

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרה שהו'ף לפניו ק'עז'מי
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל).

למוד יומי

ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא
בעריכה מפארת מונקדת ומפסקת

פרשת ויקהל תשע"ט

לוח שעורי למוזים לאנשי שלומנו "חסידי ברסלב" תלמידי "היכל הקדש"

שבוע פרשת _____

שב"ק	ו	ה	ד	ג	ב	א	
							חמש ורש"י עם התרגום
							תנ"ך
							משניות
							בבלי
							ירושלמי
							תוספתא
							מדרש רבה
							מדרש תנחומא
							רמב"ם
							טור
							שלחן ערוך
							זהר
							תקוני זהר
							לקוטי מוהר"ן
							לקוטי הלכות

רבנו ז"ל אמר: מעט גם כן טוב, על כן ראה ללמד מכל שעור מעט או הרבה כפי הפנאי.

גיד הגשה. מוקדשין פשיטא - כולוה נמי פשיטא. אלא דריך שיחא אחד לטורח, ואגביה בני כולוה.

ואת איסור מוקדשין וחיל על איסור גיד - ואף על גב דתנן (חולין ק"ב) ואינו נהוג בטמאה, דאין איסור גיד חיל על איסור טומאה - איסור מוקדשין דחמירי, דאית בר דתו אלא אבלו בטמאה, כדפרש רש"י

לקמן (ג"א.) חיל טפי איסור גיד.

אלא קסבר אין בגידים בנותן טעם - ולא היה יכול להקשות: והתנן (חולין ק"ב) "אינו נהוג בטמאה", דמשמע: אין גיד הגשה נהוג בטמאה, דאין איסור גיד חיל על איסור טומאה, אלמא דיש בגידין בנותן טעמו - הדהה מש' למימר: דעממא, כדאמר רבי שמעון במנרא, א"ק,א. מ"ש: שגידו אסור ובשרו מותר. מנרא מוקדשה רבי יהודה: והלא אין למבי יעקב נאסר - שפיר

פריך, ודין ולבנו עיקר כן נאסר אף בטמאה, לא מסתבר למימר דאיתין בן שפסאסור בטמאה, עקב ממנו איסור גיד הגשה. א"ל נמי: אפילו היה יכול לדקדק משם דיש בגידין בנותן טעם, ניחא ליה

מוקדשין מירך שנחבש על גיד הגשה, ששניה קודם.

איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא - והבי' פירושה: איסור גיד הגשה לבדו נהוג במוקדשין, לא איסור אחר. ואם חתמה: ולמטא, דקסבריש בגידין בנותן טעם, ואפילו הכי לא אתי

איסור מוקדשין וחיל איסור גיד - ולית ליה חיל על איסור, ר"ל איסור חתמו ואיסור כולל. ובי תימא: שום דמתניתין כרבי אבהו

דאמר דנהה בשליל, ובסוף פירקין (ק"א.) מחייב רבי מאיר שחם באוכל גיד הגשה של בבלה אלמא אתי חיל איסור חל על איסור - והשתא

נמי דקסבר אין בגידין בנותן טעם, לא אתי אכרי' מאיר, דהא רבי מאיר סבר: ש' בגידין בנותן טעם מדמחייב באוכל כל ש' משום בבלוה וש' לומר: טמאה לא שתתלוך את חתמה דמתניתין אסתמא

דבירתייהו פרק "אמרו לו" (ג"ג.) דיש אוכל אבידה אתה, וחייב עליה ארבע טמאות ואשם אחר" דסברה דאיסור חל על איסור באכרי כולל, א"ל נמי לא עיי' לשנייה יב' משום דאיתיה תקשה

ליה דאם, "אין מוקדשין נהוג בגיד" מבע ליה דהשתא דקסבר דקסבר אין בגידין בנותן טעם

היה מצי למקדשין "אין מוקדשין נהוג בגיד" נמי ליהו אלא דעדיפא מניה פריך, **אם** יש בה בנותן טעם אסרה - תימא: דילמא אסרה משום פשיטא

ש' גיד, אבל בגידין אין בהו בנותן טעמו ולשמונה דלחמירא בשומן שגביו, כיון שהינה עצמו אינו אסור. ורבינו חכם פירש: ולשמונה של גיד, לא היה קרי "גיד" סתמא. וקשה לפירושו: לקמן (ג"א.) גבי ההיא ד"גידין ישרפ

גידה עשר" מוקדשין לא אית בשומן של גיד **בבירות** קדשים עסקין - בבדיה הדיי אקתו. אמר רבי אמי: ובהא הדיי, דא איסור גיד אינו חל עד שיהיה בן עשרה מן החיה, ודחייב

כדאמר לקמן בפרקין (ע"ב.) אמר רבי אשיעאי מחלוקת בבן עשרה חי, והלך רבי מאיר לשיטתו ב'! ויש להוסיף: דהא דריש רבי מאיר בגיד בשליל בן שמונה - היינו לאחר שנשחטה

האם, דניתר ולישחטה. אבל כל זמן שלא נשחטה האם - איכא איסור גיד בשליל. ומיחו קשה: ובפרק "במהה מוקדשה" (חולין ע"ה.) אפילו רבי יוחנן ש' ש' ש' בחולש

הלב מכין שתעה חי, אבל מכן שנתה חי - משמע דלכילי' עלמא אין בו איסור חלב, והכי נמי איסור גיד, כי הדיי ליכא איסור חלב. אם, כיון איסור מוקדשין קרי' וש' לומר: דוקא איסור חלב אין בו, משום דכרתי (ויקרא ו') "כל חלב שר בושב", וכן שמונה לא מיקרי "שור וטביח", אבל איסור חלב אין בו. א"ל נמי: ליה לנפירך מנתן בשר תורו דמשמע בהדיא ולא רהי' הדיי איתו. ואם תאמר, אמאי לא פריך דמנתן אין אינו נהוג בטמאה - אלא דאיסור טומאה קרי' לו ש' לומר: הדהה חוב' למימר דעממא מנתן בשר אסור, כדקאמר רבי שמעון כדפרש' רש"י לעיל. **ואת** מוקדשין מיישא בשליל מכלל דרישא בו - תימא: מאי פירא דא ספא - בשליל שנשחטה אמו, ורישא - בשלא נשחטה ועוד: דמאי קאן משיב' יב'רו' ה' מחלוקת רבי יהודה רבנן? והלא אף רבי יהודה מודה דאיסור כי חל בשחטה האם, ודריש רבי יוחנן אית ליה בפרק "במהה מוקדשה" (שם) דתלש חלב מכן שתעה חי דחלבו מכלל בהמה. אף על פי שאם נשחטה האם - חל בו מותר, אפילו חלבו וגידו, מ"כ"ל בבמהה תאכלו! **ואמר** רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל בו - תימא: בבנין פירך "בכח קדש" (ג"א.) אלא סביל הספדים "כדאמר רבי יוחנן ב' / משמע דרבי יוחנן לא אמר אהתיה דתניו: והתנא דהבא נרסין "כדאמר רבי-יוחנן", ודריש יוחנן אפשר דאיתמא אמנתיהו דאחלה (פרק שני, משנה א) התיק: אלא נשחטה באחלה חמת בו. ורבינו שמואל מיישב גירסת הספדים. דהתם גרסינן "כדאמר", והבא גרסינן "ואמר", הדיהם דפירא ד"ע' כות מנלה. על כולו לא כל שקני' אמר בו יוסף: לא נצרכה אלא למת שאין עליו אפילו כות בשר. הדר פריך: אבתי, על אבר ממנו מנלה - על כולו לא כל שקני' ומשני: "כדאמר רבי יוחנן: לא נצרכה" - פירושה: כדאמר רבי יוחנן על פיראם קמיהו ר"ע ל"כ דיתר בו", ודיקון שלא נתקשרו אבריו עדיין, מסתמא אין עליו כות. והכי נמי כ"ו. והבא ולי' משיא אלא פיראם קמיהו. קאמר ואמר רבי יוחנן, משום דפיראם קמיהו איתמא מילתיה דרבי יוחנן.

שעורא בעינן - בשופר, כדי שיאחזו בידו ויראה אלה ולכאן, כדאמרין בראש השנה (ב"ב.) לולב מפרש במשכח סוכה (ב"ב.) שעורא חסד ועגב - שלשה טפחים, ולולב - ארבעה. ועבודה זרה, כיון ולשרפה קיימא - כל העומד לשרוף בשרוף דמי, הלכך שיעורא הוא דרבותי מכתת. אבל הבא, כמה דשריף ומיכתת מעלי לבסוי, ומשום הגאה ליכא, דמעות לאו ליצרות ניתנו.

שעורא בעינן, ועבודה זרה פתוחי מכתת שעורא, הקא - קל מה דמכתת מעלי' לכסוי.

הדרן עלך כסוי הדם

משנה גיד הגשה. ובמוקדשין - לקמן (ג"א.) פליגי בו, איכא למאן דאמר: אפילו בעולה, ואיכא למאן דאמר: כדקדים האבלתי. שאין לו פה - במנרא מפרש: אית ליה, ולא עגילי. כף - פוליפ'א, הנכרחת סמיכות עצם החוליות העליונה סביב סביב בעגיל. אבל עוף אינו, כי שהבשר של החוליות בירוח הוא, ואינו נדמה לכף. כף - שעל גב הדרך. ונהוג בשליל - כן שתעה חי הנמצא בהנמה. וחלבו - של שליל מותר. ואין המבויים נאמנים - לומר "מטלנהו", מפני שטורח הוא לחם לרשות אחריו. **למרא** איסור גיד - נהוג בבמהה משעת שנצטר. יש בגידין בנותן טעם - בבשר. ואשמעין דהא תנא דהובלבי גיד הגשה של מוקדשין לוקה שתיים: אחת, משום גיד - שאפילו עץ הוא. והנהה חיבה עליו, ואחת, משום מוקדשין - שיש בו טעם, והנהה נשד המוקדשין. ושמעין משה רבי עמרם, דאש בגידין בנותן טעם. ודאי, דאיסור חל על איסור. איתמא דמנאן דאמר בהאי פיראק (חולין ע"ב.) אין בגידין בנותן טעם. אם כן - הכי איבעי ליה ליתני: מוקדשין נהוגת בגידו! אלא - אשמעין דהא תנא דאין בגידין בנותן טעם. דהכי איתמא איסור גיד הגשה לבדו נהוג במוקדשין, אבל איסור מוקדשין אין בו. אם יש בו בנותן טעם - שיערו חכמים בששים כל נתן טעם שחם. ולבדות קדשים - במתא שלמים שיהיה. ואשמעין תנא דמתניתין: דלא תמצא איסור מוקדשין קודם, גידו אינו נהוג בשליל, וכי מטי ליה - לא אתי ודי חיל עליה. דאין איסור חל על איסור. אלא תריווין חילי, דקסבר ילדות קדשים, משעת שצורן במעי אמין הן קודשים, וגיד הגשה נהוג בשליל. ואשתכח דבצירתי העובד, חילבו מכלל

הדרן עלך כסוי הדם

גיד הגשה נהוג פאריץ וכחוצה לאריץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, פחולין ובמוקדשין. ונהוג בקבהה ובחנה, בירך של ימין ובירך של שמאל, ואינו נהוג בעוף - מפני שאין לו פה, והנה בשליל, רבי יהודה אומר: אינו נהוג בשליל וחלבו מותר. ואין המבויין נאמנים על גיד הגשה, דכרי רבי מאיר. והכחמים אומרים: נאמנים עליו, ועל החלב. **למרא מוקדשין, פשיטא! משום דאקדשה פקע ליה איסור גיד מניה? וכי תימא: יש בגידין בנותן טעם, ואיתו איסור מוקדשין וחיל איסור גיד, האי "מוקדשין נהוג בגיד" מוכיפי ליה! אלא קסבר: אין בגידין בנותן טעם, ובמוקדשין, איסור גיד - איכא, איסור מוקדשין - ליכא. וקסבר תנא דין אין בגידין בנותן טעם? והתנן: בירך שנתבשל פה גיד, הגשה, אם יש פה בנותן טעם - הרי זו אסורה! אלא, הקא בבלות קדשים עסקין, ונהוג בשליל, וקסבר: ולדות קדשים במעי אמין הן קודשים, איסור גיד ואיסור מוקדשין פתחי הדיי קאתו. וזמי מצית מוקפת לה בשליל, והא מוקדשין ספא "נהוג בשליל", מפלל דרישא לאו בשליל עסקין! - הכי קאמר: דכר זה מחלוקת דרבי יהודה ורבנן. וזמי מצית אפרת דתריויהו פתחי הדיי קאתו? והתנן, על אלו ממואית הניור מנלה: על המת ועל פזית מן המת. וקשיא לן: על פזית מן המת מנלה, על כולו לא כל שקני' ואמר רבי יוחנן: לא נצרכה אלא לנפל שלא נקשרו אבריו בגידו, אלא:**

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

הדרן עלך כסוי הדם

חולין. פרק שביעי - גיד הנשה דף צ עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קסט רש"י

1 אלמא איסור מוקדשין קדים - דמשעה שנצטר הוא קדוש, ועדיין לא נוצר הגיד,
2 דהא חזין דיצירת עובר קודמת ליצירת גיד. ומשניין אף על גב דאיסור מוקדשים
3 קדים אחי איסור גיד וחיל - הואיל ואיסור חמור הוא, שנוהג בבני תת כדקתני
4 מתניתין (חולין קכב). והלא לבני תת נאסר גיד הנשה. ופרכינן מאן שמעת ליה הא
5 כמביא - ונדוג בבני תת? רבי יוחנן,

6 בשילהי מתניתין (שם). והאי תנא דרישא 1
7 דהמתניתין דלא כרבי יוחנן - דקתני 'בירך' 2
8 ושי ימון שלק שמאל, ואלו רבי יהודה 3
9 שמעתי ליה קמון דאמר: איני נוהג אלא 4
10 בחדא. סבר לה כותיה כחדא - ונדוגה 5
11 בבני תת. ופליגי עליה כחדא - ונדוגה בשתי 6
12 ירכות. איסור השמעת ליה לרבי יוחנן - 7
13 דאמר דמשום חומרה רדיד נדוגה בבני תת - 8
14 הייל נמי איסור אחרניא. כמבטאה - 9
15 שמעת ליה דרתי איסור גיד הייל איסור 8
16 טמאה. דאף על גב דאיסור טמאה ממעי 9
17 אמה, ואיסור גיד אנו עד שילוח, דהא רבי 10
18 יוחנן 'אין נוהג בשליל' קאמר במתניתין - 11
19 אפילו הכי חיל קיל דיל אטמאה. משום דאיסור 20
21 טמאה לאו בעלמא הוא, ואיסור גיד חמור, 21
22 שכן נוהג בבני תת קדשים דאיסור ברת - 22
23 שעל ידי קדשים בא לדיד ברת. כגון אבלו 23
24 בטמאה לאו בעל גונות. מי ששמעת ליה - 24
25 דהייל גיד עלייה? אלא הכא כמבטאת 25
26 עסקינן - דלא קדוש ולד אלא ברחם 26
27 ביצאתו. ואשמעת ליה דידן דאף על גב 27
28 דאין גיד נוהג בשאר מוקדשים. דהא איסור 28
29 מוקדשים קדים. כדאמרת דיצירת עובר 29
30 קדומה, ותו לא אחי איסור גיד וחיל - 30
31 אפילו הכי יש מוקדשים שהיגד נוהג בהן. 31
32 כגון כבוד. ממה נפשך. אי נוהג בשליל - 32
33 איסור גיד קדם, ותו לא פקע. ואי אין נוהג 33
34 בשליל - תרייהו ביהודי חרדי אתו. 34
35 ואיכתיב 'אימור חילות קדשים - 35
36 ואשמעינן תנא דידך. דלא קדוש במעי אמן, 36
37 אלא בחילון' - ביצאתו, היילך, איסור גיד 37
38 נוהג בכולו, משום דאדורו קדים, ונדוגה 38
39 בשליל, ותו לא פקע. דלא תימא: במעי אמן 39
40 קדשים, מוקדשין קדים, כדאמרן 40
41 בנפל שלא נתקשר אבריו בגידין, ותו לא 41
42 אחי איסור גיד וחיל. להכי נקט 'במתניתין' - 42
43 משום לישנא דקרא דילפינן מניה קדושת 43
44 ולדות קדשים. בפרק שני דבבבורת (ד"ב), 44
45 'אלו קדושין' - אלא ממוזב, אישר יתן לך 45
46 - ארץ חולדות. הנאכלים, וטאת ואיש 46
47 משמים. שאין נאכלין - עולה. להלקותו 47
48 - לך אם אבלו. להעלותו - למזבח. אף 48
49 איסור גיד נוהג. כדאמרנין לקמן דלא כתיב 49
50 'ולא יאכל המזבח'. לישנא אחרניא כאן 50
51 לחלצי כאן להקלותו - מאן דאמר אין 51
52 נוהג בעלה - והלא קאמר, שאינו מצודה 52
53 לחלצי נמי היקר, מאן דאמר תנא - 53

אלמא: איסור מוקדשין קדים! - אף על גב איסור 1
מוקדשין קדים, אחי איסור גיד חיל עלייה, שכן 2
איסורו נוהג בבני תת. - מאן שמעת ליה האי 3
קברא - רבי יוחנן, והא מתניתין דלא קרבי יהודה, 4
דקתני: נוהג בקמה ובתמה, בירך של ימין ובירך 5
של שמאל! - האי תנא סבר לה פותיה כחדא, 6
ופליגי עליה כחדא. - אימר השמעת ליה לרבי יוחנן 7
כמבטאה - דאיסור לאו, קדשים קדים ברת, ומי 8
שמעת עליה? אלא, הכא כמבטאת עסקינן - דברכה 9
קדושה. ואי בעית אימא: וקדושת קדשים - בהנתיבן 10
הן קדושים. אמר רבי יהיא בר יוסף: לא שנו 11
אלא קדשים הנאכלין, אבל קדשים שאינן נאכלין 12
- אין איסור גיד נוהג בהן. ורבי יוחנן אמר: 13
אחד קדשים הנאכלין ואחד קדשים שאין נאכלין 14
- איסור גיד נוהג בהן. אמר רב פפא: ולא פליגי, 15
כאן להקלותו, כאן - להעלותו, איפא דאמרי, אמר 16
רב פפא: ולא פליגי, כאן - לחלצו, וכאן - להעלותו. 17
רב יוחנן בר יצחק אמר: להעלותו פליגי, דתנא: 18
'והקטיר והכהן את הכל המזבחה' - לרבות העצמות 19
והגידין והקנים והתלפים, וכול אפילו פרישו? 'ועשית 20
עליהן הכשר והקדים' - אי בשר ודם, וכול יתלזן 21
גידים ועצמות, ועולה בשר לגבי מזבחה. תלמוד 22
אמר: 'והקטיר והכהן את הכל המזבחה', הא פיצד: 23
מחזירין - יעלה, פרישו, אפילו בראשו של מזבחה - 24
ירדו. וכאן תנא השמעת ליה דאמר פרישו וירדו? 25
רבי יהיא, דתנא: 'והקטיר והכהן את הכל' - לרבות 26
העצמות והגידים והקנים והתלפים, ואפילו פרישו, 27
והא מה אני מקיים 'ועשית עליהן הכשר והקדים' 28
- בפולעין, הא פיצד: עיובלי בשר אפה מחזיר, ואי 29
אפה מחזיר עיובלי גידים ועצמות. רבי אומר: כתוב 30
אחד אומר 'והקטיר והכהן את הכל' - ריבה, וכתוב 31
אחד אומר 'ועשית עליהן הכשר והקדים' - מיטעי. 32
הא פיצד: מחזירין - יעלה, פרישו, אפילו בראשו 33
של מזבחה - ירדו. ורבינו - מחזירין לא איצטרך 34
קרא לרבינו, מדי דהיה אראשה של עולה, פי 35
איצטרך קרא - לפרישו. ורבי - מחזירין דהיתירא 36

להעלותו קאמר, דאיסור להעלותו בפני עצמו, אם פירש מן היקר, רב נחמן בר 53
יצחק אמר לחלצי פליגי - דמאן דאמר נוהג - קסבר: מצוה לחלצו. ולישנא 54
קאנא להעלותו פליגי, מאן דאמר תנא - קסבר להעלותו נמי אסור עם היקר, 55
כדפליגי רבי ורבנן לקמן. דלרבי שרי, כדמוקי לקמן אליבא דרבי, כי איצטרך קרא 56
למשיך גידו ונאכלו. ולרבנן סברי, דבעינן 'מן המותרין לישראל' - הכל - 57
שרי הוא. ואינשי פרישו - מן אסור, הך גידין, בגידין מותרין קאמר, דומיא 58
דעצמות. ומאן שמעת ליה כו' - כלומר, הך מתניתין לא דברי הכל היא, אלא 59
רבי היא. ופליגי רבנן עליה, וכדתנא כו'. ומפלונייהו שמעתי דלרבי - גיד 60
הנשה מותר, ולרבנן - אסור, כדפרשף ואילן. ומה אני מקיים הכשר והדם - 61
והא גיד, כדפרישנן - מעל האור, וקולט. מדי דהוי אראשה של עולה - 62
דערך שקייבנן להכי כדכתיב (ויקרא א) וזאת הרה, והרי עצמות הרהב יש. 63

1 אומר רבנן תם משום דמתחלה הכל הוא בשר, 1
2 והבשר עצמו מתקשה אדיר כן ומולבן ונעשה גיד. ובעומתו פירש לקמן 2
3 דמתחלה רצה גזר. אינו על הבה, ואל חילי עד שיבא התקשה על דבה, אף על 3
4 גב הדשאת רצה לומר דאין איסור גיד חל על איסור מוקדשים. על איסור דבה 4
5 היה חזיר ומזר במקדשים - חילי. ועוד: והי. 5
6 אפשר לאיסור גיד להיות בעבן אחר. ועוד: 6
7 דאין איסור אבר מן החי חל עד שילוח, דאמר 7
8 בסוף פירוק (חולין קגא). כגון שנטרפה עם 8
9 ביצת רובה, דאיסור טרפה ואיסור אבר, 9
10 היה חילי בבחי הדדי.

11 והא מתניתין דלא כרבי יוחנן דקתני נוהג 11
12 בשל ימין כו' - תימא אמאי מיתר חך ברייתא מיתא? ונראה 12
13 'נדוג בשליל' ופליגי רבי יוחנן, אלא רישא 13
14 דמלתא נקט.

15 קדשים דאיסור דבה מי שמעת ליה - 15
16 משמע דאפילו בשלמים ולאוד 16
17 וזיקה. דשרי אף לזרים, בעי למימר דלא חיל 17
18 לכל איסור גיד ושרי באבילות. אף על גב דלאוד 18
19 וזיקה פקע איסור קדשים, ומדלא אשבחן דחיל 19
20 אלא כמבטאת. ותימא חך ברייתא דהתנא ליבא איסור 20
21 קדשים, אף על גב דכולא לכל ידאי איסור ברת, 21
22 כגון אם אכולו בטמאת הנקא, אמאי לא חיל 22
23 איסור גיד. דאין כאן איסור חל על איסור, 23
24 כדאמר בפרק 'ארבעה אוחין' (יבמות לבא) 24
25 דאדחת אשה מתלה עלי יאקאי כו'? ושי לומה 25
26 כיון דמייחא לא חילי איסור גיד, דאיבא איסור 26
27 מוקדשין דיכול חיל על ברת עד על פיגול 27
28 ונותר ועטא, תו לא חילי איסור גיד לאוד 28
29 שדחת וזיקה. דבעינן שיתלו מחיים איסור גיד, 29
30 דומיא דיעקב קשעה לו גידו מחיים. ואם התמא 30
31 ונימא, מעו דאיסוקף איסור גיד לבני תת, איסוקף 31
32 מיני ישראל ויש חיל. דאמר דאסור לבני תת, 32
33 היינו דוקא לבני יעקב, דקודם מות תורה איסור 33
34 בני תת. ואפילו נאסר מתחלה לכל אמות 34
35 העולם, דלא אמר בפרק 'ארבע מיתות' (סנהדרין 35
36 טזא), אף על מצוה שאמרה לבני תת ולא שעת 36
37 כסני - לישראל נאסרה רוב לבני תת, ואם כן 37
38 לאמור מתן תורה שרו לכולהו, לבר מישראל. 38
39 ואם תמא: מימי דאינתוקף איסור גיד 39
40 לגבוה דאסור להעלותו, איסוקף נמי להדיעט 40
41 איסור אבלות ויש לומר. דאינתוקף אדמר 41
42 בסמוך 'מחזירין יעלה', הכא כמבטאת עסקינן 42
43 דברום קודש - ובחיי חרדי קאתו, וקא משמע 43
44 לן ללא מבטל איסור קדשים חמוראי גיד 44
45 הקל מלחלו עמו. ואם תמא: חילי איסור גיד 45
46 לרבי יוחנן קדים, דאמר (חולין עהא). הלש הלב 46
47 מאן תשעה חי, דחלבו כחלב בומה. הודו אתא 47
48 איסור מוקדשין דחמור, ודחמור. ודחמור. ודחמור. 48
49 לרבי יוחנן 'מוקדשין נוהגין בגיד' - מבעי ליה 49
50 ונראה דלרבי יוחנן לא חילי איסור גיד ואיסור 50
51 הלב, עד שיבא לחוץ ממעי אמנו לאודי העולם. 51
52 וכן משמע, ודבסוף פירוק (חולין קגא). קאמר רבי 52

53 יוחנן נופיה כשנטרפה עם יצאת רובה. דאיסור אבר איסור חלב ואיסור טרפה בהדי 53
54 הדדי קאתו. אלמא, דליבא איסור חלב במעי אמנו. 54
55 פרישו ידו רבי אחי דתניא כו' - תימא אמאי מיתר חך ברייתא מיתא? ונראה: דאי 55
56 לא ברייתא קמיתא. הוה מצי למימר דרבנן סברי שיש לרבות כל מה שנוכל 56
57 לרבות. ואפילו פרישו דאיסורא. וליח לן למשטיי אלא פוקעיני בריא. שדואף תעילתא. 57
58 ורבי סבר דאיסור מיעוטא אית לן לאוקומי בתחלת העלאתה, ופרישו אבר מן אלא דבר 58
59 אחד, דשרי פרישו דאיסורא. אבל כומבריס דאיסורא, ופרישו דהיתירא - יעלה, ולחיב 59
60 מיתר ברייתא קמיתא. וידיים היתירא נמי כשפרשו ידו, דומיא דעצמות היתירא, 60
61 ועל כרחי דרבי אחי. אלמא, לא מרבי רב כל מה שיכול להרבות, דהא אוקי נמי מיעט 61
62 בפרישו היתירא. והכי נמי לרבנן לא מרבי כל מה שיכול להרבות, אלא למאן דממעט 62
63 דאיסורא אפילו במחזירין.

חולין, פרק שביעי – גיד הנשה דף צא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזון)" קעג רש"י

רב אשי אמר – מזהב לא מפטור, ועממא לא מנשום ספקא דידך הוא, אלא מיפטש פשיטא ליה, וזבא בשומן גידי קאמר, ומותר מדראורייתא. וישראל קדושים – העושין סיגיל לתורה, נהגו בו איסור. והלכך על כרדוך משיר ליה משום מנהגא, ושורפה בעי, והואיל מדראורייתא בר אבילא הוא. פשיטא המכרך לעצם – הוא גיד אדוך, ונתון לאכרו של שופי כשפורעין את

7 רב אשי אמר – מזהב לא מפטור, ועממא לא מנשום ספקא דידך הוא, אלא מיפטש
8 פשיטא ליה, וזבא בשומן גידי קאמר, ומותר מדראורייתא. וישראל קדושים –
9 העושין סיגיל לתורה, נהגו בו איסור. והלכך על כרדוך משיר ליה משום מנהגא,
10 ושורפה בעי, והואיל מדראורייתא בר אבילא הוא. פשיטא המכרך לעצם – הוא גיד
11 אדוך, ונתון לאכרו של שופי כשפורעין את
12 בעצם האלה, ומשם נפש לארוך השופי עד
13 מקום ציבור הקולית ועצם הירך, ושם עליו
14 סמון לעצם אכור – מן התורה. וחיבינן עלוי
15 – מלקות, כדילפי לקמן מדרוך. ועוד: שהוא
16 על חכך, שחכך הוא בשר עגול הסובב את
17 הקולית ברובה, ועל של שהוא כשהבנתו
18 של ירך, עד שכלפי ירך תברתה כשהבנתו
19 מתוברת, קרי לה פשיטא. והיוצן – גיד קצר
20 הנחת לרובח השופי כסופו מובלע בכף
21 הסוככות את הקולית, והוא נתח בעד היצן של
22 ירך. אכור – מדרבנן. ואין חיבינן עלוי –
23 דלא היוצן ועל חכך אלא בתוך חכך. והוא
24 היצן עסקין, ומשיר ליה בר כרחה. ושורפה
25 בעי, דהא מדראורייתא חיי. מזה ביות ומה
26 ביות – משל ימין ומשל שמאל. ומדקט? אבל
27 מזהב ביות מביח, ועל נאגט? אבל שני וזיתם
28 משניצין, מזהב מביח שתי אבילות ושני
29 הדרתא הוה. אי אמרת בשלמא פשיטא ליה
30 – משום הכי לזכר אימנתי. וזבא את זה – ספק
31 כן תשעה לזכר הספק כן שבעה לזה. כבא אחת
32 כהבא אחת אחת. ויחי – דהתרתא דרבינן.
33 בא הכתוב בו – כבר פרשתי ב'איתו ואת
34 בני דכל מותר, והתרתא ספק היא, וכי
35 מותרין בכל 'אל תותר' – מוספק לא. אמ
36 עובר על דתראה ואם לאו, דשמא קודם עלות
37 השחר איכלנו. משתי בהמות – מדקט
38 משתי בהמות, כ"ה הכי ודנהייהו תרייהו מניתי
39 נקט. דאי ימין נגמלל – מה ל שתי בהמות
40 ומה ל אחת? ולרבי יהודה איצטרך – דאף
41 על גב דתרייהו איצטרך, אף פטר ליה ביה
42 מלקות. וטעמא כדפרשתי לקמיה: שאין כן
43 שניהם אלא ביות, ואי מספקא ליה – אמאי
44 לקי אפילו דהא, ודלמא תרייהו הדיתיא.
45 הוואל ושתחיל מניתיא אבלו – גיד שלם –
46 דיכי אמאי נגמלל כל שדוא. שהוא חיבי
47 משום דבריה הוא, וחשיב איסור. טעמא מא
48 – דא דכתיב 'הירך' – לאשמועתיא את
49 דבהיותו רבי קאי. דפשיטא איסוריה כבוליה
50 ירך – הוא וקובנתו ושורפין נפשין בכל
51 הירך. וחיבינן דהפשיטא הגדול, מנמצא
52 בתהלת פרעת הירך. שחובק את הכור –
53 מלפניו. וידו – הימנית מגעת לכף ירך מינית
54 של כהני מדראורייתא. בני נדמה לו – כסבור
55 דהה יעקב שדוא אי, וטפלו לימניו, כדי שיהא
56 מומן לאחואו איקוס עליו. ובכרך המסובב לו
57 נגמל מופלו לימניו – מחבור לימין, בתלמיד
58 חכם נדמה לו – וחלק לו יעקב כבוד כאילו –
59 הוא חכם וטפלו לימניו כדי שיהא יעקב
60 לשמאל המלאך. הרי זה בור – אין בו חבבא
61 דרך דרך, ורגנן – דפליגי מדרבי יהודה
62 וסרי תרייהו. קסבר: מאחריה אתא

רב אשי אמר: לא נצרכא אלא לשמנו, דתנאי: שמנו
מותר, וישראל קדושים רהנו בו איסור. רבינא אמר:
לא נצרכא אלא לכרדוך יהודה אכור שמואל, דאמר
רב יהודה אמר שמואל: שני גידיו הן, פנימי, סמוך
לעצם – אכור וחיבינן עליו. היצן, סמוך לפשר – אכור
ואין חיבינן עליו. תא שמע: אבל מזה ביות ומזה
פיות – סופג שמונים. רבי יהודה אומר: אינו סופג
אלא ארבעים. אי אמרת בשלמא מיפטש פשיטא ליה
שפיר, אלא אי אמרת ספקין מספקא ליה – הויה
לה התרתא ספק, ושמינן ליה לרבי יהודה דאמר:
התרתא ספק לא שמה התרתא? דתנאי: הנה את זה
ותור והנה את זה, קלל את זה ותור וקלל את זה,
הנה שניהם כבא אחת, או שקלל שניהם כבא אחת
– חייב. רבי יהודה אומר: כבא אחת – חייב, גוה אחר
זה – פטור! – האי תנא סבר לה כאידך תנא דרבי
יהודה, דאמר: התרתא ספק שמה התרתא. דתנאי:
'אלא תותרו ממונו עד בקר' וגו' – פא התתבו ליתן
עשה אחר לא תעשה, לומר שאין לוקן עליו, דברי
רבי יהודה. רבי יעקב אומר: לא מן השם הוא זה,
אלא משום דהיה לאו שאין לו מעשה, וכל לאו שאין

1 רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו של גיד – לא קאי אדרב חסדא דמזיק לה כרבי
2 יהודה. ולפי מה שאמר לקמן דלרבי יהודה שנתנו של גיד אפילו מדרבנן שרי, לא אתיא
3 אלא כרבי מאיר. והלא דא קאמר רב אליבא דרבי מאיר – משום דברבייתא דמיתיה לא
4 תזכור בה רבי מאיר. וכן רבינא דמזיק לה בניד היצן, דהוי מדרבנן, לאויה לא אתי כרבי
5 דלמן מפקי לה מדרבנן, ולא מפקי לה דפשיטא
6 כבוליה ירך, לאפוקי היצן דהוה רבי יהודה וריש
7 'הירך' – המיומנת שפירך, אם לא נאמר הדרתי
8 שמעת מיניה, דבלאו הכי דריש ליה לקמן (ע"ב).
9 לרש"י אחריתו, וגימא דכרדוהו מפקי מיניה.
10 אלא אי אמרת ספקין מספקא ליה בו – ולא
11 בעי לאקומי שכלב שנידעם בלא אחת, והשתא
12 לא הויה התרתא ספק, רבי יחיאל ולא פשוט בעיא
13 ד'איכל שני ימיו חלב בתעלם אחד' דסוף פרע
14 'איתו ואת בני' (ד"א ע"ב).
15 כמאן דאמר גיד תשעה נאמר לכני נח – ואם
16 תצטרך לרפמא לא נאסר, אפילו הכי
17 הוה מקימין, כמו שחשבה דקאמר ליה 'פרע לרם
18 ביה השחטתה? ויש לומר: מקאמר 'וחיב' –
19 משמע, דבלאו הכי לא משתרי. אי נמי: פרע
20 לזה ביה השחטתה' דהיינו תורה, שצנצנו על
21 התורה.
22 כמאן דתלמיד חכם שלא יצא יחידי בבליה
23 – אמרי רבינו גמליאל נקט 'תלמיד'
24 חכם' – משום דמזיקין מתקאמי בהם,
25 כדאמרין: שלשה ריבויי שירוש, מלך ותלמיד
26 חכם, וחתן, והא דאמרין שירוש פסחים (ב"א).
27 לנאדם יבנס אדם ביש טוב, וכו'. דמשמע כל
28 אדם, מדלא נקט 'תלמיד חכם' – התם מיידי
29 ברוקן פון העיר, מפני המכשולות והחסימים.
30 מלכא

בו מעשה אין לוקן עליו. תא שמע: אבל שני גידיו משתי ירכות משתי בהמות – סופג
שמונים. רבי יהודה אומר: אינו סופג אלא ארבעים. מוקאמר 'משתי ירכות משתי בהמות'
פשיטא דתרויהו לאיסורא, ולרבי יהודה איצטרך, שמע מיניה: מיפטש פשיטא ליה, שמע
מיניה. – ואי פשיטא ליה, אמאי סופג ארבעים, ותו לא? לילקי שמונים! – הךא כמאי עסקין?
מגן דלית בו פיות, דתנאי: אכלו ואין בו פיות. חייב. רבי יהודה אומר: עד שיהא בו
פיות. ומעמא מאי? אמר רבא, אמר קרא: 'הירך' – המיומנת שפירך, ורגנן – הווא דפשיטא
איסוריה כבוליה ירך, לאפוקי היצן דלא. ורבי יהושע פן לוי אמר, אמר קרא: 'בתהבוקו עמו'
כגוה לו, דאמר מר: ישראל שנתמפל לו גו בדרך – טופלו לימניו. רב שמואל בר אחא קמיה
רב פפא בריה דרבא בר עילאי אמר: בתלמיד חכם נדמה לו, דאמר מר: המהלך לימין רבו
הרי זה בור. ורגנן – מאחריה תהא, ונשייה פתרויהו, ורגנן, האי 'בתהבוקו עמו' מא דרשי
ביה? – מבעי ליה לכאידך דרבי יהושע פן לוי, דאמר רבי יהושע פן לוי: מילמד שחגלו אבן
מרגלותם עד פסא הקבור. פתיב הכא 'בתהבוקו עמו', וכתיב ה'תם' 'וענן אבן רגליו' ואמר
רבי יהושע פן לוי: למה נקרא שמו 'גיד הנשה'? – שגשגה ממקומו ועלה, וכן הוא אומר:
'נשגה גבותם היו לנשים'. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מאי דכתיב: 'דבר שלח יעקב
ונפל בישראל'? 'דבר שלח יעקב' – זה גיד הנשה, 'ונפל בישראל' – שפשיטא איסורו בכל
ישראל. ואמר רבי יוסי ברבי חנינא, מאי דכתיב: 'ויבטח מבח והכן' – פרע לון בית השחוקיה,
'הכן' – מול גיד הנשה בגניהם. כמאן דאמר: גיד הנשה נאסר לכני נח. 'ותור יעקב לבדו'
אמר רבי אלעזר: שגשגתיה על פניו קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם 'ותור'
מגופם, וכל דף למה? – לפי שאין פושטין דיתון בגול. 'ויאבא איש עמו עד עלות השחר' –
אמר רבי יצחק: מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בפליה, רבי אבא בר פהנא אמר מרבה
הנה

ושיחית בתרייהו – הבוהו בשתייהם, עד שישנו ממקומם ועלו. האי בתבאין מאי רדשת ביה – למה לי למכתביה כלל, אי לאו למימרא וכדריך התאבקים נהג. ונשה פסקומו –
קפי. נשתתה בנרותם – קפצה בגורתם. הווי לנשים – חלשים בנשים. דבר הנשלח יעקב נפל בישראל – בכל ישראל, ופרע לון בית השחוקיה – שלא אימרה בשר הנחירה אני
אוכל. לפי שבר שורמין מותר היה. ואף על פי שלא נתנה תורה, ומבוללי וחיבוי מדרבנן. כמאן דאמר – כמאן דתנין (חולין ע"ב). זה הנשה נאסר לרם בעידם בני נח. ששתייה
על פני עקביהם – דכל בלית חשבושם מוקנה, כבר היתרוה את חול' ריק. כדכתיב לעיל מיניה 'ועבר את כל אשר לו'. וזאת נשאר אף כפין קטנים, ולא הספיק להחזיק והחשבה
לו. ומקאמר עד עלות השחר – משום מיניה: דלפיכך לא דוצר שמינה. כמאן דתלמיד חכם בו – שחרי יעקב שאר יחידו. והחזיק

הנה

1 מוכהא וישכם אברום בבקר - ברוב ספרים כתיב "ויחבוש את תמורה, וקשיא: הייתי
2 קרא עקבה, ועם לא היה חידוי, יהוה שני נערו עמו ויצחק בנו ועוד: דאפילו
3 היה יחיד, אין לחוש מן המוקין, דשלחו מצוה אין נזוקין ועוד: דמקרא עקדה יליף
4 בירש ספחים (הא), גבי בדיקת חמץ, דלא אמרינן ויחין מקרימין למצוה טפי מצפרא,
5 מדלא השכיב אברום עם מצפרא. וזכיר מנכח

6 דתם, ודילמא שאני תתם דהוי משום שלא יצא
7 יחידו בלילה, ולכן לא הקדשו לכן נראה הדבא
8 רטינן "וישכם אברום בבקר אל המוקם" וגו'
9 (בראשית ט), ולא רטינן "ויחבוש את תמורה".
10 ומייתי קרא מסתום, שהלך להתפלל על הפיכת
11 סדום שהיתה בבקר, והיה לו להקדים להתפלל
12 בלילה. אלא שלא רצה לראות חידוי בלילה.
13 ודלך חלף, אלא שלא רצה להתפלל עליהם, ולא רצה שלא
14 שום אדם עמו בשעת תפלה. אי נמי לא היה
15 שום אדם רשאי לראות בהפיכת סדום.
16 ובפסחום מתייר קרא עקדה, שלא היה יחיד.
17 אלא דלא היה עריך להקדים טפי מצפרא.
18 **ברוב** יחוק את האבן - לפי פשוטו יש לפרש
19 שחלקן אבן ברזק ומאנני המוקם. **עולין**
20 ומסתובבן בדיקת של מעלה ויורדין - משמע
21 שאותם שעולים הם שורדין ויעל משמע
22 שאורדין הם, דקאמר "עולין חרי ותרין חרי" כי
23 פניו יהיה הידוי וזה ארבעה.

24 **קוביוסמום** - פירש בקונטרס: גנב
25 נפשות. וקשה לפרושו דאמר
26 בכבורות (הא) דאמר קונטרס הגמון לרבי
27 יוחנן בן זכאי: "משנה רבבט גב איהו"
28 קוביוסטוס היה, אי אשוי בקי בחשבונות היה.
29 נתן מוצה ונטל מוצה, ומוצה שלם - משמע
30 החידוי. מזה שייך עם גנב פשוטו ושי
31 מפרשיה: דקאי אשאלה ראשונה דקאמר
32 "בפרטן של לויים אתה מוצה עשרים ועשרים אלף"
33 ושלש מאות, ובכללן אי אתה מוצה אלף
34 עשרים ועשרים אלף, אותן שלש מאות אלף
35 הלכו; ועל זה אמר ליה "קוביוסטוס" -
36 כלומר: גנב ונטל. ומה שלא אמר ליה לשאלה
37 ראשונה משום דהוי דאמין דע שסיים ל
38 שאלותיו. אבל עוד קשה דהוי בבקר "ומבור
39 פדיות" (בבא בתרא ע"ב). ובפרק קמא דקדושין
40 (יאא.) סמפון בעבדים ליבא, נמצא גנב או
41 קוביוסטוס - הגיעו. ודבא דרובא כה איהו
42 והשתא, וכי רוב עבדים הם גנבי נפשות; לכן
43 נראה כמו שפירש רבינו הגאון: קוביוסטוס -
44 משחק בקוביא. ודא קאמר תנא: ויבא עיקב מלאך
45 זכוי קוביוסטוס אתה, שאתה מתייר מן השחר'
46 - לפי שדרך משחק בקוביא חיוב כלמה בני
47 אדם, ומטמין עצמו מפני נשדו.
48 **מבייע** ליה לרב הנגאל - פירושו במה
49 שאומר שהמלאכים אומרים שירה.
50 אי נמי: את דקאמר "שלא הגיע זמני מיום
51 שנבראתי לומר שירה עד עכשיו, הכי נמי?
52 קאמר רב הנגאל שאינו רשאי לדברות
53 בשירה, דקאמר אחד אומר קדוש' וזה ולא וכן
54 מסתמא לא היו אומרים שירה אלא פעם אחת.
55 ברוך

הנה הוא זורה וזה ארץ השערים". רבי אבהו אמר מוכהא:
"וישכם אברום בבקר ויחבוש את" וגו'. ורפין אמרי
מוכהא: "לך נא ראה את שלום ארץ ואת שלום" וגו'.
רב אמר מוכהא: "ויורה לו השמש". אמר רבי עקיבא:
שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע פאיסלו של
אימאום, שהלכו ליחק בהמה למשחה בנו של רבן
גמליאל, פתחי "ויורה לו השמש", אמר רבי לרב
הרעה? ותלא לך העולם ויורה: אמר רבי יצחק: שמש
היה עבדו, ורחה עבדו, דכתיב "ויצא עיקב מלאך
שבע ועד תרנה". וכתיב "ויפגע פמקום". כי מלאך תרן
אמר: אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי, ואני לא
התפללתי? פד יהיב דעמיה למיהדר, קפצה ליה ארעא,
מיד - "ויפגע פמקום". פד צלי בעי למיהדר, אמר הקדוש
ברוך הוא: צדיק זה בא לבית מלואו, ויפטר בלא ליהר?
מיד בא השמש. פתחי "ויחוק מאנני המוקם", וכתבי
"ויחוק את האבן!" אמר רבי יצחק: מלמד שנתקבצו
כל אהין אבנים למקום אחד, וכל אחת ואחת אומרת
"עלי יצח צדיק זה ראשו". תנא: וכילן נבלעו פאחד.
ויחילם והנה סלם מצב ארעא", דכתיב "ויחוק מלאכי
סולם - שמונת אלפים פרסאות, וכתבי "ויהיה מלאכי
אלהים עלים ויורדי בו", עלים - שנים, "וירדי" -
שנים, וכי פגעו בהדי הדדי - הוו להו ארבעה, וכתבי
ביה במלאך "ויהיו פתרשיש", וגימריה דתרשיש תרי
אלפי פרסי הוו. תנא: עולין ומסתפלין בדיקונו של מעלה,
ויורדין ומסתפלין בדיקונו של מטה. בעו לטבונתה, מיד -
"ויהיה ה' נגב עליו". אמר רבי שמעון בן קרש: אלמלא
הארץ אשר אתה שוכב עליה" וגו' - מאי רבותיה?
אמר רבי יצחק: מלמד שקפלה הקדוש ברוך הוא לכל
ארץ ישראל ויהיה תחת עיקב אבינו, שיהא נוחה
ליבבש לבניו. ויאמר שחתי פי עלה השחר", אמר לו:
נגב אתה, או קוביוסמום אתה, שמתירא מן השחר?
אמר לו: מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני
לומר שירה עד עכשיו. מסייע ליה לרב הנגאל אמר
רב, דאמר רב הנגאל אמר רב: שלש פתוח של מלאכי
השרת אומרות שירה בכל יום, אחת אומרת "קדוש",
ואחת אומרת "קדוש", ואחת אומרת "קדוש ה' צבאות",
ומיחיב: כתיבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא וזה
ממלאכי השרת - שישראל אומרים שירה בכל שעה,
ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום,
פעם אחת בהודש, ואמרי לה: פעם אחת בשנה,
ואמרי לה: פעם אחת בשבוע, ואמרי לה: פעם אחת בעולם.
ותיב, שצאמר "וישראל את השם אלא לארץ של מכות, פדכתיב "קדוש קדוש קדוש ה'
צבאות". ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה, עד שאמרו ישראל למטה, שצאמר "ברוך כבודך", ותרד "וירעו כל בני
אלהים" ליה אלא: אחת אומרת "קדוש", ואחת אומרת "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות". והאפיא "ברוך"!
בין

1 הנה הוא זורה - ותייר בלע, דכתיב "יהי בשבכר וגו'. אמרה לה: בית שאחר
2 שיגמרו לזרות, לא יבא לביתו לשכבו, שבנאי הוא לתלמיד דבמי לראת
3 בלילה, והשכב בנרן. וישכם בבקר - ולא קודם היום, ואף על גב דלאו יחיד
4 הוה, וכל שכן יחיד. לך נא ראה - בעת שאדם יכול לראות. אמלוח - שוק
5 ושוכרין בו בש. אמאום - עם מקום.
6 שמש הכאה עבדו עבדו שקעה עבדו
7 קודם זמנה, ומפרש ואולי למא שקעה.
8 כתיב וילך חנה - דמשמע דמטא לחרן,
9 והדר כתיב "ויפגע פמקום" ויהיני בית אל,
10 דאכתי לא מטא לחרן. שהתפללו בו
11 אבותי - האי בית אל" לא הסמוך לעי
12 הוא, אלא ירושלים, ועל שם "יהיה בית
13 אלהים" קראו "בית אל". והוא זה המורה
14 שהתפללו בו אברום, והוא שדה שהתפללו
15 בו יצחק, דכתיב (בראשית כד) "לשוח
16 בשדה". דכתיב אמרנן בפסחים (פא.א.) אל
17 הר ה' ואל בית אלה יעקב, מאי שנא
18 יעקב? אלא לא באברום שקראו "הר",
19 דכתיב "בהר ה'", וכתבי כיצחק שקראו
20 "שדה", דכתיב "לשוח בשדה", ואל יעקב
21 שקראו "בית". קפצה - לשון (דברים טו)
22 "לא תפוקו את ידך, תהצדקה ותתקבצו
23 לה. ויפגע פמקום - כאדם הפוגע בחייו
24 שבא כנגדו, ודרשינן ליה נמי לשון תפלה,
25 דכתיב (רות א) "אל הפגעי ברי". מיד בא
26 השמש - דכתיבין כי שם כי בא השמש?
27 למא לה למיכתב "כי בא השמש"? אלא
28 דלמנו ששקעה קודם זמנה. מאנני -
29 משמע נכאד, וכתבי "יחוק את האבן"
30 בלעו נבואה. דנעש אבן אחת. עוליה -
31 משמע כי הדיד, ולא זה אתר זה, וכן
32 "יורדים", וכי פגעו בהדיד הוו להו ארבעה
33 - צריך רוחב הסולל להחזיק ארבעתן.
34 גיורי תרשיש - דהחוקאל "תרשיש" -
35 ים ששמו תרשיש, כדמתרגמין (יחזקאל א)
36 "תרשיש כורם ימא מראה הים", וכתבי
37 (זונה א) "אנתי באת תרשיש". בדייקטו של
38 מעלה - פרוץ אדם שבאובע חיות
39 בדמות יעקב, בעו לבניוה - מומת
40 קנאה. נצב עליו - לשמרו. שמתן על בני
41 - בנימשה. להחילו מן השחר. מאי אבותה
42 - ארבע אמות משכבו הבטיחו לתת
43 לבניו? שתתו אמת ויבש לבניו.
44 בארבע אמות. קוביוסמום - גונב בעל
45 שלשה כמות - דחשים מיום אל יום. אחר
46 שתי תיבות - שבע ישראל ה' וגו'.
47 ומלאכי אין מוכיחים את השם -
48 שמתירא עד לאחר שלש תיבות "קדוש
49 קדוש קדוש ה'". כוכבי בקד - ישראל
50 המהוללים לכוכבים. קתי מיתח - אחר
51 שלש תיבות, ואת אמרת "קדוש ה'?"
52 והאיבא ברוך - דהוכיח אחר שלש תיבות,
53 דכתיב "ברוך כבוד ה'?" ומשני: "ברוך"
54 האופנים הוא דאמרו ליה, שום מנסא
55 דכבוד עצמו, וכי אמרנן אן - במלאכים.
בין

41 ואמרי לה: פעם אחת בשבת, ואמרי לה: פעם אחת בהודש, ואמרי לה: פעם אחת בשנה,
42 ואמרי לה: פעם אחת בשבוע, ואמרי לה: פעם אחת בעולם.
43 ותיב, שצאמר "וישראל את השם אלא לארץ של מכות, פדכתיב "קדוש קדוש קדוש ה'
44 צבאות". ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה, עד שאמרו ישראל למטה, שצאמר "ברוך כבודך", ותרד "וירעו כל בני
45 אלהים" ליה אלא: אחת אומרת "קדוש", ואחת אומרת "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות". והאפיא "ברוך"!
בין

חלוץ. פרק שביעי – גיד הנשה דף צב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קצו רש"י

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה – אבל 'קדוש' אמרם שרפים, כדכתיב (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו וגו', ותכתיב בתריה 'וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש וכו'. ומה שאנו אמרם בתפלת 'ורצו': 'והאופנים וזיות הקדש' כו, דזיות נמי אמרם 'ברוך' – דעריפי משרפים. וקרא נמי מוכח דזיות ואופנים אמרם 'ברוך', דכתיב איהו יעקב מלאך, וזכי קאמר 'ישיר עקב אל מלאך יובל ועקב'. ואו הכי קאמר 'ישיר אל יעקב מלאך' – כלומר, לשמוע לעומתו המלאך, ויובל המלאך ונצחוהו כשהוא אושר כי שירת – 'ותובל' – הוי יעקב בעצו למלאך. שירת עם אלהים – נשיא נשואי ישראל, שטובים הם, ותקראם 'אלהים', עד האלהים יבא דבר שניהם' (שמות כב). ועם אנשים – ישראל הגולה. ונפנן – ישראל למשל ולנפן. כדכתיב 'גפן ממצרים היתה' (תהלים פ). נשים – עשרים וקרובים נמלכות. אלו שלשה שרי גנים – מלאכים. עלתה נצח – אן חשב גן כל כריתים, שום נענפם קשים. אלו פרחי כהונה – המשרתים במקדש. כמתנות – שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל. אלו הכהונה, שהבנין לארץ טובה ומבלתי פורחה. ומבנין ממנה כבורים בפריחת גמר בשלום. הגיע זמנו – לצאת מלכותו והצטרף לרבותו. עלתה נצח – עלתה זמן הפורח, לחוות דעם של ממצרים. שלשה כופות – בספור החלום 'זכוס פריעה' וגו'. כימי פריעה נבא – שהחריבה נבוכדנצר, דכתיב (ירמיהו מז) 'לכא נבוכדנצר בבל בבל' וגו'. אופה זו – ישראל. נמשלה כגפן – גפן ממצרים תסיע. וירוחת שבה אל בעלי בתים – דמה הוזהרה לה ומצאה לחלבן ועליה ופרי, הוזהרה ועקר והנפן. כן בעלי בתים נגמלי חסד, ומחוקקים ידי עניים, ומפורים ממונם מלכות בשביל אחרים ומתקיימים על ידם. עלן – עלתה טובה ובלתי הרוח, ומנונים על האשכולות שלא יכע שרב ועמש ורוחות. כן עמי הארץ, חרשין וחרשין וחרשין וקוצרין מה שתלמידי חכמים אובלים. קוקנות – וידעילי, דלא חזו למידי. ואברה ל – הקדוש ברוך הוא אומר: קניתי ל ישראל בתשובה עשר בניסן, בשביל הצדיקים. אשר כירתי ל – קניתי, כדאמרין בפרק קמא דסוטה (ג.א) דיעקב ובה מעשו. צדוק הבקב – ב'הלק' (סנהדרין צ"ב) מפרשין ליה בצדיקים, הדלוח ליה עמון מוטא לנבוכדנצר כדמשנו בנביאים איתאנבא כחורבנא: תא אחרכניה. שלח להו: מסתפינן מאלחורן. שלחו ליה: 'כי אתי אהאשחא בביתו'. שלח להו: קבריא בן אן. שלחו ליה: 'הלך ברוך למרחוק'. שלח להו: איכא צדיק דבעי רחמי. שלחו ליה: 'צדוק הבקב לקח בידו' – צדיקים שבהם המנום. חסר ששלש סאן. לית – משהע שצדוק סאן. כאן – בבבל. ורוביהו – דצדיקי דארץ ישראל. אפתא – יציע ואומי' אלהי – שבתא וכו' כדכתיב תכתיב גבי גרים ואקח את מקלי את נעם ואגיד אתו להפר את בריתי אשר כרתי את הנעמים ואמר אלהים: וגו'. הכי שבו – החזירו ל את הדיקים שיתים מקבלים עליהם שבו 'וישקלו' וגו'. ואקח את שלשים הבקב – ונקבעו אותם ודיקם לזירות בשנות – בית ה' – בארץ ישראל. שלשים פתול – כל הנפרשו, ומובא הוא דקא לית. שאן

"ברוך" – אופנים הוא דאמרי ליה. ואופיעת אמיא: פיון דאתרוכי רשותא – אתרוכי. וישיר אל מלאך יובל כבה ויתתן לו. איני יודע מי נעשה שר למי, פשהוא אומר: כי שרית עם אלהים, הוי אומר: יעקב נעשה שר למלאך. בפכה ויתתן לו, איני יודע מי בפכה למי, פשהוא אומר: ויאמר שלחני, הוי אומר: מלאך כבה לעקב. כי שרית עם אלהים ועם אנשים, אומר רבה: רמז רמז לו ונשיתו שפארין ישראל, מפאן רמז לו גלות. ונפנן שלשה שרינים. אומר כרתיא בר אבא, אומר רב: אלו שלשה שרינים גאים היוצאים מיישראל בכל דור ודור, פעמים ששינים פאן ואחד פארץ ישראל, פעמים ששינים פארץ ישראל ואחד פאן. ויחיבו רגנן עיניהו פרבאן עיקבא ורגנא נהמה בני ברתיה דרב. רבא אומר: אלו שלשה שרי גוים שפולמדיים וכות על ישראל בכל דור ודור. תניא, רבי אלעזר אומר: גפן – זה העולם, 'שלשה שרינים' – זה אברהם, יצחק ויעקב, והויא כפרחת עלתה נצח – אלו האמהות, 'הבשילו אשפתיה ענבים' – אלו השקבים. אומר לו רבי יהושע: וכי מראין לו לאדם מה שיהיה? והלא אין מראין לו לאדם אלא מה שעתיד להיות! אלא: גפן – זה הוורד, 'שלשה שרינים' – אלו משה ואהרן וישראל, והויא כפרחת עלתה נצח – אלו סנהדרין, 'הבשילו אשפתיה ענבים' – אלו הצדיקים שבכל דור ודור. אומר רבן גמליאל: עדיין צריכין אנו למודעי, דמוקים ליה כפוליה בחד מקום. רבי אלעזר הוודעי אומר: גפן – זה וירושלים, 'שלשה שרינים' – זה מקדש, מלך, וכהן גדול, והויא כפרחת עלתה נצח – אלו פרחי כהונה, 'הבשילו אשפתיה ענבים' – אלו נכסים. רבי יהושע גן לוי מוקים לה כמתנות, דאמר רבי יהושע גן לוי: גפן – זו הוורד, 'שלשה שרינים' – זה פאר, עמוד ענן, וכן, והויא כפרחת עלתה נצח – אלו הכהנים, רבי ירמיה בר אבא אומר: גפן – אלו ממצרים תסיע, 'שלשה שרינים' – אלו שלשה רגלים שישאר עולין מהן בכל שנה ושנה, והויא כפרחת עלתה נצח – הגיע זמנו של ישראל לפרות ולרבות, וכן הוא אומר 'ובני ישראל פרו וישרצו', עלתה נצח – הגיע זמן של ישראל ליגאל, וכן הוא אומר 'וין נצחם על גבדי וכל מלבושי אנאליתי', 'הבשילו אשפתיה ענבים' – הגיע זמנה של מצרים לשחות פום התערלה. והיינו דאמר רבא: שלשה פוסות האמהות ממצרים למזה? אחד ששתה בימי משה, ואחד ששתה בימי פריעה נבה, ואחד ששתה ללמות עם כל הגוים. אמר ליה רבי אבא בר רבימי בר אבא: כי דריש ליה רב לתיי קריא באנתרא – נוהך דריש להו. אומר רבי שמעון בן לקיש: אופה זו כגפן נמשלה, ומזוחת שבה – אלו בעלי בתים, אשכולות שבה – אלו תלמידי חכמים, עלן שבה – אלו עמי הארץ, כגוקנות שבה – אלו ריקנים שבישראל. והיינו דשלחו מתם: ליבעי רחמים איתפליא על עליא, דאימלא עליא לא מתקיימו איתפליא. ואפרה לי בתמשה עשר כסף, אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחזק: אין פורה אלא לשון מכירה, שגאמר 'קברי אשר פירתי ל', 'בתמשה עשר' – זה תמשה עשר בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים, 'כסף' – אלו צדיקים, וכן הוא אומר 'צדוק הכסף לקח בידו', 'חמר שערים ולתך שערים' – אלו ארבעים וחמשה צדיקים שהעולם מתקיים בהם, ואני יודע אם שלשים פאן וחמשה עשר פארץ ישראל ואם שלשים פארץ ישראל וחמשה עשר פאן, פשהוא אומר 'ואקחה שלשים כסף ואשליד אתו בית ה' אל היצר', הוי אומר 'וחמשה פארץ ישראל וחמשה עשר פאן, אמר אביי: ורוביהו משתכחי בני פנישתא דתותי אפתא. והיינו דכתיב 'ואמר אליהם אם טוב עיניכם הבו שכרי ואם לאו חללו וישקלו את שכרי שלשים כסף'. רבי יהודה אומר: אלו שלשים צדיקים אמות העולם, שאמות העולם מתקיימים עליהם, עולא אומר: אלו שלשים מצות ששקבו עליהם בני נתי, ואין מקיימין אלא שלשה: אחת

אלימא

שן

בין דאתרוכי רשותא – להוכיז, דכבר הוכירוהו בקדוש' לאחר שלש תיבות של שבת. אתרוכי – רשותא לאתרוכיה להדיא. וישיר אל מלאך – מקרא הוא בתרי עשר. יובל – איני יודע על אי זה מהם הוא אומר 'יובל', שנצח ונעשה שר: או יעקב מלאך, וזכי קאמר 'ישיר עקב אל מלאך יובל ועקב'. ואו הכי קאמר 'ישיר אל יעקב מלאך' – כלומר, לשמוע לעומתו המלאך, ויובל המלאך ונצחוהו כשהוא אושר כי שירת – 'ותובל' – הוי יעקב בעצו למלאך. שירת עם אלהים – נשיא נשואי ישראל, שטובים הם, ותקראם 'אלהים', עד האלהים יבא דבר שניהם' (שמות כב). ועם אנשים – ישראל הגולה. ונפנן – ישראל למשל ולנפן. כדכתיב 'גפן ממצרים היתה' (תהלים פ). נשים – עשרים וקרובים נמלכות. אלו שלשה שרי גנים – מלאכים. עלתה נצח – אן חשב גן כל כריתים, שום נענפם קשים. אלו פרחי כהונה – המשרתים במקדש. כמתנות – שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל. אלו הכהונה, שהבנין לארץ טובה ומבלתי פורחה. ומבנין ממנה כבורים בפריחת גמר בשלום. הגיע זמנו – לצאת מלכותו והצטרף לרבותו. עלתה נצח – עלתה זמן הפורח, לחוות דעם של ממצרים. שלשה כופות – בספור החלום 'זכוס פריעה' וגו'. כימי פריעה נבא – שהחריבה נבוכדנצר, דכתיב (ירמיהו מז) 'לכא נבוכדנצר בבל בבל' וגו'. אופה זו – ישראל. נמשלה כגפן – גפן ממצרים תסיע. וירוחת שבה אל בעלי בתים – דמה הוזהרה לה ומצאה לחלבן ועליה ופרי, הוזהרה ועקר והנפן. כן בעלי בתים נגמלי חסד, ומחוקקים ידי עניים, ומפורים ממונם מלכות בשביל אחרים ומתקיימים על ידם. עלן – עלתה טובה ובלתי הרוח, ומנונים על האשכולות שלא יכע שרב ועמש ורוחות. כן עמי הארץ, חרשין וחרשין וחרשין וקוצרין מה שתלמידי חכמים אובלים. קוקנות – וידעילי, דלא חזו למידי. ואברה ל – הקדוש ברוך הוא אומר: קניתי ל ישראל בתשובה עשר בניסן, בשביל הצדיקים. אשר כירתי ל – קניתי, כדאמרין בפרק קמא דסוטה (ג.א) דיעקב ובה מעשו. צדוק הבקב – ב'הלק' (סנהדרין צ"ב) מפרשין ליה בצדיקים, הדלוח ליה עמון מוטא לנבוכדנצר כדמשנו בנביאים איתאנבא כחורבנא: תא אחרכניה. שלח להו: מסתפינן מאלחורן. שלחו ליה: 'כי אתי אהאשחא בביתו'. שלח להו: קבריא בן אן. שלחו ליה: 'הלך ברוך למרחוק'. שלח להו: איכא צדיק דבעי רחמי. שלחו ליה: 'צדוק הבקב לקח בידו' – צדיקים שבהם המנום. חסר ששלש סאן. לית – משהע שצדוק סאן. כאן – בבבל. ורוביהו – דצדיקי דארץ ישראל. אפתא – יציע ואומי' אלהי – שבתא וכו' כדכתיב תכתיב גבי גרים ואקח את מקלי את נעם ואגיד אתו להפר את בריתי אשר כרתי את הנעמים ואמר אלהים: וגו'. הכי שבו – החזירו ל את הדיקים שיתים מקבלים עליהם שבו 'וישקלו' וגו'. ואקח את שלשים הבקב – ונקבעו אותם ודיקם לזירות בשנות – בית ה' – בארץ ישראל. שלשים פתול – כל הנפרשו, ומובא הוא דקא לית. שאן

קצה חולין פרק שביעי - גיד הנשה דף צב עמוד ב - מתוך מהדרות "אבן ישראל" (שטיינזלץ)
 תוספת

1 **אֵילִימָא** חלבו דשללי - ואם חתמה ומאי שניא בגדיד דשללי פליגי, ובהלבו דשללי
 2 מרזי? ויש לומר: משום דלא מקרי חלב, כיון דאינו בעמוד והקרי, כדאמר
 3 בפרק "בהמה המקשה" (תולין ע"ה); מה חלב ושתי הכליות האמורים באשם מוצא
 4 ממכל שליל. **ואמר** רבי אלעזר אמר רבי אשיעיאי ב"ר - הוצרך לאחיו רבי אלעזר
 5 - דאי לא דבר אילעזר, הוה אמאי: "חלבו"
 6 דקנינו ברייתא, היינו חלבו דגיד דעלמא, ולא
 7 חלבו דשללי, לכך מיתי רבי אלעזר, ד"הילכו
 8 לשיטתם" משמע דאפולה אפילו מילתא קאמר, בגיד
 9 ובהלבו, דברתייהו דפליגי בהו, חלבו לשטתם.
 10 ועוד: דאי אנדי לחדיה קאי אמתניתין, הוה ליה
 11 חלבו של לעזר למישר מילתיה, אף על גב דלא
 12 הוצרכו במתניתין דרב מאיר, מכל מקום שמעתי
 13 רבי מאיר ברבי יוחנן, אלא חלבו אמרה
 14 אבייחא - דאכל מילתא דפליגי קאי, ובחלב
 15 נמי חלבו לשיטתם. **וגממו** ע"ה השופי -
 16 פירש הקטנס: חלב וזבחה ויגד הניראה על
 17 השופי, וגממו ומשליכו מפני מראית העין, שלא
 18 יראה כאוכל גיד, אבל עיקרו ושרשיו של שומן
 19 ושל גיד - מותרין, ולפי זה לא פליגי בחלבו
 20 דבין לרבי מאיר ולרבי יוחנן, הוה כל מקום שניגה
 21 אסור, חלבו נמי אסור, וכל שכן דפרץ שפי
 22 שפיר לשמואל חלבו מותר לדברי חבלי.
 23 דבבא גיזרי רבי יהודה דמיקל, קאמר חלבו
 24 אבל הלשון קשה דקאמר "אלא חלבו גיד",
 25 והוא מיפגע פליגי - משמע דלרבי יהודה,
 26 אפילו במקום שהגיד אסור, חלבו ש"כ, כמו
 27 שאמר הקטנס, אלא דרבי מאיר פליגי, ולכן
 28 טראה ד"גממו" - אנדי לחדיה קאי, ולא
 29 אטולבו, ולגממו דרבי אלעזר קאומי ברייתא דרבינו
 30 כו אסוריו כרבי יהודה, מה שלא אמר רבי
 31 יוחנן דגממו אלא אנדי - משום דחלבו תלוי
 32 במנהגא, "היבא דאמור, אמור", כדאמר
 33 (נדה ט"א) גבי חומר דרבי יודא ד"שבעה
 34 נקיים", ואין נמי אמר: "דיגממו דרבי יהודה נמי
 35 קאי אחלב, למאי דבעי למישר דרך ברייתא
 36 כרבי יהודה, אבל לרבי מאיר קאמר דעת
 37 דאסור מדריותא, ומתעמידי לחטט ולשרש
 38 אחריו, דקאמר "חוקי שומן מעיקרו", ולבסוף
 39 מסיק: ברייתא כרבי מאיר, ומכל מקום לא אסיר
 40 מדאורייתא לרבי מאיר, אלא דירשאל קודשים
 41 הם, חלב לרבי יהודה שרי לגמרי, אלא דהני
 42 נאמנים עליו ועל החלב - היינו בסתם חלב
 43 ולא בחלבו של גיד, וכיון דלרבי יהודה שרי
 44 לגמרי, לא שיקר בהו באמנות, ולקמן (צ"ג)
 45 אפש בנורה ליה, **עולא** אמר עין הוא דאמרי
 46 כרבי - פלוגתא דשני ברידים בנותן טעם ופלוגתא
 47 דרבי מאיר דרבי יהודה דפליגי בחטישה, לא הוי
 48 כפלנותא דרבי אלעזר, אלא קסבר רב דהא
 49 דפליגי תנאי ביש בגידין בנותן טעם - בקטנות
 50 והוא דפליגי, אבל גיד - דלבולי עלמא עין הוא.
 51 ורב דאי סבר כמאן דאמר דשן בהו בנותן טעם.

שְׁאֵן מוֹתְבִין כְּתוּבָה לְקָרְבִין, וְאַחַת - שְׁאֵן שׁוֹקְלִין
בְּשֵׁר הַפֶּתַח בְּמִקְוֵי, וְאַחַת - שְׂמֹכְבְּרִין אֶת הַתּוֹרֶה,
וְאֵינוֹ נוֹהֵג בְּעוֹף, וְהָאֵ קָא חִיּוּנָא דְאִיתְּ לִיהּ! אִיתְּ
לִיהּ וְלֹא עָגִיל, עָנִי רַבִּי יְרֵמְיָהוּ: אִיתְּ לִיהּ לְעוֹף -
וְעָגִיל, אִיתְּ לִיהּ לְבִקְחָה - וְלֹא עָגִיל, מֵאִי, בְּתֵר
דִּירְיָה אֲלוּנִין, אוּ בְּתֵר מֵינְיָה אֲלוּנִין? מִיָּקִי. וְנוֹהֵג
בְּשֵׁלִי? אָמַר שְׂמוּאֵל: וְחִלְבוֹ מוֹתֵר לְדַרְבֵּי כָּל הַלְּבֹ
דְּתַנְיָא: אֵילִימָא דְשֵׁלִי - וְהָא מִיפְלַג פְּלִיגִי בֵּיהּ!
דְּתַנְיָא: נוֹהֵג בְּשֵׁלִי, וְחִלְבוֹ אֲסוּר, דְּבַרְי רַבִּי מֵאִיר.
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵינוֹ נוֹהֵג בְּשֵׁלִי, וְחִלְבוֹ מוֹתֵר.
וְאָמַר רַבִּי אֲלֵעָזֵר, אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא: מוֹחֲלָקַת בְּגוֹן
תְּשַׁעָה חָי, וְחֶלֶךְ רַבִּי מֵאִיר לְשִׁפְתוֹ וְרַבִּי יְהוּדָה
לְשִׁפְתוֹ, וְאֶלֹא חִלְבוֹ גִידוֹ - הָא מִיפְלַג פְּלִיגִי בֵּהּ!
דְּתַנְיָא: גִיד הַנְּשִׂא - מְחַטְט אַחֲרָיו כְּכֹל מְקוֹם שְׂהוּא,
וְחֹתֵךְ שְׂמֵנוּ מְעַיְרֵהוּ, דְּבַרְי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה
אָמַר: גִּזְמָמוֹ עִם הַשּׁוֹפִי! - לְעוֹלָם חִלְבוֹ גִידוֹ, מוֹתֵר
שְׂמוּאֵל לְדַרְבֵּי מֵאִיר - מְדַרְבְּגוֹ אֲסוּר. דְּתַנְיָא: וְשְׂמֵנוּ
מוֹתֵר, וְיִשְׂרָאֵל קוֹדְשִׁים נְהָנוּ בּוֹ אִסוּרָה, מֵאִי לֹא,
רַבִּי מֵאִיר הוּא דְּאִמַר מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה, וְאָסוּר
מְדַרְבְּגוֹ - מֵמֵאִי? רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֶבֶל לְרַבִּי
מֵאִיר מְדַאֲוִרְיָתָא נִמִּי אִסוּר! - לֹא מְלַקָּא דְעַתְּךָ,
דְּתַנְיָא: גִיד הַנְּשִׂא - מְחַטְט אַחֲרָיו כְּכֹל מְקוֹם שְׂהוּא,
וְשְׂמֵנוּ מוֹתֵר, מֵאֵן שְׂמַעְתָּ לִיהּ דְאִיתְּ לִיהּ חִמּוּסָה?
רַבִּי מֵאִיר, וְקָאמַר: שְׂמֵנוּ מוֹתֵר, אָמַר רַב יִצְחָק בְּר
שְׂמוּאֵל בְּר מֵרְתָא, אָמַר רַב: לֹא אֶסְרָה תּוֹרָה אֶלֹא
קוֹנְקוּתָא שְׂבֹו. עוֹלָא אָמַר: עֵין הוּא, וְהַתּוֹרָה חִיּוּבָה
עָלֶיהּ, אָמַר אַבְי: פּוֹתִיחַ דְעוֹלָא מְסַבְּרָא, דְאָמַר
רַב שֵׁשֶׁת, אָמַר רַב אֲסוּ: חוּטִין שְׂכַחְכַּב - אֲסוּרִין,
וְאֵין חִיּוּבִין עֲלֵיהֶן, אֶלְמָא - "חֵלֶב" אָמַר רַבְּהִינָא,
וְלֹא חוּטִין, הָכָא נִמִּי - "גִיד" אָמַר רַבְּהִינָא, וְלֹא
קוֹנְקוּתָא, גּוֹפָא, אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, אָמַר רַב אֲסוּ: חוּטִין
שְׂכַחְכַּב - אֲסוּרִין, וְאֵין חִיּוּבִין עֲלֵיהֶן, שְׂכַחְכַּבֵּי -
אֲסוּרִין, וְאֵין חוּטִין עֲלֵיהֶן, לֹקְנֵן כּוּלֵּיָא - רַבִּי וְרַבִּי
תַּנְיָא, חֵד אָסַר וְחֵד שְׂרִי, רַבְּהִי מְקַרְטֵט לִיהּ, רַבִּי יוֹהָנָן מְקַרְטֵט לִיהּ, רַבִּי אֲסִי בְּנָאִים לִיהּ,
אָמַר אַבְי: פּוֹתִיחַ דְרַבִּי אֲסִי מְסַבְּרָא, דְאָמַר רַבִּי אָפַי, אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׂמוּאֵל:
 חֵלֶב

1 שאן מותבין כתובה לזכרים - דאף על פי שחודשין כתובה זכור ומייחד להם
 2 זכר לתשמיש, אין נוהגין קלות ראש במצוה זו כל כך משכבחו להם כתובה, שבו
 3 המת - של אדם. במקולין - באסילי, שאן אוכלין אותו בפרהסיא כל כך, ואני
 4 שמעתי: "דבר המת" - כן ברומה מנהג מעצמה. דאית ליה - כך כשר
 5 סביבות הקולות העליונות, ולא עקיל -
 6 הכשר סביבות העצם, ואינו דומה לכך, כל
 7 שבו נגדו ועגול קרי "כף", כדאמרינן בנדה
 8 (מ"א): ע"ש שתתקער הכף, בני סימני בורות.
 9 אמר שמואל וחלבו מותר - ודקני
 10 מתנין, דברי הכל היא, נוהג בשליל -
 11 חלבו של שליל אסור, חלב ושוקתה חי -
 12 שזו ועמד לפנינו משמטתה ונתקעה אמר.
 13 לשיטתו - דאמר בפרק "בהמה המקשה"
 14 (תולין ע"ה), טעון שחיטה, וכיון דלא
 15 משתרי בשחיטה אמר - לאו שליל הוא,
 16 לדקריי ביה "כל בהמה תאכל" (ויקרא
 17 י"א), ואפילו חלבו וגידו, אלא חלבו גיד של
 18 כל בהמה קאמר מתנין, ומוקל ליה שמואל
 19 דבריו הכל מעיקרו - מכל מקום שהוא
 20 נבלע וערש בבשר. נטמט עם השופי -
 21 החלב הגבוה ונראה על השופי, וגממו
 22 ומשליכו מפני מראית העין, שלא יראה
 23 כאוכל גיד, אבל עיקרו ושרשו של שומן
 24 ושל גיד - מותרין, עם השופי - בשוה
 25 לשופי ותחבונו, לעולם חלבו גיד - קאמר
 26 שמואל: דברי הכל מותר, ומודה שמואל -
 27 דאף על גב דמן התורה מותר, קאמר ליה
 28 רבי מאיר מדרבנן, מאי לאו רבי מאיר הוא
 29 "מתקין" דתנו בו אסור, דאילו לרבי
 30 יהודה - אפילו מנהגא ליבא, וקאמר רבי
 31 מאיר דמותר מדאורייתא, כשמואל: הטיבה
 32 לרבי מאיר הוא שמעתינן ליה לעיל,
 33 עוקבות - דין עוקב ההולכין באורך הירך
 34 ממתח הבער, מגיד החיצון לגיד הפנימי,
 35 וכן הן האסורין, לפי שהן רכין ונתתן טעם.
 36 אבל גיד עצמו, שהוא בראש השופי, קשה
 37 הוא, ועין בעלמא הוא, ויעובא שפי -
 38 על פי שיען הוא, התורה חייבה עליו, חושים
 39 בשחלב - כגון חוטי הבסיליס, וגם בחלב
 40 שעל הקרב יש חוטים דקין, אסורין -
 41 מדרבנן, ואין חייבין עליהם - ברת, ולכן
 42 כוליא - שבתוך החריץ, ומתפשט הוולך
 43 בתוך הכוליא, מפרשט ליה - משרש
 44 אחריו, נאים ליה - החופי, אבל בחלב
 45 אבל.

הלב
 52 לדמאן דאמר אין גידין בנותן טעם, מה לו זה גמול זה עוקבות?
 53 אלא שעל חלב בלבד - כל זה יעמיד רב בעוקבות, ועולא סבר: דכל הדן - פלוגתא בגיד עצמו, ולא בעוקבות, דקוקות שרי לכולי עלמא, ד"גיד" אמר רחמנא, ולא עוקבות.
 54 ועל דאי רב כמאן דאמר אין גידין בנותן טעם, בקאמר "עין הוא" - כוונתיה דעולא מסתברא - בשאלות דא רחמי בפרשת וישלח דאף על גב דקאמר "מסתברא בעולא",
 55 אסורין עוקבות מדרבנן, משמע דלעולא אפילו מדרבנן שרי. אמר אביי בחויה דרבי אסי מסתברא - משמע דרבי הולכות דלכות בוליא שרי, ואין צורך למוסר אלמא מה שחוק
 56 לכוליא, ובקונטרס נמי כתב דהמיקל לא הפסיד, ובשאלות נמי בפרשת וישלח הביאו דברי המתיר, ולא דברי האוסר, ונרס "רבה מחטש ליה", ולא נרסין רבא - דאם כן היה
 57 הלכה כרבי, ולגבי אביי, הלכה הפוסה תיב"ר רבי", ומיזו כתב בקונטרס דלכות כוליא הלך אחר המעמידי לשרש אחריו, כיון דלא אמר הלכתא כאביי, ותומכיה - תמייר, הנובע
 58 לא הפסיד, ובהלכה שבתוך אותו, משמע מותר פירוש הקונטרס: שפשוט לו שהוא מותר, אף על גב שבלכות כוליא לא פסק בהיאא שידא מותר - ושמו סובר: דכוליה את
 59 ליה דשמואל, דאמר: הלכה כרבה חותמו אתו - מותר, ויחך ליתו טעם דמאי שניא לו מזה דאי רשעין "שעל הבסיליס" אמר רחמנא, וכל שבתוך הבסיליס" - הכא נמי אמר
 60 רחמנא "שעל הכליות", ולא "שבתוך הכליות"! ואף על גב דחוטין שחלבא אסורין מדרבנן - יש לגזור בהו טפי בחוטי חלב אתו חלב, מבלותין כוליא, ויש לסתור כמאן דרבי רבי
 61 אלעזר ממיץ סידה אמר שרומן שעל ויתרת הברא אסור אף לאור שישלח הקורם מעליה, מדרתא בתורת דתני: כי כל אוכל חלב כן בהמהא אשר יקריבו ממנה" - וגי' - אין לי
 62 אלא כל המינים, שהם כשרים ליהוד, חלב בעל מומין מניין תלמוד לומר "מן בהמה", חלב חולין מניין תלמוד לומר "כי כל אוכל חלב", אם כן למה נאמר "אשר יקריבו ממנה?"
 לומר

ח'לוין. פרק שביעי – גיד הנשה דף צג עמוד א – מותר מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קפא רש"י

1 חלב שהבשר חופה אותו – חלב של חבסלים, ונתחת הכליות, ונראה בגובה
2 החבסלים, ואחר כך גבלע תחת הבשר אדום דק, ומתפשט תחת אותו בשל
3 החבסלים, ומשגבשה חופהו – מותר, וכשכלה למטה אותו בשר, יוצא ממנו קרום
4 עב ולבן, לבד קרום דק וקלוש המתפשט בכל החבסלים – שאסור משום חלב,
5 כדלקמן, וחסר אותו קרום עב של חלב, שי

6 שנהוגים, ויחזק באותו חלב, לפי שאותו
7 קרום אינו חשוב ופחי בשר, שדק הוא, אבל
8 בארץ אשכנז נהגין בו היתר, וגם בעיני
9 נראה דחפוי גמור הוא. ובגלובן כוליא –
10 הלך אחר המחמיר, לשרש אחריו, כיון דלא
11 איתוקם הלכתא כרבי אסי. והמחמיר יחמיר,
12 והמונה על הפסד. האי תרבא דתותי מתני
13 – לו עליו, וגבושו של אותו חלב, ו
14 שפירשתי, קודם שיכסהו הבשר, ואותו גובה
15 עצמו מניסה במתנים, שקרוין לגובליה,
16 שרחק מרחיב למטה ממלעת קטנות
17 ומכסהו, וכשבעטה מפרשו – נראה אותו
18 חלב. פרוקי מפרקא – כשהוא הולכת,
19 איברה נעים, והמתנים עמיים שהן מנשכים
20 כלפי מראה, והבסלים נמשכים כלפי מטה,
21 ואין החלב נכסה בהן. הפסס ובית הכפופות
22 – סוף הקרב, ולא זה הוא עיקר חלב
23 המכסה את הרב, וקרוין טיליא, שהוא
24 תותב קרום ונקלף. אבל אותו חלב המכסה
25 את הקרב, בדוק לחלב של המסס ובית
26 הכוסות. תרבא דקלבוטא – עמו
27 הוא, ומזנה על עצם שקרוין תרבא, ומצוי
28 לחלית האליה מלמעלה, ועליו של חלב
29 תחת ראש המתן, שקרוין לגוביל. חוסיין
30 כביד – שאנו נטליין מן הבתן, משה –
31 תלמיד חכם, ריש מיעא – כשהדוקין יוצאין
32 מן הקבה, צריך לגרר חלב שעליון אורך
33 אמה, והוא חלב של הקרבא – שנתלוקו
34 רבי ישמעאל ארבי עוקבין ביאלו קטות"
35 (חולין ט"ב). שבעוקין – היינו משהה חותי
36 דכפלי, פלוקשיטא – עוקין – תרבא, עב
37 לחתושי בתרייתו – עב שימצא במסס
38 הזה, ראשן אחר מותבו בשרדו, וראש
39 הפעולין נחבסין תחת החוה בראש
40 הצלעות. חוסיין חוסיין חווי – משהה
41 ממומת, ובתן חוסיין של אסור. דהוליא –
42 טחול. דידא – שביד, ודלוקיא – שבלתי.
43 חוסיין חוסיין הוא דקחשיב, הלכך לא תנא
44 מורקי הדקא, שאף על מה משום דם. דביעי –
45 ביעים של זכר, דפרוקיא – שדלשות. חות
46 כית עבוי – שלא היה קולפו אלא בגובהו
47 במקום עבוי, שהוא מורבו של לבס
48 ולחלב, ואמר לו "קלף ורד עד מתיבו" על
49 הדי – קרום של מקום עובי. אבאי –
50 והא חלב הקרב הוא? אלא לאו דבולית –
51 של טחול כוליא. עילאה – חלב ממש של
52 הכליות של עליון קרום דק, והוא חלב גמור,
53 תתאה – קרום. ביעי השילתא – ביצי זכר
54 המעוררים בגופו. דח אבסר – מחוברים
55 היה, דאף על גב דחלו ביה – כחחוברים דמו.
א

1 לומר דלך חלב שכמוהו כשר ליקרב – אמרתי לך, חלב דפנת שאין ראיה ליקרב –
2 לא אמרתי לך. משמע, שהיהיו אסור חלב הדפנת לא לא משום דאני קרב, ואם כן,
3 חלב היותרת שהוא קרב עם היותרת – אסור. ולפי זה היה לך לאסור לבן כוליא, שהוא
4 קרב עם גבוליא, והבא שריתן לית ומדור איבא למימר: שאני לבן כוליא, שמעמט ליה

5 רבא, ישעל הבוליות – ולא שנתן הבוליות.
6 וקמל מקום קשוד דלפי זה ליתוס שחור האליה
7 שקרב עם האליה, ואף על גב דאמר בפרק כ"ל
8 הבשר (חולין ק"א), דחלב האליה מיקרי, חלב
9 נתמלא לא איקרי, מכל מקום ליתוס מעטם
10 שקרבו לכך נראה ליה ליקרב חלב דפנת,
11 שדומה לשאר חלב, ושמן אף תותב קרום
12 ונקלף הוא – היה מיתוס לא היה קרב. אבל
13 חלב יותרת חלב כוליא ושמן האליה, שאין
14 הדמיון כולל לחלב – לא מתסרי, דאין קרובין
15 בתורת חלב אלא אגב יותרת כוליא גליה.
16 מ"ט"א על פי אמר רחמנא לא תאכל בשר –
17 דסלקא דעתך: דאסור להו אפילו חתכו, ומשום
18 חלב. חתוכיה ומלוחה אפילו לקרדה שפיר
19 דמי – מכלל דעד השתא משמע דלא היה
20 מיקרי לקרדה אלא לצלי, ואפילו חבי קאמר
21 דאסור, לפי שלא תחבה, והא דקאמר לקמן גבי
22 חלב דאסמיקי שפירש בשרא – מידב ראבי
23 דגמא, וכן בייע, וכן מיקרי, ופירש בקונטרס
24 חלב תחבה ומלוחה – לא בעי למימר שלא
25 עשה לא תחבה ולא מלוחה, והא תחבה בעי
26 לא לצלי, כדמשמע הבא. אבל רצה לומר:
27 שלא עשה שחיתים אלא תחבה לבדה.
28 ובקונטרס נקט לשון הגמרא, דקאמר: תחבה
29 ומלוחה, ולצלי אין תחבה ומלוחה, ורוחק
30 לחלב דחתם מיקרי במיקויי בפני עצמן כשהוא
31 חוץ לצואר, לכך לא עב תחבה לצלי, שדוך
32 מקום חתך ישמא את דהם. אבל הבא בעי
33 שחיתין שלמין חתך הדי, לכך לא בעי
34 תחבה לצלי, ואם היינו אומרים, כן לא עשה
35 לפירוש רבינו הם פירש שכמו שנהגו העולם
36 לבשל בבד קרדה אחר צליה, כן מותר לבשלו
37 בקרדה אחר מליחה כשהיה שיעור מליחה,
38 משום גמול דרי ביה רוחות הידני, ברות
39 דצלי ממתן הלבנת גדולת שיעור להשתא
40 מליחה כשעור צליה, והשתא לא יתכן, דאם
41 לא היה צריך כאן תחבה לצלי, אם כן לא היה
42 ראה ימצא מליחה, דהא צלי מפלט טפי
43 מלמליחה, ולצלי לא עב תחבה, והיא מותר
44 לבשלו בקרדה, ועם המליחה בעיא תחבה
45 לקרדה.

46 חמשה חוסיין איתא בבבלי – פירש בקונטרס
47 שחמוברים בראשי צלעות שחתת
48 הדחוי, וצריך ליהודי אותם הקוים חלק של פנים
49 לחטט אחריהם על החוה. כביי לחוסיין
50 דהא "חלב" אמר רחמנא, ולא חוסיין, והיא
51 "שעל הבסלים" – ולא חלב הבסלים ומכל
52 מקום צריך לחטט אחריהם מדרבנן, ולא דמי
53 לכשר להפנת את החלב דשרי, והבא בחמה
54 בחיה פרוקי מפרקא, ומשכחן הוסיין
55 בחליכתה, ומתגלים א, נמי כיון דבאלו היה
56 רוב גלויים, אף מה שכתור הבשר אסור מדרבנן,
57 מ"ט"א

42 המחול – אסור, ואין תיביס עליו
43 אלא דבולית! אמר ליה: אי תניא, תנאי. אסור רב המנגנא, תנאי: קרום שעל המחול –
44 גבי כוליא – אסור, ואין תיביס עליו. – והתנאי: תיביס עליו – מחול אפוחל לא קשיא, הוא – שלא פגגו דתדי.
45 כוליא אפוחל גמי לא קשיא, הוא – בעלוקתה, הוא. בתתקתה. בעי תשיילתה, רב אמר ורב אסי, תר אסר ותר שרי. מאן דאסר:
מ"ט"א

1 מולא קא ברין הני רבי יונה - מן החרה לא הוי אבר מן החי, כיון
2 שנתחברם עם מעט - דה נתייר בשחיטה, כבארים המודוללים. אין בהם
3 אלא מצות פרוש בלבד, כדאמר פסקי "בהמה המקשה" (תולין ע"א). משום אל
4 תחשו - ס"ב כרבי אשי, דאמר פסקא קמא ויתולין (י"ב) דהיא דרעהיה לחור - נתחין
5 עליו חומר מקום שיצא משום אי נמי כבול
6 עלמא, וזאת לא תיבול" - במקומן קאמר.

7 **רישא** תיבשא - ש שנתחין תרנגולת בזים
8 אחר שחיטה, וטומנין אותה ברמיץ.
9 להסיר הנוצה, אף על גב דבריטש כביבשא לא
10 שרי אלא היבא דאתביה אנדרייה - היינו,
11 משום שד כראש עממת הבר הדברים
12 המתעבים את הדם מלאה. אבל בתרנגולת -
13 האש מיטבא שרי דמא. ובחלתה גידולה
14 כתוב: היא נמא דמטור רישא - עריך לאתאוד
15 לבית השחיטה מתחתי; מי היכי תידוב דמא. ואי
16 אשתיה תפתיח - מוקרא הוא דאסור אביליה
17 ורישא גופא שרי. משמע דלא אסור אלא משום
18 קרום של מוח, שיש בו דם. ולכן גם המוח אסור,
19 משתבלל בדם הקרום. אבל תרנגולת, דליבא
20 למינהי בבי - שריא. ונראה דגם חוטין שבלוח
21 אסורין, אם לא תחכו מתחלה. שום עם אסורין
22 משום דם. כדאמר רבנן (קלאג' ש"ג) גידים
23 דם - כאן פריש במקומן. וקרי ליה "פשימי" -
24 משום דתובעל הרהב, עד סמוך לעצם. רחיוצין
25 - משום דסמוך לבעשר, ואינו מובלע על כך.
26 ובריש פירקין פריש בענין אחר. **נאמננין** עליו
27 ועל החלב - בסתם בלא אלא, דחלבו של גיד
28 שרי ביה יהודה לגמרי, ולא שייך למימר ביה
29 נאמננין, כדפרישתי. ועוד. וזאת א"כ בחלב דגיד אידי
30 - הוא ליה לאקמיש ומתחנין לשמואל דרשי
31 לדברי הכל, ואלא אסור לדברי הכל. ולשנוי
32 ד"משה" דקאמר שמואל - מן התורה קאמר,
33 דמטבול לעיל אברייתא. ועוד. יהודה ליה למימר
34 "עליו על החלב", ואי תולתו גידא קאי. אלא
35 בסתם חלב איידי. ופליגי רדבי מאיר סבר דאין
36 נאמננין בגיד הנשה - דעריך חטישה, וריבא
37 טירחא. ובחלב נמי - אף על גב דליבא טירחא
38 כולי האי נמי בגיד, החמיר עליה שלא
39 לאתמנין. כיון דחמיר אסוריה, וריבא ביה נמי
40 טירחא. לכך אין נאמננין. ולרבי יהודה נאמננין
41 בגיד - משום דלא בעי אלא נגמיה. ובחלב נמי
42 אף על גב דריבא ביה טירחא טפי מבגיד לרבי
43 יהודה, מכל מקום לית ביה טירחא אגב קאי,
44 לרבי מאיר. **חזרו** לומר נאמננין - אנדא קרי,
45 ולא אתחיל. **חלב** נמי דבר שנית - לעיל
46 (פ"ב) דקאמר רבי יהודה: אינו נתנו בשליל
47 חלבו מותר, לא פריש ביה - משום ד"חלבו
48 מותר" מילתא באפי תמינה. כדפרישתי
49 שמואל (תולין ע"ב). אבל אבא, חזא מילתא
50 דהיא, ונאמננין עליו ועל החלב. ד"נאמננין" קרי
51 אחריות, ומשמע דבתרייהו קאתי לפלוגי
52 עליה דרבי מאיר.

1 **מדלא קא ברין** - הני אבר מן החי ינהו. מאן דרשי:
2 **מדלא קא מפרחין** - הני חיורא אית בהו. ואידך, האי
3 דלא קא מפרחין - דלא קא שליט בהו אירא. ואידך, האי
4 דלא ברין - פחישותא הוא דנקטא להו. אמר ליה רבי
5 יוחנן לרב שמון בר אבא: הני בעיני השילתא - שרין, ואף
6 לא תיבול משום "ואל תפוש תורת אמוך". אמר מר בר רב
7 אשי: הני בעיני דרביא, עד תלתין יומין - שרין בלא
8 לקיפה. **מאן יודעין? אי אורשין - אסורין; ואי לא אורשין -**
9 **שרין.** מנא יודעין? אי את בהו שריונין סומקין - אסורין,
10 לית בהו שריונין סומקין - שרין. ואמצי בעיני ומקורן,
11 פליגי בה רב אחא ורבינא. בכל התורה פליגי רבינא
12 לקולא ורב אחא לחומרא, והלכתא פרבינא לקולא, לבר
13 מהני הלל דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא, והלכתא
14 פרב אחא לקולא. **אומצא דאמיק, חתכה ומלחה -**
15 **אפילו לקררה נמי שפיר דמי.** תליה נמי בישפודא - דאיב
16 דמא. **אומרי - פליגי בה רב אחא ורבינא, חר אמר:**
17 **משאב שאיבי ליה, וחד אמר: מצמת צמתי ליה, וכן**
18 **ביעי, וכן מוקרין.** רישא כביבשא, אוהביה אפית השחיטה
19 דרבי דמא ושרי, אצורדין - מוקפא קפי ואסור. אוהביה
20 אצורדיה, חר ביה מדי - שרי, ואי לא - אסור. איבא
21 דאמר: אצורדיה ואפית השחיטה - דאיב. אצורדי, איב
22 ביה מדי - שרי, ואי לא - אסור. אמר רב יהודה, אמר
23 שמואל: שני גידיו הן, הפנימי סמוך לעצם - אסור,
24 ותיכנין עליו. חיצון סמוך לבשר - אסור, ואין תיכנין עליו.
25 - והתניא: פנימי סמוך לבשר! אמר רב אחא, אמר רב
26 פהניא: איקלודי מיקלוד. - והא תניא: חיצון הפנימי
27 לעצם! אמר רב יהודה: היבא דפריעי טבחי. איתמר,
28 טבחי שגמיא חלב אחריו. רב יהודה אמר: כבישעודה,
29 רבי יוחנן אמר: כבנית. אמר רב פפא: ולא פליגי - פאן -
30 להלקותו, פאן - לעברו, אמר מר זוטרא: פשעודה -
31 במקום אחר, פית - אפילו בשנים ובשלישה מקומות.
32 והלכתא: להלקותו - כבנית, לעברו כבישעודה. "אין
33 הפנימי נאמננין" (יב"ד). אמר רבי חיאי בר אבא, אמר רבי
34 יוחנן: חזרו לומר נאמננין. אמר רב נחמן: אפשר דרבי?
35 מעיקרא דהווי סברי לה פרבי מאיר - לא הווי מתימני,
36 ולבסוף סברי פרבי יהודה. איבא דמתני לה אסיפא:
37 "והקמים אומרים: נאמננין עליו ועל החלב", אמר רבי
38 חיאי בר אבא, אמר רבי יוחנן: חזרו לומר אין נאמננין.
39 חיתובא

1 אל תפוש תורת אבך - מנחה מקומך, שאתה מבבל, רשענין בו איסורא, דהא
2 אפילו עבד בה רב אמר ורב אסי. הני בעיני הריא עק תלתין יומין - משגולה. שרין -
3 בלא קליפת הקרום, דאבתי לא נפיש דמה לביבע באבירוי. גדיא, לאו דרוקא. אורשין
4 - ש בין חרע - אסורין, רבידות עש דם. **אומצא בעיני ומוקרי** - לקמייה פמרש
5 פלוגיתיהו. בכל התורה בולח - רב אחא
6 ורבינא, חד אמר הכי וחד אמר הכי, כבולחה:
7 הריא דמיקל - רבינא, והוא דלחומרא -
8 רב אחא. דאמיק - שנקטראו. חתכה -
9 החיתוכת הרבה. תליית כשפודא - בתוך
10 התגור לצלות, בלא חתכה ומלחה, אלא כדי
11 מליחת צלי דבר מועט. דאיב דמא - הואיל
12 ותלוי - שפיר דמי. שייבי - דאומצא את
13 דום. מצמת צמית - אשטרייט, עומתין
14 הכשר ואינו מוציא את דמו, הוא נעלה
15 בתוכו, ואסור. מוקרין - חוטי השורא, ורדיין.
16 רישא כביבשא - דהיא, שריונין לחסיד
17 שערו, נתחין עליו מיס ומשמנין אותו ברמיץ.
18 כבשא - הטמנה. אוהביה אפית השחיטה -
19 שביט השחיטה מלמטה. איב דמא - דרך
20 חזרת, שפיר דמי. אצורדין - רב על לחיו.
21 מיקפא קפי - דגמא בתוכו, ואסור. קפי -
22 כמו איו"ב (א"ב) וכו' וכו' וכו'. וכו' וכו'. אוהביה
23 אצורדיה - נקבי החוטם בולח. דין ביה -
24 בנקב החוטם מיד, שלא יסתם. פנימי - גיד
25 הארוך, והוא ביצד פנימי של ירך. חיצון - גיד
26 הקצר שבסוף השופי לרובו, והוא צד היקף
27 של ירך. והתניא פנימי - קרי "מובלע
28 בכשר". אקלודי מיקלוד - אותו גיד הארוך,
29 חזרו ונסבב בבשר, והתם קפי לפיה סמוך
30 "אקלודי" - לטון מוחם ונסבב
31 בפותחת. והתניא - ודחיצון קרי "סמוך
32 לעצם". משמע, דזו הוא ואינו מובלע
33 בבשר. אמר רב יהודה היבא דפריעי מבחי -
34 הווי גוליה. במקום חתך היקף, כשנתחבת
35 ונפרשת מן האלה, הויראש אותו גיד מחובר
36 לרקואל של קוליא. כך שמעיה. מבחי כשנמצא
37 חצוריו חלב - דרך השחב לבשר הבשר.
38 להלקותו - כבנית. לעברו - כשבעודה.
39 אכשור רוד - דמקאמר "חזרו לומר" -
40 מכלל דמעיקרא הווי קריבני מאיר,
41 דאמרין אין נאמננין. חזרו לומר נאמננין וכו'
42 אכשור דרבי בתמיה. פרבי מאיר - דבעי
43 חטישה, וטירחא לזו מילתא - לא מתימני,
44 וצריך לבדוק אחריה. מעיקרא פברי לה
45 פרבי יהודה - ולפכר אמרו כבכמה דנאמנני,
46 דלכסוף סברי דבעי חטישה, ואמרו: אין
47 נאמננין. ובמה דהווי דכירי לדברי יהודה -
48 ונתייר כתייה, אמר רב אין נאמננין. משום
49 דסבירא לך פרבי מאיר. ובזמן הוה דאנשיה
50 דלרבי יהודה, ודחוקה המנהג פרבי מאיר,
51 אמרו: נאמננין. והכי קאמר - רבי מאיר. אין
52 נאמננין אל עליו ולא על החלב - מפני
53 שטורח הוא להם. ובכמה אמרים: לא נמי
54 עליו ועל החלב. **משנה** שולח אדם ירך לגני
55 בו" - וקא חוששין שפנה חזרו וכו' וכו' וכו'.
56 לישראל ואכלנה בגידה. דכיון דשלימה היא
57 כמקום של גיד הנשה והיא ניכר אם נחטט
58 הימנה. הלוקח בזמן שלא נישל, וטוה.
59 ובממרא פריך. היכי ונני שרלא נמי מגזי?
60 **נמרא** ירך - שלמה משמע. חותכה לא -
61 אלא אם כן נישל גידה. דכיון דחותכה היא,
62 חותכה

חלוץ. פרק שביעי – גיד הנשה דף צד עמוד א – מותר מהדרות "אבן ישראל – (שטיינליץ)" קפה רש"י

1 **חיתוכא** רגו מידע ידע – פירש בקונטרס: החתוך רגו בייך עושי כשל ישראל, 2 שהוא פורעה בדרך שהגיד מונח. ועל דא מפיך רבי בשולח ירך על די גי 3 לחביו, ולא עשה בו חותם וכשרה היא, אם החובה בדרך שישאל חתובה אחר חטית 4 יד. ער כאן לשונו. ותימה: דאם כן, קלמיה קא שאין מברייזן, וחתובה לא לישדר ליה

5 – ולגמא את חלודונג לישראל. רבין החתוך 6 ישראל מידע דיעו, לא תיש ישראל הבא 7 לקטוה שמא טרפה היא. דאם כן, למה פתחה 8 וחתובה כדדי שיעושי כרי לטול הגיד ובי 9 תימנא חריש ישראל שמא אחר כך נודע לו 10 שהיא טרפה – דאם כן, מטעם זה נאסר 11 בשולח ירך לחביו ער ידי גי, שמא דנמנה 12 לגי ירך אחרת שלח הליה לישראל שלח 13 טרפה ער אחר שנטול גידה וחתובה באתה ויש 14 לומר: דבלי האי לא חישתין, ולא שכיח 15 שחישתין כך ליה גי. אבל היבא חטית שלח 16 לגי, וידעו שבמקום שאין מברייזן. אף על 17 פי שנטול גידה – דלמא דלכך שלחה לגי, לפי 18 שנודע לו אחר ניקור הטרפה היא. **מרפא** 19 היא ויהבה ניהליה במר דרשטה – ואם 20 האמה: לעולם אימנן לך דמותר לגנוב דעתו של 21 גי, ואיקפד – משום דאמר לו לגי שחטתה 22 דא, ואיכא למיגור שמא יתננה לו בפני ישראל 23 ויקנה ממנה ויש לומר: דכל דקא איכא לבידוק 24 מניה דאסור לגנוב דעתו. דאי שרי – לביא 25 למיחש שמא יקנה ממנו ישראל, וידעו דלגנוב 26 דעתו של גי אומר כן.

אמר

1 **רבי מירא** אומר: אל יסרהב אדם לחבירו לסעוד אצלו, וידע בו שאינו סועד. 2 ולא ירבה לו בתקרובת, וידע בו שאינו מקבל. ולא יפתח לו חביות המכורות 3 לחנוני, אלא אם בן הודיעו. ולא יאמר לו "סוד שפון" מפני ריקן, ואם בשביל כבודו - 4 מותר. אינו, והא עולא איקלע לבי רב יהודה, פתח לו חביות המכורות לחנוני - אודועי 5 אודיעיה. ואיבעית אימא: שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה, דכלאו הכי נמי פתוחי מפתח 6 ליה. תנו רבנן: לא ירך אדם לבית האבא, ויבדו לגין המתקשקש. ולא ימלאנו מים, מפני 7 שמתעוהו. ואם יש שם חבר עיר - מותר. תנו רבנן: לא ימכור אדם לחבירו סנדל של מתה 8 בכלל של היה שחוטתו, מפני שני דברים: אחר - מפני שמתעוהו, ואחר - מפני הספקתו. ולא 9 ישור אדם לחבירו חבית של יין, ושמן אף על פיה. ומעשה באחד ששיער לחבירו חבית 10 של יין, ושמן אף על פיה. והלך וימנן עליה אורחין, ונכנסו. מצאה שהיא של יין - והנח 11 את עצמו. ואין האורחין רשאים ליתן מפה שלפניהם לבנו ולבתו של בעל חבית, אלא אם 12 כן נמלו רשות מבעל חבית. ומעשה באחד ששמן שלשה אורחין בשני בצורת, ולא היה 13 לו לחנוני לפניהם אלא משהו ביצים. בא בנו של בעל חבית, נתל אחד מהן חלקו - 14 ונתנו לו, וכן שני, וכן שלישי. בא אביו של מניח מציא ששוק אחד פתוי השתים בידו, 15 חבטו בפרקתו ומתו. כיון שראתה אמו - עלתה לגן ונפלה ומתה, אף היא עלתה לגן ונפלה 16 ומתה. אמר רבי אליעזר בן יעקב: על דבר זה נהרגו שלש נפשות מציא ששמן מפני 17 לן - דכופה רבי אליעזר בן יעקב היא. תנו רבנן: השולח ירך לחבירו. שלימה - אינו 18 צריך שיטול הימנה גיד הנשה. חתובה - צריך ליטול הימנה גיד הנשה. ובגוי, בין 19 חתובה ובין שלימה - אין צריך ליטול הימנה גיד הנשה. ומפני שני דברים אמרו, 20 אין מוכרין גבולות ומרפות לגוי. אחר - מפני שמתעוהו, ואחר - שקא יחזור ומבריה 21 לישראל אחר. ולא יאמר אדם לגוי: "קה לי בדינך זה בשר", מפני שני דברים, 22

1 החובה נמי לישדר – ער גידה. דליכא למיחש שמא ימכרנה לישראל, דהא לא 2 זבגי מניה, ודחישין טרפה. אלא במקום שפברייזן – שישאל מותר ליקח שם 3 באותו מקום מן הגוי, כיון שלא הכריזו. דלמאי נישחש לה? הבהבס ישראלים 4 דבו, ולישדר לביא מיתוש – דהא לא הכריזו היום. שלימה נמי לא לישדר ליה

5 – ער שטול גידה. דאף על חתף לפי שמקומו 6 נידע, איכא למיחש דלמא יתיר לה גי 7 ומובין, וסבור זה שנטל גידה. חיתוכא ידע 8 – בייך אינו עושי כשל ישראל, שהוא 9 פורעה בדרך שהגיד מונח. ועל דא סמך 10 רבי בשולח ירך לחביו ער די גי ולא עשה 11 בה חותם, וכשרה היא אם היא חתובה 12 בדרך שישאל חתובה אחר חטית הגיד. 13 אבל בכבר אחר, שחיתוך גי ויחיתך שפבריה 14 שוק בו – אסור, ער שיהא בו חותם. 15 ואיבעית אימא במקום שאין מברייזן - 16 והקשא יך: חתובה נמי לישדר, דהא לא 17 זכין ליה ישראל? גורה שמא יתננה לו בפני 18 ישראל, ואתו הוראה שזה נתנה לו, לוקח 19 הימנו, וסבור. ניטל גידה. ואיבעית אימא 20 – טעמא דמיתוין דאמה: חתובה לא 21 לישדר עם גידה. משום דענד דעתו – דגוי, 22 כסבור שישאל לו אודוה מאד, שחטקה 23 וטח בה לילטל גידה ער שראתה לעצמו, 24 ואחר כך נתנה לו. והוא לא נטלה, ונמצא 25 מחזיק לו טובה חנם. פייסיה למבויה – הן 26 שכרו לבעל המעבורת. כמרא – פסיה 27 רובה שעוברין בה את הגנה. כפי 28 דשחוטת – בחילוקי שחוטת, בחוקת שחוטת. 29 חביון בכבורות (א-כ), דהוא טבחה מובין 30 תרבא דאטמא במר דבנתא. לא גירא ליה 31 דלש תמורה הוא. דאי אטרפה – לאו 32 דוקא, וטרפה בשחוטת לא מחלפא, אלא 33 כלומר, טרפה שחוטת נתן לו במר וכשרה 34 שחוטת. ואקפיה מברא מויתא – והגוי 35 סבור שהיון זה. ובי מכללא מאי – מה לנו 36 אי איתמר מבעלי לא פברשו, הא מרזא 37 כלא שפיר שמענין, ואמאי אשמענין גמא 38 דלא פברשו תאמר, ומה יש לנו לגנוב 39 בכלל זה? למאן דאמר מרפה הוא – 40 איכא למימר: דלא משום גניבות דעת 41 איקפד, אלא משום דאשחיה גבה ער 42 השתא. אנפקא חייא משמע – משום קרא 43 דיהיא איקפד, שעבר על חבית, לא יסרהב 44 – לא יפציר בו והאלו וידע של יעשה 45 משום דענד דעתו, לחתוק לו טובה בתנא, 46 כסבור: שמן הלב מסרהב לו כן, ולא יפתח 47 לו בוי – לו חביתיהם מנופת הויה, ושכא 48 אדם שחוב אצלו – פתח לו חבית. 49 להשקותו יין חזק. ואם מכר חבית לחנוני 50 שלמה, דערין היא אצלו – לא יפתחה 51 לאורח הבא לו. מפני שגוב לבו לחתוק לו 52 טובה חנם, כסבור, וזו והפסד גדול נפסד על 53 ידי, שהרי תשאר חבית זו חסרה ותתקלקל 54 ינה, היא ויסתנה מני לחנוני שימכרנה לו. 55 אלא אם כן הודיעו – "מבריתח לחנוני, 56 ואיני נפסד", לא יביא לו פך ריקן ויאמר לו סוד שמן – מפני שידע בו שאינו סך, וגונב דעתו, כסבור: שיש בו שמן. ואם בשביל כבודו – של אורח, לחודיע לבירות 57 שחביב הוא עליו – מותר. שמתקשקש – חסר, לפי שזה כסבור שהוא מלא. שמתעוהו – גונב דעתו. ואם יש שם חבר עיר – בחמות שמתה (חיה) מילתא שרי. חסר, חסר 58 לחחשיב את האבל בעיניו, שאימרו: הוא חשבו לו, שיה כסבור כל מלא. שמתעוהו – גונב דעתו. שמתעוהו – שיה עור בהמות שמתה (חיה) מילתא שרי. חסר, חסר 59 כשל בריאה שחטה. חיה שחוטת – בריאה שחוטת. הסכנה – שמא מותר נשיבת חוש מתוה. והאריס כללע בעור. ושמן אף על פיה – כסבור: שחלש שמן, וממון 60 עליו אורחיים, ובטוח שיש לו שמן הרבה לצרכם. והנח את עצמו – שלא היה לו מה להאבילם, ובחש מהם. שעוקו – סוגר, כמו "יעוקרהו" (שיעוהו ה). שלימה אין 61 צריך ליטול – מפני שניכר שלא נטלו, והאובלה נטלו. ובגוי בין שלימה בוי" – לקמיה אפרש לה. אין מוכרין מרפאת לגוי – בסתם, אלא אם כן הודיעו שהיא טרפה, 62 דתו לביא גניבת דעת. ובמקום שאין מברייזן, דליכא למיחש לשמא ימכרנה לישראל. או במקום שמברייזן, וביום שהכריזו. הכי מותקמא לקמן.

אחד

1 אב"י אן רשא וסיפא במקום שאין מכריזין — תימה: לאבי ורבא ורב אשי
 2 ברישא. והכי משודר ליה חתומה הוה לעיל אמרין: ותחבה — אסור, גזירה שמא
 3 יתנהו לו בפני ישראל. אן נמי משום דגבי ליה דעתיה ויש לומר: דלית ליה להך
 4 שטיי, אלא שביטוי קמא דאוקי במקום שמכריזין, ויחזקו רגו מידע דיע. ובחנם פירש
 5 כונטוס אמולתה דרש אשי פדליג תנאי

6 דמתניתין תאנא דבריתא, ודביל לומר רב אשי
 7 בשנייה קמא לעיל, כפרשישית, והא דקתני
 8 מציעתא דהוה אמוכין נבלות וטרפות לגוי מפני
 9 משטתיהו — דקא במכירה הוא אדסור, לפי
 10 שהגוי נתן מעט בתורת שחטתו, אבל בשלוח
 11 הרוקן — לא חישיש, וסיפא דרדיש שמא ימכור
 12 לו נבלות וטרפות — לא שמכור בתורת
 13 שחטתו, והוא אסור ומכור לו ויודיעתו שהיא
 14 טרפה. והגוי לא יניד לו, ולתא חישי אמוראי
 15 דהבא, והא דקתני ואחר, שמא יחזור ומכירה
 16 לישראל — לא יבא ורבא איתרי במקום מכריזין, ו
 17 ולא הכריזו, אבל במקום שאין מכריזין — לא
 18 חישישן דלמא הדר זבין לה ישראל מניה.
 19 אפילו במכירת טבח ביטולו דאיכא ישראל
 20 טובא, ורב אשי חיש — כיון דטובא ישראל
 21 קימי תתם, דלמא חד מעיניה הדר זבין לה
 22 מניה, כדפירש כונטוס. ומיהו ליהוה שטייאי
 23 דמטיני לעיל, ויורה שטייאי יתנהו לו בפני ישראל.
 24 קשה רישא דהך ברייתא, ודחוק לומר דרפליג
 25 ומפטר רבינו הם. דלעיל במתניתין איתרי באומרי
 26 ישראל לגוי שהיא מנקרת, והתם הוא
 27 הדאסור, משום דרגב דרעת, אבל שלימה — הא
 28 חזי ליה גוי שלא ניגד היתא. אף על פי שישאל
 29 אמר לו גוי שחיה ומשקר, ולכך
 30 חישישן נמי בחתומה שמא יתנהו לו בפני
 31 ישראל וקבא ישראל מן גוי, אף במקום שאין
 32 מכריזין, ויאכלנה בניה. ולא חישי ולמא
 33 טרפה היא — מאחר שאומר ישראל בשעה
 34 שנחתה לגוי יתקנה וטרח בה לישול הגוי, עד
 35 שראוי לעצמה. דאפילו ידא מותר לגנוב דעת
 36 הגוי, מכל מקום לא סיקא אדעתיה שלשטתו
 37 אומר לו כן. והא דידע מדרקס שמואל
 38 דאסור לגנוב דרעת — וידיק דלא שמאל
 39 שבצעטא נתן לו, ולא היה לו לחוש שמא ראה
 40 ישראל אתו, אלא שמא גזיבת דרעת, וכבריתא
 41 דקתני: ורבא בין חתומה ובין שלימה, אף צריך
 42 לישול הימנה גיד הנשה — התם כשתן לו
 43 סתם, ולא אמר לו שהיא מנקרת, אדחיה
 44 דאשעי אנפשיה. ועוד לכא מניחש דלמא אן
 45 היה ישראל חבין ליה מן גוי — דבמקום שאין
 46 מכריזין איירי. וחישי שמא אתר שניטל הגיד
 47 נדע לו דהוי טרפה ולכך נותנה לגוי. אבל
 48 דכא אמר לגוי שהיא מנקרת — לא היה

דלמא טרפה היא. דאי טרפה היא, מאי נפקא מניה דניקור, הרי אינה ראויה לעצמו.
 ומציעתא דאן מכריזין נבלות וטרפות לגוי — היינו שאומרם לו בדשרה היא, ולכך אסור
 משום דמטעתו, וגם משום שמא יקבא ישראל ממנו, במקום שמכריזין ולא אמר. אבל
 במקום שאין מכריזין, חישישן שישאל אדם את הדיין, ויורה שטייאי, לא יבא ורבא איתרי במקום שמכריזין ולא אמר. וכן
 היה ראוי שישאל את שטלח דהוה אסור מן גוי, ומפני שני דברים: אתר מפני משטתיה, ואף שמא יחזור ומכירתה לישראל יש לומר. ונתק' נבלה וטרפה
 לכריזתו, אדא סלקא דרעת דלא אסור מפני משטתיה שכמוכר לו בחוקת שחטתו, לפי שיעודו דלאשכחא מקחו אמרין כן.
 ו**איהו** דקא משעי אנפשיהו — הא — פירש כונטוס: הוא דקתני לעיל "מפני משטתיה" — במכור לו בחוקת שחטתו, וכן הפוחח הבית המכרות לחמני שאומרם לו "בשבילך אני
 פתחתי", ודאי גונב דרעתו, והא "אלא אם כן חדיעתך" — דמשמע: אפילו בסתם אסור, ולפי שרי אלא בכחאי גזאנו. ועוד: דמאי פריך מרן תודה דפתח לה
 לעולא, ולא דאי שלא היה משטתו רב ויהיה חתום — "בשבילך אני פתחתי" — ומש אלא בכחאי גזאנו. ומש אלא בכחאי גזאנו. ומש אלא בכחאי גזאנו. ומש אלא בכחאי גזאנו. ומש אלא בכחאי גזאנו.
 איבעי להוין דלאסוקי אדעתיהו דטרפה היא. ומר וזוטרא איבעי ליה דלאסוקי אדעתיה שלא לקרתי הוה באים, אלא לצורך עצמם.
 ו**הא** קא משעינן ליה — דאן אמר: והא אן הוא טענה, כיון דבלוא הכי הוה באים לכבודו, כדקאמר ליה "טפי הוה טרפא". דכחאי גזאנו אמרין לעיל שאני עולא דחביב ליה לרב
 יודעהו ויש לומר: דאם אמר כלי. דלעיל, לרב דליכא פסידא ליה כמא שפתחן, כיון שהיו מכרות לחמני, מכל מקום בעברו פתחן, וכיון דאמרו להו מכרות הוה פתחן
 בעבריה, לא הוצרך להודיעו כלי. אבל הבא לא באו כלי בעבריה.

1 אחד מפני האנסים — שגוי אנס הוא, ומעבד הדינר ביזו וגוול את הטבת. כיון
 2 דלא אכרוז — היום, וחבל ידעיש שאין היום טרפה פסילתו. **אחי** לפרשן מניה
 3 — ואוכלה בגידה, כסבור שניטל. **אלא פשימא במקום שאין מכריזין** — דלא זבני
 4 מניה, אימא מציעתא כו', **אלא במקום שמכריזין** — ודחויי איתר להם עלא
 5 הבריו. הלכך, אתי ישראל לאנן מניה.

6 **אכרוזי הוו מכריזי** — ומדלא אכרוז — לאו
 7 טרפה היא, ויבאלי, ומה בכך? **רבא אמר**
 8 **כולה במקום שמכריזין** — רישא דקתני:
 9 ובגוי אפילו חתומה הוא צריך לישול —
 10 כשהכריזו היום שאותו היום לא יקח ישראל
 11 בשר מנוי. וסיפא נמי דאסור לשלוח דינר
 12 ביד גוי — כשהכריזו היום. והואו וזו
 13 טרפה, ומכרנה לו — כשהכריזו **בשלא** לשלוח
 14 — שאעתי להם אנוס ולא הכריזו על טרפה
 15 שנפלה עליהם, לפיכך, אסור לשלוח לגוי,
 16 משום אמירתה לישראל. והמדלא מוקם
 17 שמכריזין הוא, והיום לא הכריזו — אתי
 18 לזמן מניה. כולה במקום שאין מכריזין —
 19 ולא זבין ישראל מגוי שגוי, הלכך, רישא אן
 20 צריך לישול גידה, וסיפא נמי אסור לשלוח
 21 גוי וליקח בשר. דכיון דאן מכריזין, יש לחוש
 22 שמוט שי טרפה ביטולו ואין אנו וידיען.
 23 **ומציעתא** — דקתני אתרי למכור לגוי, אם
 24 לא הודיעו. ויורה שמא ימכרנה לו — הטבח
 25 בפני ישראל. והוה הוראה לא שמוט מן הטבח
 26 שהיא טרפה, סבור: שהיא כשרה. ומיהו
 27 ברישא, נבי שולח רך לגוי, לא רש שמא
 28 יתנהו לו בפני ישראל ויקתנה מידו ויאכלנה
 29 בגידה — דבשלמא גבי מכירת טבח
 30 ביטולו. קמזבין ליה לגוי — התם ישראל
 31 טובא קימי דחו, וחישישן דלמא דן מעיניהו
 32 הדר זבין לה מניה. אבל שולח לגוי —
 33 בביתו הוא? ומי ראה? אלא תמיזי לומר:
 34 יבאנת אדם — לא גוריקן כולי האי שמא
 35 יקתנה זה, וכולי עלמא לא זבני בישרא.
 36 וזוה בתא דמתניתין פלגי תאנא דבריתא, וגוד
 37 חנה, כדאוקימנא לעיל: גזירה שמא יתנהו לו
 38 כו'. **נפי בישרא לפני חילא** — לא כלייט
 39 בשר לגויים. לא זבני — דנגאי הוא להם,
 40 מאחר שאין רוצים לואכלה. **אינהו** הוא
 41 דקא משעינן אנפשיהו — דלא משטיילי אי
 42 טרפה אי כשרה. והאי דקתני לעיל "מפני
 43 משטתיה" — במכור לו בחוקת שחטתו. וכן
 44 הפוחח הבית המכרות ולחמני, דאומר לו "בשבילך אני
 45 פתחתי" — דאמר: "מפני פתחתי" — דמשמע: אפילו בסתם אסור, ולפי שרי אלא בכחאי גזאנו. ועוד: דמאי פריך מרן תודה דפתח לה
 לעולא, ולא דאי שלא היה משטתו רב ויהיה חתום — "בשבילך אני פתחתי" — ומש אלא בכחאי גזאנו. ומש אלא בכחאי גזאנו. ומש אלא בכחאי גזאנו. ומש אלא בכחאי גזאנו.
 איבעי להוין דלאסוקי אדעתיהו דטרפה היא. ומר וזוטרא איבעי ליה דלאסוקי אדעתיה שלא לקרתי הוה באים, אלא לצורך עצמם.
 ו**הא** קא משעינן ליה — דאן אמר: והא אן הוא טענה, כיון דבלוא הכי הוה באים לכבודו, כדקאמר ליה "טפי הוה טרפא". דכחאי גזאנו אמרין לעיל שאני עולא דחביב ליה לרב
 יודעהו ויש לומר: דאם אמר כלי. דלעיל, לרב דליכא פסידא ליה כמא שפתחן, כיון שהיו מכרות לחמני, מכל מקום בעברו פתחן, וכיון דאמרו להו מכרות הוה פתחן
 בעבריה, לא הוצרך להודיעו כלי. אבל הבא לא באו כלי בעבריה.

עסקינו וליך למקום אתר יצאנו. דאחלשישתי לדעתיה. שהיה סבור תחלה
 שכבר נודעהו ו**הא** קמפענין ליה — אם לא הייתי מגלהו, היה חתום לוי טובה חנם.
איהו הוא דמפני אנפשיה — אחרי שאנו לא אמרנו לו "לקרתיך יצאנו".
 א

6 מתעסקין בהם. בשר הנמצא ביד גוי – שם,
 7 שלקוחו מן הטבחים להשחרר בו. דהוא דהאי
 8 לא שחטה. מותר – דבתר רוב טבחים
 9 אולין. ולטרפה ליבא למיחש. דאם איתא
 10 דאיכא טרפה – לא הוה מובין ליה כדי
 11 למוכרה במקולין. **דאיבון לצעוריה לחבייה**
 12 – ועקר דבר – **אנו נאכור** – היום את
 13 המוקלען שבעיר. ולקח בשר מן הגוי? אף
 14 היום מותרים. הואילו לא חבריו. ומקשינן
 15 **מעמא לצעוריה** – הא אמת דבריו –
 16 נאסרין. והתנינן. **ויבון דבובתק איהו ק**
 17 משום חד גוי מי מתסרי כולהו? **דאיתחוק**
 18 **איכרא** – טרפיה. וזה לא נודר בה. שררי
 19 מוכרה לנו. ופי חושש שבעיר הימנה גורם
 20 דרובה. **מתעלם מן** – שריה שעה –
 21 אתר שלא ראיה ואפילו היה מונח על
 22 שלחנו. **אסור** – שמא תחלוף נבבלה. **נמצא**
 23 **כדי** זני – שיהיה בחוק המשתמר.
 24 והוא לא שחטה. וטרפה לא מכרו לו
 25 למוכרה באן. אבל בשר המונח – שמא
 26 עורבים הלפתו. **ספק אסור** – דנפקא לך
 27 מקראי בפרק בחרי דיומא (פד.) ובפרק
 28 קמא דכתובת (טו.א.) כל קבוע – כמחצה
 29 על מצוה זמי. וזה חן הקבוע לקח אטא
 30 נמצא. דניין – וזה חן הקבוע דרוב. ומתבאר
 31 לאו קבוע הוא. **מצא בשר** – משנה היא
 32 שנתרות עיר ישראל גוים רדין בה. הלך
 33 אחר רוב פסחים – אם רובן ישראל – כשר.
 34 **ואם מבושל** – אף על פי שנתבשר רובן
 35 ישראל – אחר רוב אוכלי בשר שבעיר
 36 אולין. נבמשל באי כמבשלים בפל. ואפילו
 37 אחר טבחים ישראל – אסור. דימנא גו
 38 בשלו. אי נפי נקיש ליה – אסור. ובסתמא
 39 הוא קבוע. אלא דהאי נבנמצא מוטל לארץ
 40 קאמר. וטבחה ברוב טבחי ישראל – מותר.
 41 **בעירי ורואהו** – משנה שגפיל מיד האדם
 42 לשם. ובעודו ביד הבעלים לא נאסר. ואפילו
 43 דהיז. ודיא ממצא ביד גוי – מותר. **נמצא**
 44 **נבנולין** – משנה היא במוטש שקלים. שם
 45 הנמצא בעיריה. אברים – עולות. שכן דרך
 46 נבנולות. שכן דרך לחתה לאברים ולהשליכה לאשפה. תחיבות מותרות –
 47 וברוב טבחי ישראל קאמר. ויבון דתתבוח לחתיבות. ודיא לאבליה קיימי. מותרות
 48 **משום נבנול** – לא למנצא. ויא אביל לת – לא לק. ודספ. ומהו דאבילא
 49 אסורה. ואילו אברים ניעה – מחזקין להו בדאי נבלה. ולק. **והא דרב** – דנתעלם
 50 מן העין. **אמברא דאישתיות** – על מקום מעבר של אותו נהר.

של טרפה. כי כדפריש בקונטרס התם לקמן: משום דרוב בומות אינן טרפות. ורואה: דתקנתא דמיתא פישעו בהמון אברים שאין במירין שלא לעלות מן הרים לבתחילה. אף על פי שרוב טבחי ישראל. וכן במקום שמבירין. ודבריו של לקט משום גוי. כי הידיא דאמר (נדה א.ב.) בגד שאבר בו כלאים – לא ימכרונו לנו. אמאי לא לובנו לישראל. אף על בג זמן דרין לא היה כל תענית. דאולין בתר רובא. **ואתא** כשי נכנמצא ביד גוי – ואם אמר. דאמר בפרק אפסות (ט.ב.) שעה צבורים של מעה. ואחר של חזקין. ואתא עכבר ושלק על פי דיעו שתעה תענית דספק אסור. פירש אתא עכבר ושלק – הוי סיפא. ודחשא. כי שקל נמי עכבר מן הבריום – לישירי. כי הכא דרשין נמצא ביד גוי. ומה לא נמצא בפי עכבר. ומה לי נמצא ביד גוי. דאולין בתר הרובו יש לומר: דחתם איירי שרינטי שלקח מן הבריום. שגולד הספק במקום הקביעות. ובפרק 'תערובת' (יבדים עגב.) דפריך: כשנשנה וניעיד. ונימאל. כל דפריש מרובא פריש. ומאי קשיא: אדאי דרין חזקין שעה שפירש. דמתיליף ספקא נמי בפי קביעות. ויהי בחמזה על מצוה פי לומר: דחתם פריש עשינשה בענין זה ולא נראה בשעה שפירש. ויהי דחתם משי' גזירה שמתא קבוע' / אמאי לא ארין בפי נמצא ביד גוי משום גזירה 'שמא איתן קבוע?' וכן תימא: דחתם מן של טרפה נבנמצא – שררו. ואלא דלפתחה ולא דאסור לעשות. כן גזירה שמתא קבוע' ודאי. אפי' ריש נפי שיתחבון. ויהי דפריש מעמעם – מותרים ליה. ויא דאמאי לא ארין משום דאסור. גזירה שמתא קבוע' ואלא כדברא לוקחין כל קדישים ובערה וזה לשאר אישיותי ויש לומר: דהכא לא שירק כלל למינור שמתא קבוע' מן הבריום. וכן שתיאסוי ידוע במקומן. ודאי חנה המוכרת נבלה מעורבת. ואלא דיעה בעלמא. כל כשתיאסוי מעורב. אי שרי ליה – כי פריש. אי ליקח מן הקבוע. ודוקא התם שתיאסוי מעורב בותר. ורבינו תנן וזהו חמיה שכינכנס אבי בעיר. דריס ענימ אן שלקט טלאים. כל כד פריש. מרובא פריש. ואין שרי. 'כל דפריש. מרובא פריש'. ודוקא בתשאיסור ידוע. כדפרישתי.

אבן נאסור את כל המקולין – 'מקולין' הם אותם גוים שלוקחין בשר מן הטבח
 2 להשחרר בו. וקאמר דאין לנו לאסור מליקח בשר היום משאר מקולין. ולדעו
 3 שכמו שמכרה לוח טרפה למוכרה במקולין. אף על פי שלא חבריו. כן מבר לארטרם
 4 המוכרים במקולין. ואן כמו שמכר זה הטבח טרפה. כמו כן עשו שראי חוב או אן
 5 לחשו. ושחר שאר מקולין. אלא חרב טבחי
 6 ישראל לבד מהחזא גוי וזבנה מניה. **רבי**
 7 לטעמיה דאמר מקולין וטבחי ישראל בשר
 8 התמצא ביד גוי מותר – ולא חיישין שמא אית
 9 גוי נמצא נבביתו למכור במקולין. או אם מכר
 10 אחד מן הטבחים טרפה לגוי הבא לקנות ממנו
 11 אבילה לא כדי למכור במקולין – אין לאסור
 12 בשביל כך מקולין גרום. דבתר רוב אוכלין
 13 שקיימם טבחים ישראל ביד בשר ומכר במקולין
 14 שריא שטריה. **מעמא** דאיבון לצעוריה לא
 15 לאו הכי אסור וזיתני בו – פירוש: דרבני.
 16 בשר הנמצא ביד גוי. דאולין בתר רובא. ולא
 17 חיישין שמא איתא נבלה מבייתו למכור
 18 במקולין. הכא נמי נידול בתר רובא. ולא נידוש
 19 לשאר מקולין ומשני: 'שאני התם דאיתחוק
 20 איכרא' – פירוש: דחוקש שיש איכור במקולין.
 21 **אמר** רב כשר נתעלם מן העין אסור –
 22 ואפילו בעיר שיש בה רוב טבחי ישראל.
 23 דחיישין שמא שערבין אייתי נבלה מרובא
 24 דעלמא והלפתה. והומרא בעלמא הוא משום
 25 שברא דהותה. כדלקמן.

ספקו אסור – דכל קבוע כמחצה על מצוה
 26 דמי. ודאי קיטע לך מדראיתתא דח
 27 בתרי בטל – היינו. דהכא שמעברד ואינו ניכר
 28 האיסור. וכל הבא בידו האיסור דבבחי.
 29 ונתנת המוכר בשר נבלה. ודבר חשבו –
 30 אפילו מעורב לא בטיל. ואמר 'כל קבוע' כי,
 31 כדאמר בפרק 'תערובת' (יבדים עגב.) נבי
 32 תערובת בעלי חיים. ודחייבי ולא בטלי. דפריך:
 33 ונמשך תוקיב דח מניה. ונימא 'כל דפריש'
 34 מרובא פריש! ומשני: 'נמשך'. בבניה. 'היה
 35 ליה קבוע. וכל קבוע' בו. ועיקר הטעם אינו
 36 משום קבוע. אלא משום דבעלי חיים לא בטלי.
 37 כמו דרשירי ליענות. **ונבנמצא הלך** אור
 38 דרוב – ואם אמר. דמבוקש שמכירין חבריו.
 39 משום טרפה אחת אסירין כל המקולען שיש. וכן
 40 ולא אולין בתר דישאל. דהוי רובא. וכל
 41 במקום שאין מכירין – לא אולין בתר רוב
 42 שביסוי. ומיהו איכא ליענומי: דהם משום
 43 דמקולען הוו להו כל קבוע. אלא קשה: דבשר

התמצא ביד גוי שלא במקולין אסור ביום שחבריו. ולא אמרינן הלך אור דרוב. אף על
 45 בג דשרינן הבא נמצא ביד גוי. דמסתברא דאדא דאמר יבין לעיל. מקולין וטבחי ישראל.
 46 בשר התמצא ביד גוי מותר. היינו. במקום שמכירין. ולא חבריו. ולא בשרין – אסור.
 47 אף על פי דקתינן 'נמצא'. ומשמע שלא במקולין. ויהי דאסירין במקום שאין מכירין
 48 לקעת מן הגוי במקולין. אף על פי שרוב טבחי ישראל. דחיישין דלמא אתרמי לטבחי
 49 ישראל טרפה. ולא אולין בתר רוב בומות דכדברות. אף על פי דלקט שרין בכדי
 50 וכליתאא דשרדו עורבי במעלי יומא דכפרי. וימא דכפרי. שגולד דהיתירא שכתב שפי. ולא חיישין דלמא
 51 התמצא ביד גוי שלא במקולין אסור ביום שחבריו. ולא אמרינן הלך אור דרוב. אף על
 52 בג דשרינן הבא נמצא ביד גוי. דמסתברא דאדא דאמר יבין לעיל. מקולין וטבחי ישראל.
 53 בשר התמצא ביד גוי מותר. היינו. במקום שמכירין. ולא חבריו. ולא בשרין – אסור.
 54 אף על פי דקתינן 'נמצא'. ומשמע שלא במקולין. ויהי דאסירין במקום שאין מכירין
 55 לקעת מן הגוי במקולין. אף על פי שרוב טבחי ישראל. דחיישין דלמא אתרמי לטבחי
 56 ישראל טרפה. ולא אולין בתר רוב בומות דכדברות. אף על פי דלקט שרין בכדי
 57 וכליתאא דשרדו עורבי במעלי יומא דכפרי. וימא דכפרי. שגולד דהיתירא שכתב שפי. ולא חיישין דלמא
 58 התמצא ביד גוי שלא במקולין אסור ביום שחבריו. ולא אמרינן הלך אור דרוב. אף על
 59 בג דשרינן הבא נמצא ביד גוי. דמסתברא דאדא דאמר יבין לעיל. מקולין וטבחי ישראל.
 60 בשר התמצא ביד גוי מותר. היינו. במקום שמכירין. ולא חבריו. ולא בשרין – אסור.
 61 אף על פי דקתינן 'נמצא'. ומשמע שלא במקולין. ויהי דאסירין במקום שאין מכירין
 62 לקעת מן הגוי במקולין. אף על פי שרוב טבחי ישראל. דחיישין דלמא אתרמי לטבחי
 63 ישראל טרפה. ולא אולין בתר רוב בומות דכדברות. אף על פי דלקט שרין בכדי
 64 וכליתאא דשרדו עורבי במעלי יומא דכפרי. וימא דכפרי. שגולד דהיתירא שכתב שפי. ולא חיישין דלמא

1 אסור תרין אמר רב עבדי נמי הכי אסירינו ניהליה - ואי לא אסיק אלא חד - לא
 2 היה אסור, שדריה ראה שלא היה שם עורב. והאי לא היה למיחש שנשא שלו
 3 נאבד במים, והוה אחר. אבל השתא דאסיק תרי - אסירין; אף על פי שרוב טבדי ישראל
 4 הוה שם, הדיש שמא עורב חביב מרובא דעלמין. היינו דקאמר "דאיסרא שכח טפי"

5 כלומר, במקומות הרחוקים, שכיבולי עורבין
 6 להביא משום. ולקמן דשרי רב כהנא בעי 1
 7 ובלוליהא דמיניה עורבין שדה, משום הדיתרא 2
 8 שכיחא - תהם בכל מקומות שכיבוי שדדי 3
 9 עורבין יכולים להביא משום, והוה רוב טבדי 4
 10 ישראל.

11 לא עלים רב עניה מיניה - לא היה יכול 5
 12 לדקדק מכאן דסבר רב דבשר שנעלמם מן העין 6
 13 אסור, דדלמא רוב טבדי גוים היו שם. 7
 14 כאליעור עבד אברהם - ואם תאמר: 8
 15 אליעור היאך נחש, למאן דאמר 9

16 בפיק "ארבעה מיתות" (פטרודין ג'ט"ג), והרר 10
 17 האמור בפרשת מכשף, כן בה מוזכר עליו וש 11
 18 לומר: והדואר תנא סבר שלא נתן לה הצמירים 12
 19 עד שהגידה לו בת מי היא. ואף על גב דכתבי 13
 20 (בראשית כ"ד) "ויקח האיש נחם הדב" וכו', והרר 14
 21 כתבי "ויאמר בת מי את" - אין מוקדם ומאחר 15
 22 בתורה, וכן מובח כספרי, דרבינ' "ואשאל 16
 23 אותה ואמרת בת מי את".

24 ויבניתן בן שאול - רבם תאמר: היאך 17
 25 נחש: וש לומר לדלוז את גיורא אמר, כן, ובלא 18
 26 הכי נהי היה עולה.

27 תריסר - גמלי - ורבינו נתנאל גויס "עולי" 19
 28 כלומר, תריסר גולין כחובין שאלות. 20
 29 בחרוים היה זה סימן - משמע דאין דרך 21
 30 לדרוש בשר. ואם תאמר: דבתוספתא ובבא 22
 31 מציעא: פרק שני קתני "מצא חרוין של דגים 23
 32 השל בשר - הרי אלו שלוי? וש לומר: דהבא 24
 33 מסכימן דברבי מועט.

24 לשמואל: "לקדם חבירינו שבבבל". אמר: לא ידע לי מירי דרביה אנא?! כתב שדר ליה 25
 25 עיבורא דשיתין שני. אמר: השתא, חישבנא בעלמא ידע. כתב שדר ליה הליסר גמלי ספקי 26
 26 מרפפתא. אמר: אית לי רב בבבל, איזיל אחייויה. אמר ליה לננא: פסוק לי פסוקדי! אמר 27
 27 ליה: "ושמואל בות". אמר: שמע מיניה, נח נפשיה דשמואל. ולא היא, לא שכיב שמואל, 28
 28 אלא כי חיכי דלא ליטיר רבי יחקן, תנא, רבי שמעון בן אלעור אומר: בית תינוק ואשה - 29
 29 אף על פי שאין נחש, יש סימן. אמר רבי אלעור: והוא דאיתתוק תלתא יומי, דכתבי: "יוסף 30
 30 איננו ישמעון איננו ואת בנימן תפחוי". קצא מיניה רב הונא מרב: בפרוין מהו? אמר ליה: 31
 31 אל תהי שנתא בפרוין תרי זה סימן. איתא דאמר, אמר רב הונא אמר רב: בפרוין תרי זה 32
 32 סימן, רב נתמן מנהרדנא אקילע לנב רב פהא לפום תמרי רבא בבעלי יומא דקפורי, אתו עורבי 33
 33 שרו בבדי ויהיכו. אמר ליה, שקול ואכול, האינתא הדיתרא שכיב טפי. רב היאר בר אבין 34
 34 איתבר ליה פרפשא בי דינא, אתא לקפויה דרב הונא, אמר ליה: אית לך סימנא בניה? 35
 35 אמר ליה: לא. אית לך טבעיות עינא בניה? אמר ליה: אין. אם כן, זיל שקול. רב הנינא 36
 36 חזאיה איתבר ליה גבא דבשרא, אתא לקפויה דרב נתמן, אמר ליה: אית לך סימנא בניה? 37
 37 אמר ליה: לא. אית לך טבעיות עינא בניה? אמר ליה: אין. אם כן, זיל שקול. רב נתן בר 38
 38 אבין איתבר ליה קיבורא דתקלתא, אתא לקפויה דרב חסדא, אמר ליה: אית לך סימנא 39
 39 בניה? אמר ליה: לא. אית לך טבעיות עינא בניה? אמר ליה: אין. אם כן, זיל שקול. אמר 40
 40 רבא: מרישא תהו אמנא, סימנא עורף מטבעיות עינא. דהא מהדרין איתברא בסימנא, ולא

מקוור רישא. נפל מיניה, אול אייתי סילתא, שדא
 - אסיק תרין, אמר רב: עבדי נמי הכי?! אסירנהו
 וניהליה. אמר ליה רב פהנא ורב אסי לרב: דאיסורא
 שכיח, דהיתירא לא שכיח? אמר להו: דאיסורא
 שכיחי טפי. וכו' מכללא מאי? - פרוותא דגוים תאי.
 תרע, דקאמר להו: דאיסורא שכיחי טפי. אלא
 רב היכי אכל בשרא? - בפשתיה, דלא עלים
 עיניה מיניה. אכישעית אלא, פיגורא ותקומא. ואי
 נמי: פסימנא. כי הא דרבה בר רב הונא מתקד ליה,
 איתל' איתא. כי הא הוה קאיל לבי רב תמן תרתייה,
 הוה מברא דקאתי לאפיה, אמר: מברא קאתי לאפי,
 וימא טבא לגו. אול קם אפכא, אודיק בבועא דרשא,
 הוה חיוותא דתליא. טרף אפכא, נפוק אתו פולי עלמא
 לאפיה, אתא טבחי נמי, לא עלים רב עיניה מיניה.
 אמר להו: איכו השתא, ספיתו להו איסורא לכני
 ברת! לא אכל רב מהחוא בישורא. מאי טעמא? אי
 משום איעלומי - הא לא איעלים. אלא דנחשי -

והאמר רב: כל נחש שאינו פאליעור עבד אברהם
 ויבניתן בן שאול אינו נחש! אלא סעודת הרשות
 הווא, ורב לא מתנהיב מסעודת הרשות. רב פרוק
 סמבא, ושמואל פרוק בספרא, רבי יחקן פרוק
 בננא. מוהוה שני דרב, תהו כתב ליה רבי יחקן:
 "לקדם רבינו שבבבל". כי נח נפשיה, תהו כתב

לשמואל: "לקדם חבירינו שבבבל". אמר: לא ידע לי מירי דרביה אנא?! כתב שדר ליה
 עיבורא דשיתין שני. אמר: השתא, חישבנא בעלמא ידע. כתב שדר ליה הליסר גמלי ספקי
 מרפפתא. אמר: אית לי רב בבבל, איזיל אחייויה. אמר ליה לננא: פסוק לי פסוקדי! אמר
 ליה: "ושמואל בות". אמר: שמע מיניה, נח נפשיה דשמואל. ולא היא, לא שכיב שמואל,
 אלא כי חיכי דלא ליטיר רבי יחקן, תנא, רבי שמעון בן אלעור אומר: בית תינוק ואשה -
 אף על פי שאין נחש, יש סימן. אמר רבי אלעור: והוא דאיתתוק תלתא יומי, דכתבי: "יוסף
 איננו ישמעון איננו ואת בנימן תפחוי". קצא מיניה רב הונא מרב: בפרוין מהו? אמר ליה:
 אל תהי שנתא בפרוין תרי זה סימן. איתא דאמר, אמר רב הונא אמר רב: בפרוין תרי זה
 סימן, רב נתמן מנהרדנא אקילע לנב רב פהא לפום תמרי רבא בבעלי יומא דקפורי, אתו עורבי
 שרו בבדי ויהיכו. אמר ליה, שקול ואכול, האינתא הדיתרא שכיב טפי. רב היאר בר אבין
 איתבר ליה פרפשא בי דינא, אתא לקפויה דרב הונא, אמר ליה: אית לך סימנא בניה?
 אמר ליה: לא. אית לך טבעיות עינא בניה? אמר ליה: אין. אם כן, זיל שקול. רב הנינא
 חזאיה איתבר ליה גבא דבשרא, אתא לקפויה דרב נתמן, אמר ליה: אית לך סימנא בניה?
 אמר ליה: לא. אית לך טבעיות עינא בניה? אמר ליה: אין. אם כן, זיל שקול. רב נתן בר
 אבין איתבר ליה קיבורא דתקלתא, אתא לקפויה דרב חסדא, אמר ליה: אית לך סימנא
 בניה? אמר ליה: לא. אית לך טבעיות עינא בניה? אמר ליה: אין. אם כן, זיל שקול. אמר
 רבא: מרישא תהו אמנא, סימנא עורף מטבעיות עינא. דהא מהדרין איתברא בסימנא, ולא

בחרוים - ודאיהו זה. ודאיהו זה. לשתן מורי. לישנא אחרנא: לא תהי שוטה דבחרוין תרי זה סימן. איכא דאמר: לא תהי שוטה
 אמר רב הונא כו. שיש - והוה מסכימן. דהואה התירא שכיב טפי - והוה רוב שוחטים ישראלים הם. ולספק טרפה לא חיישין. דרוב בחמות אין פרופו.
 ברבשא - טבחיא. רב הונא - סבירא ליה כרב רביה, דאסר בהעלמה. ולא קיימא לו כוחיה בהא, אלא אמתייתן מסכימן: נמצא בגבולים, מצא בה בשר.
 ואף על גב דשנתנה בעומר ורואה - שנינו דחוקי ניתוה. וכי קיימא לן "הלכתא כרב באיסור" - בגי פלוגתא דשמואל הוא דאמרין, אבל בגי מנהנין -
 לא. ורב כהנא, האי קא חסדא דאמר ליה שקול אכול. קיבורא - לימיושייל. תלתא - צריך להכירה שלא תתחלף בקלא אילן. דהא מהדרין איתברא
 - לכל אדם שמינין, ולא מהדרין איתברא בטבעיות עינא אלא לצורא מרבנן, כ"אלו מציעא" (בבא מציעא כ"ג).

מחוור - מחללו ומידוהו במים. סלתא = סל. עבדי נמי הכי - וכי כרד הוא כן,
 שהמאבד חפץ אחד ממצא שנים?! כלומר, כלומר, אחרים היו נמי הנה ברישא. דהיתירא
 לא שכיח - בתמיה, האי נמי הדיתירא הוא. וכי מכללא מאי - לעיל קאי,
 דאמר "לאו בפרוש אימור", מאי בן פירושא לכללא? והוה שפיר שמעינן מינה

דכיון שנעלם - אסור, מדאסר לראש
 ונמצאו ומשני איכא בניינו, וליכא
 לביספך אפיתא כולי האי דאיכא לביסר
 כרוב מבחי ישראל מודה דמותר וזכא
 משום דפירושא נמי הוא - נגמל פורטי,
 ושכיחי דאיסורא טפי. אלא רב הכי אביל

בשרא - הואיל ובהעלמה אסר ליה?
 ומשני בשעתיה - מיד כשנשתחו. איתל
 קרנא - לכל התיבה לילה בשלשון. ומשום
 סימן שלא יגבד ממנה אנשי ביתו. הוא
 סמרא - מעברת דגורו שדחתא באה

מעבר השני לעבר זה. אמר כהנא אי
 לאפי יומא טבא לגו - סימן טוב הוא
 לעובר דרכים, כשתמנעורת באה לקראן
 מאליה, קודם שיומנעו. וסימן טוב להם בבית
 אושפיה, באותה לילה בשלשון. אודיק
 בבועא דרשא - הגיץ דרך סדק שדלת.
 איכו חשיתא - כלומר, אם בשמירוחם
 השתא. ספיתו להו איסורא לכני בניה -
 שדעלמחם עיניכם. דנחשי - באעברא

דאתא לאפיה. דאמר יומא טבא לגו. כל
 נחש שאינו - סימן עליו ממש, כאליעור
 עבד אברהם, שאם תלשינו, אדרב כו,
 ואם לאו - לא אדרב בה. ויבניתן בן שאול
 - אם יאמרו אלינו עלו ועלינו. סעודת
 הרשות - בת תלמידי חכם לעם הארץ,
 ביאלו עורבין" (פסודים מט"א). פרוק בסברא
 - אם מוזמת לו - אויל, ואם בקוש
 מוצאה - לא אויל. כניוקא - דשיל ליה
 "פסוק לי פסוקי". בולוה שני - והוה רב
 קיים בבבלי, כל היה כתב רבי יחקן מארץ
 ישראל, שאלה או שחובה, היה כותב
 בגרתו "לקדם רבינו שבבבל". אמר -
 שמואל, לא ידע לי מירי דרביה אנא -
 לא אוכל לחפש דבר, שאדיו אני בקי בו
 והוא לא שגאו, ואיתר בר? תריסר גמלי -
 לאו דחוקא. ספקי מרישא - מיני ספק

טרפות. ואני שמעתי: חסד הניק עפות
 טמאם "דאלו טרפות" (תולין ס"ג). בית
 תינוק ואשה - בנה בית או נולד לו בן או
 נשא אשה. אי על פי שאם נחש - אשדס
 לנחש ולסמך על דגתשו. יש סימן -
 סמנא בעלמא הוי מריא. דאי מצלח
 בסחורא דאשונה אחר שגבה בית או
 שגולד דתינוק או שנשא אשה - סימן
 הוא שדורן ומצלת. ואי לא - אלא היגיל
 לצאת יותר מראש, שיש לחוש שלא יגילת.
 לתתא זימני - הגלציל לו לא הגלציל,
 יוסף איננו ושמינן איננו - הרי שתיים,
 אם "את בנימן תקח" - מיד, "עלי הוי
 בולנדי" ואין לך צרה שאינה עוברת עלי.
 בחרוין מהו - נתן בשר בחרוין,
 רישטשו, ותעלמם מן העין. אל תהי שוטה

בחרוים - ודאיהו זה. ודאיהו זה. לשתן מורי. לישנא אחרנא: לא תהי שוטה דבחרוין תרי זה סימן. איכא דאמר: לא תהי שוטה
 אמר רב הונא כו. שיש - והוה מסכימן. דהואה התירא שכיב טפי - והוה רוב שוחטים ישראלים הם. ולספק טרפה לא חיישין. דרוב בחמות אין פרופו.
 ברבשא - טבחיא. רב הונא - סבירא ליה כרב רביה, דאסר בהעלמה. ולא קיימא לו כוחיה בהא, אלא אמתייתן מסכימן: נמצא בגבולים, מצא בה בשר.
 ואף על גב דשנתנה בעומר ורואה - שנינו דחוקי ניתוה. וכי קיימא לן "הלכתא כרב באיסור" - בגי פלוגתא דשמואל הוא דאמרין, אבל בגי מנהנין -
 לא. ורב כהנא, האי קא חסדא דאמר ליה שקול אכול. קיבורא - לימיושייל. תלתא - צריך להכירה שלא תתחלף בקלא אילן. דהא מהדרין איתברא
 - לכל אדם שמינין, ולא מהדרין איתברא בטבעיות עינא אלא לצורא מרבנן, כ"אלו מציעא" (בבא מציעא כ"ג).

בחרוים - ודאיהו זה. ודאיהו זה. לשתן מורי. לישנא אחרנא: לא תהי שוטה דבחרוין תרי זה סימן. איכא דאמר: לא תהי שוטה
 אמר רב הונא כו. שיש - והוה מסכימן. דהואה התירא שכיב טפי - והוה רוב שוחטים ישראלים הם. ולספק טרפה לא חיישין. דרוב בחמות אין פרופו.
 ברבשא - טבחיא. רב הונא - סבירא ליה כרב רביה, דאסר בהעלמה. ולא קיימא לו כוחיה בהא, אלא אמתייתן מסכימן: נמצא בגבולים, מצא בה בשר.
 ואף על גב דשנתנה בעומר ורואה - שנינו דחוקי ניתוה. וכי קיימא לן "הלכתא כרב באיסור" - בגי פלוגתא דשמואל הוא דאמרין, אבל בגי מנהנין -
 לא. ורב כהנא, האי קא חסדא דאמר ליה שקול אכול. קיבורא - לימיושייל. תלתא - צריך להכירה שלא תתחלף בקלא אילן. דהא מהדרין איתברא
 - לכל אדם שמינין, ולא מהדרין איתברא בטבעיות עינא אלא לצורא מרבנן, כ"אלו מציעא" (בבא מציעא כ"ג).

[דף כ' ע"א]

הוין מן העדל מפני שהוא כנרק. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לית פאן משיטית לשביעית – ששית, אלא, שביעית. והתני: הסיאה והאיזוב והקורנית שהזבילו לחצר. אבל אם היתה שנייה נכנסת לשלישית – שלישית. משיטית לשביעית – ששית.

הכא את מני לחוריה, וכא את מני לקומיה? אמר רבי יוסי: שלישית וששית, אף על פי שאין בהן מעשר שני – יש בהן מעשרות. שביעית – אין בה מעשרות כל עיקר! לא בן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לית פאן משיטית לשביעית – ששית, אלא שביעית. תפון – פרשות הפעלים, ביום הכא – פרשות העני הן. מוטב ליתן ליה אחד בודאי, ולא שנים בספק.

עליו שפכשו עם לולבין, אית תניי תני: בין אלו ובין אלו – יש להן ביעור. ואית תנאיי תני: בין אלו בין אלו – אין להן ביעור. ואית תני תני: עליו – יש להן ביעור, לולבין – אין להן ביעור. מאן דאמר אין להן ביעור – רבי יהושע. מאן דאמר עליו יש להן ביעור, לולבין אין להן ביעור – רבן גמליאל.

[דף כ' ע"ב]

רבי פדת, רבי יוסה בשם רבי יוחנן: אתייה דרבי שמעון ברבי יהושע. דתנינן תפון (ערלה פרק א משנה א) אמר רבי יהושע, שמעתי שהמעמיד בשרף העליו, ובשרף העיקרין – מותר, בשרף הפגין – אסור, מפני שהוא פרי. אמר רבי זעירא לרבי פדת: כמה דתימא תפון – הלכה ברבי יהושע, וכא אמר הלכה ברבי שמעון? אמר רבי יונה: ודמא היא כל רבה? קטף – במל על גבי שרפו, אילן – אינו במל על גבי שרפו.

אזילי בהמה – קדושת שביעית חלה עליה, ואין קדושת ערלה חלה עליה.

[דף כ"א ע"א]

אמר רבי אבין: אית לה חורי, רבי יהושע אמר: שמועה. ורבי שמעון בשם גרמיה אמרה. למה? שרף – פירי, פגין – פירי. ואין תימר שרף פירי, עשה בן בתרומה – מותר. ואין תימר פגין – פירי, עשה בן בתרומה – אסור. למה? שהגזית תרומה – מותרת, והגזית ערלה – אסורה.

הכא את אמר: ילקט את הנווד, וכה את אמר: תיב בביעור. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: תרין תניין אינון. אמר רבי זעירא: יכיל אנא פתר להון וורד בתרי פתרי, וורד חדש שפכשו בשמן וישן – וורד של שביעית שפכשו בשמן של ששית. וישן בחדש – וורד שביעית שפכשו בשמן של שמינית.

חדרן עלה בלל גדול

פֶּרֶק שְׁמִינִי

הלכה א' מתני' בְּלֵל גְּדוּל אָמְרוּ בְּשִׁבְעִית, כֵּל הַמְּיוּחָד לְאוֹכֵל אָדָם – אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלוּגְמָא לְאָדָם, וְאֵין צוֹרֵף לֹמֵר בְּהִמָּה. וְכֵל שְׂאִינוּ מְיוּחָד לְאוֹכֵל אָדָם – עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלוּגְמָא לְאָדָם, אֲבָל לֹא לְבִהמָה.

וְכֵל שְׂאִינוּ מְיוּחָד לֹא לְאוֹכֵל אָדָם וְלֹא לְאוֹכֵל בְּהִמָּה, הַיֹּשֵׁב עָלָיו אוֹכֵל אָדָם וְאוֹכֵל בְּהִמָּה – נוֹתְנִין עָלָיו הוֹמְרֵי אָדָם וְהוֹמְרֵי בְּהִמָּה. הַיֹּשֵׁב עָלָיו לְעֻצִּים – הָרִי הוּא פְּעֻצִּים, כְּגוֹן הַסִּיאָה וְהָאִיוּזב וְהַקֹּרְנִית.

גמרא בְּלֵל גְּדוּל אָמְרוּ בְּשִׁבְעִית כו'. רבי בון בר חייא בעא קומי רבי זעירא: אוֹכְלֵי אָדָם וְאוֹכְלֵי בְּהִמָּה הֵיוּ בְּפִרְשָׁה, מַה תְּמִית מִימֵר: אוֹכְלֵי אָדָם אֵין עוֹשִׂין מִהֶן מְלוּגְמָא? וְאָמַר לֵיהּ: (ויקרא כה, ז) וְהִיתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ – מִיעָט. מַה מִּיעָט? אוֹכְלֵי אָדָם אֵין עוֹשִׂין מִהֶן מְלוּגְמָא.

ומיעט אוֹכְלֵי בְּהִמָּה? אָמַר רבי בון בר חייא: כֵּל מְדָרְשׁ שְׂאֵת דוֹרְשׁ וְשׁוֹכֵר מְדָרְשׁ רֵאשׁוֹן – אֵין זֶה מְדָרְשׁ.

רבי יוסי לא אָמַר כֵּן, אֱלֵא (ויקרא כה, ז): וְהִיתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ – מִיעָט. לָךְ וּלְעַבְדְּךָ וּלְאִמָּתְךָ – מִיעוּט אַחַר מִיעוּט, לְרֵבּוֹת אוֹכְלֵי בְּהִמָּה שְׁעוֹשִׂין מְלוּגְמָא לְאָדָם.

וְרַבָּה אוֹכְלֵי אָדָם? כִּי דָאָמַר רבי בון בר חייא: כֵּל מְדָרְשׁ שְׂאֵתָה דוֹרְשׁ וְשׁוֹכֵר מְדָרְשׁ רֵאשׁוֹן – אֵין זֶה מְדָרְשׁ. אָמַר רבי מתנִייה: בְּשִׁמְעֵתָהּ – אוֹכְלֵי אָדָם מִיעֲמֵתָהּ! וּכְשָׁרִיבִיתָהּ – אוֹכְלֵי בְּהִמָּה רִיבִיתָהּ.

אוֹכְלֵי בְּהִמָּה, מַהוּ לַעֲשׂוֹת מִהֶן צְבוּעִין לְאָדָם? מַה אִם אוֹכְלֵי אָדָם שְׂאִין עוֹשִׂין מִהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – עוֹשִׂין מִהֶן צְבוּעִין לְאָדָם. אוֹכְלֵי בְּהִמָּה שְׁעוֹשִׂין מִהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – לֹא כֵּל שְׁכֵן שְׁעוֹשִׂין מִהֶן צְבוּעִין לְאָדָם!

מִינֵי מְלוּגְמֵי מַהוּ לַעֲשׂוֹת מִהֶן צְבוּעִים לְאָדָם? מַה אִם אוֹכְלֵי אָדָם שְׂאִין עוֹשִׂין מִהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – עוֹשִׂין מִהֶן צְבוּעִין לְאָדָם. מִינֵי מְלוּגְמֵי שְׁעוֹשִׂין מִהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – לֹא כֵּל שְׁכֵן שְׁתַּעֲשֶׂה מִהֶן צְבוּעִין לְאָדָם!

לֹא צוֹרְכָה דְלֵא, אוֹכְלֵי בְּהִמָּה מַהוּ לַעֲשׂוֹת מִהֶן צְבוּעִין לְבִהמָה? כִּמָּה דַּאֲתָ אָמַר בְּאוֹכְלֵי אָדָם שְׂאִין עוֹשִׂין מִהֶן מְלוּגְמָא לְאָדָם – עוֹשִׂין מִהֶן צְבוּעִין לְאָדָם, וְדַכּוּתָהּ אוֹכְלֵי בְּהִמָּה שְׂאִין עוֹשִׂין מְלוּגְמָא לְבִהמָה – נַעֲשֶׂה צְבוּעִין לְבִהמָה.

אָמַר רבי יוסי: מִפְּנֵי מַה אוֹכְלֵי אָדָם עוֹשִׂין מִהֶן צְבוּעִין לְאָדָם, שְׁכֵן צִיבְעֵי אָדָם יֵשׁ לְהֶן קְדוּשָׁה. נַעֲשֶׂה מְאוֹכְלֵי בְּהִמָּה צְבוּעִין לְבִהמָה, וּצְבוּעִין לְבִהמָה אֵין עֲלֵיהֶן קְדוּשָׁה!

נִיחָא הוֹמְרֵי אָדָם,

[דף כ"ב ע"א]

והוֹמְרֵי בְהִמָּה? שְׁאִמּוֹר לְשׁוֹלְקָן.

תְּנִי: הַמּוֹכֵר – מוֹכֵר לְאוֹכְלֵין. וְהַלּוֹקֵחַ – לּוֹקֵחַ לְעֹצִים. לֹא הִפֵּל מִמֶּנּוּ. הַמּוֹכֵר – מוֹכֵר לְאוֹכְלֵין. וְהַלּוֹקֵחַ – לּוֹקֵחַ לְאוֹכְלֵין, וְחִישֵׁב עֲלֵיהֶן לְעֹצִים – לֹא הִפֵּל מִמֶּנּוּ.

הַמּוֹכֵר – מוֹכֵר לְעֹצִים, וְהַלּוֹקֵחַ – לְאוֹכְלֵין, וְחִישֵׁב עֲלֵיהֶן לְעֹצִים? מַה נֵּן קְיָיִמִין? אִם בְּשִׁנְתָּן לֹא מַעוֹת וְאַחַר כֵּךְ מִשָּׁה – דְּמֵי עֹצִים נִתְּנָן לֹא! אִם בְּשִׁמְשָׁה וְאַחַר כֵּךְ נִתְּנָן לֹא מַעוֹת – דְּמֵי אוֹכְלֵין נִתְּנָן לֹא! אֲלֵא כִּי נֵן קְיָיִמִין, בְּשִׁנְתָּן לֹא מַעוֹת, וְאַחַר כֵּךְ מִשָּׁה – תַּפְּלוּגְתָּא דְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ. עַל דְּעִתִּיהּ דְרַבִּי יוֹחָנָן דּוּ אָמַר: אֵינן הַמַּעוֹת קוֹנִין דְּבַר תּוֹרָה – דְּמֵי אוֹכְלֵין נִתְּנָן לֹא. עַל דְּעִתִּיהּ דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ: הַמַּעוֹת קוֹנִין דְּבַר תּוֹרָה – דְּמֵי עֹצִים נִתְּנָן לֹא.

הַמּוֹכֵר – מוֹכֵר לְעֹצִים, וְהַלּוֹקֵחַ – לּוֹקֵחַ לְאוֹכְלֵין. הֲיָה זֶה מַעֲמִיד, וְזֶה מַעֲמִיד? יִבְּהַּ כְּהָדָא: אִם הַמּוֹכֵר תּוֹבֵעַ לְלוֹקֵחַ – יַעֲשֵׂהוּ כְּדַבְרֵי הַלּוֹקֵחַ, וְאִם הַלּוֹקֵחַ תּוֹבֵעַ לְמוֹכֵר – יַעֲשֵׂהוּ כְּדַבְרֵי הַמּוֹכֵר. וְכֹא – כֵּן.

הַלְבָּה ב'

מִתְנִי' שְׁבִיעִית – נִיתְּנָה לְאוֹכְלֵיהּ וְלִשְׁתֵּיהּ וְלִמְיֻכְהּ. לֹכֵל דְּבַר שְׁדַרְפּוּ לֹכֵל. וְלִסוּד דְּבַר שְׁדַרְפּוּ לִסוּד. וְלֹא יִסוּד יִין וְחוֹמִין. אֲבָל סָף אֵת הַשְּׁמֹן. וְכֵן בְּתְרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי. קַל מִהֶן שְׁבִיעִית – שְׁנִיתְּנָה לְהַדְלֵקַת הַנֵּר.

גְּמָרָא כִּיצַד לֹכֵל דְּבַר שְׁדַרְפּוּ לֹכֵל? אֵינן מְחִיבִין אוֹתוֹ לֹכֵל לֹא פֶת שְׁעִיפְשָׁה, וְלֹא קְנוֹבַת יֶרֶק, וְלֹא תַכְשִׁיל שְׁנַתְקַלְקַל צוּרְתוֹ. וְכֵן הוּא שְׁבִיקֵשׁ לֹכֵל תְּרַדִּין חִיין, אוּ לְכוּם חִיטִּין חִיֹּת – אֵינן שׁוֹמְעִין לֹא.

כִּיצַד לִשְׁתוֹת דְּבַר שְׁדַרְפּוּ לִשְׁתוֹת? אֵינן מְחִיבִין אוֹתוֹ לִשְׁתוֹת אֲנִיגְרוֹן, וְלֹא אִיקְסְגוֹרִין, וְלֹא יִין וְשִׁמְרִים.

הַחוּשֵׁשׁ בְּשִׁנּוּי – לֹא יִהְיֶה מְגֻמָּא חוֹמִין וּפּוֹלֵט. אֲבָל מְגֻמָּא הוּא וּמְבַלְע, וּמְטַבֵּל כֹּל צָרְכוּ וְאִינוּ חוּשֵׁשׁ.

הַחוּשֵׁשׁ גְּרוֹנוֹ – לֹא יַעֲרַעְנוּ בְּשִׁמֹן. אֲבָל נוֹתֵן הוּא שְׁמֹן חֶרֶבָה לְתוֹךְ אֲנִיגְרוֹן וְגוֹמָא.

לֹא יִסוּד יִין וְחוֹמִין, אֲבָל סָף הוּא אֵת הַשְּׁמֹן. הַחוּשֵׁשׁ אֵת רֵאשׁוֹ אוּ שְׁעָלוּ בּוֹ חִטִּיִּין – סָף שְׁמֹן, אֲבָל לֹא יִסוּד יִין וְחוֹמִין.

אֵינן מְפַטְמִין שְׁמֹן שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל לּוֹקֵחַ הוּא שְׁמֹן עָרַב שְׁבִיעִית וְאִינוּ חוּשֵׁשׁ.

[דף כ"ב ע"ב]

רבי אימי סבר מימר: אפילו מן הקהשוד. אמר ליה רבי יוסי: לא אמרו אלא בשאינו יודע אם השוד אם אינו השוד, הא דבך בריא שהוא השוד – אסור.

מהו לפטום וין של שביעית? נישמענינא מן הדא: קל מהן שביעת שניתנה להדלקת הנר. הדא אמרה: שהיא מותר. והתני: אסור! אמר רבי אלעזר: דרבי יהודה היא, דרבי יהודה מתיר מפני שהיא משביחו.

קל מהן שביעית שניתנה להדלקת הנר. ותרומה לא נתנה להדלקת הנר? תרומה טמאה – ניתנה להדלקת הנר, שביעית – אפילו טהורה ניתנה להדלקת הנר.

רבי חזקיה על מסהי, יהב צלוחיתא לזוסימי אודייתא. אמר ליה: אעלליה לי לאשונא. אמר ליה: לית אסור? אתא שאל לרבי ירמיה, אמר ליה: אתא ואמר ליה, למפתנגו, ותני בן: אין סכין שמן של שביעית בפרהין, אבל סף הוא מבוהין ונכנס.

ולא שמן שריפה לא בבתי כנסיות ולא בבתי מדרשות, מפני בויזן קדשים

הַלְכָה ג'

מתני' אין מוכרין פירות שביעית לא במידה ולא במשקל ולא במניין. ולא תאנים במניין. ולא ירק במשקל.

בית שמאי אומרים: אף לא אגודות. ובית הלל אומרים: את שדרכו לאגוד אותו בבית – אוגדין אותו בשוק, כגון הפרישין ונץ החלב.

גמרא למה? כדי שימכרו בזול. וישקלו בליטרא וימכרו בזול! אם אמר את בן, אף הוא אינו נוהג כהן בקדושה.

תני: פירות הוין לארץ שנכנסו לארץ – לא יהו נמכרין לא במדה ולא במשקל ולא במניין, אלא בפירות הארץ. ואם היו ניכרין – מותר. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אילין קורדקיא דסקלון ומודבנין מן כוסיתא לטיבריא.

רבי חזקיה בשם רבי אבא בר ממל: זה שהוא מודד בכפישה ונסתיימה לו שנים ושלשה פעמים – אסור למוד בה. אמר רבי הושעיא: אסור מימר: "עבד אצבעד".

טבח כהן שנתמנה לו בכור, מהו מקטעתה קופדין ומזבנתה גזא שוקא? רבי ירמיה סבר מימר: שרי! מן הדא: את שדרכו ליאגד בבית – אוגדין אותו בשוק. אמר רבי מנא: כל גרמה היא אמרה דהוא אסור – שלא יהא בעושה סחורה בגופו.

הַלְכָה ד'

מתני' האומר לפועל: "הילך איפר זה ולקט לי ירק היום" – שָׁכְרוּ מוֹתֵר. "לקט לי בו ירק היום" – שָׁכְרוּ אִסוּר.

לְקַח מִזֶּה הַנְּהִיטוֹת בְּכַר בְּפִינְדִיּוֹן "בְּשִׂאֲלָקוֹט יִרְקוֹת שְׂדֵה אֲבִיָּא לֵךְ" – מוֹתֵר. לְקַח מִפְּנֵי סֵתָם – לֹא יִשְׁלַם מִדְּמֵי שְׁבִיעִית, שְׂאִין הוֹרְעִין חוֹב מִדְּמֵי שְׁבִיעִית.

גמרא מִה בֵּין הָאוֹמֵר "לְקַט לִי", מִה בֵּין הָאוֹמֵר "לְקַט לִי בּוֹ"? רַבִּי אֲבִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בֶּן הַנִּינְהָ: מִהֲלִכּוֹת שֶׁל עֵימָעוּם הִיא.

תַּמָּן תְּנִינָן (מעשר שני פרק ג משנה א): לֹא יֹאמֵר אָדָם לְחִבְרֹו: "הֵעַל אֶת הַפִּירוֹת הָאֵלֶּה לִירוּשָׁלַם לְחֶלֶק", אֵלֶּה אוֹמֵר לוֹ: "הֵעַלְם שְׁנֵאֲכֵלְם וְנִשְׁתַּם בִּירוּשָׁלַם". מִה בֵּין הָאוֹמֵר "לְחֶלֶק" מִה בֵּין הָאוֹמֵר "הֵעַלְם שְׁנֵאֲכֵלְם וְנִשְׁתַּם בִּירוּשָׁלַם"? רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: מִהֲלִכּוֹת שֶׁל עֵימָעוּם הִיא.

תַּמָּן תְּנִינָן (שבת פרק כג משנה א): שׂוֹאֵל אָדָם מִהֲבִירוֹ בְּדֵי יוֹן וְכַדִּי שָׁמֹן, וּבִלְבַד שְׂלֵא יֹאמֵר לוֹ: "הַלְלוּנִי". מִה בֵּין הָאוֹמֵר "הַלְלוּנִי" מִה בֵּין הָאוֹמֵר "הַשְּׂאִילֵנִי"? אָמַר רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: מִהֲלִכּוֹת שֶׁל עֵימָעוּם הִיא.

[דף כ"ג ע"א]

פִּיתָן, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: עוֹד הִיא מִהֲלִכּוֹת שֶׁל עֵימָעוּם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: קְשִׁייתָהּ קוּמִי רַב אֲחָא בַר יַעֲקֹב: כִּךְ אֲנִי אוֹמֵר בְּמִקּוֹם שְׂאִין פֶּת יִשְׂרָאֵל מְצוּדָה, בְּדִין הִיא שֶׁתְּהֵא פֶת גּוֹי מוֹתֵרָת, וְעֵימָעֻמוֹ עֲלֶיהָ וְאַסְרָהּ.

אָמַר רַבִּי מְנָא: וְיֵשׁ עֵמָעוּם לְאִיסוּר? וּפֶת לֹא כְּתַבְשִׁילֵי גוֹיִם הִיא? כִּךְ אֲנִי אוֹמְרִים בְּמִקּוֹם שְׂאִין תַּבְשִׁילֵי יִשְׂרָאֵל מְצוּיִין, שֵׁם בְּדִין הִיא שִׁיחַו תַּבְשִׁילֵי גוֹיִם מוֹתֵרִין, וְעֵימָעֻמוֹ עֲלֶיהָ וְאַסְרָה! אֵלֶּה בֶּן הִיא בְּמִקּוֹם שְׂאִין פֶּת יִשְׂרָאֵל מְצוּדָה, בְּדִין הִיא שֶׁתְּהֵא פֶת גּוֹיִם אֲסוּרָה, וְעֵימָעֻמוֹ עֲלֶיהָ וְהִתִּירוּהָ מִפְּנֵי חַיֵּי נַפְשׁ.

רַבְּנֵין דְּקִיסְרִין בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא: כִּדְבָרֵי מִי שֶׁהוּא מוֹתֵר. וּבִלְבַד מִן הַפְּלִטָר. וְלֹא עֲבָדִין בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ אָמַר: בְּמִרְאָה לֹא אֵת הַקּוֹלֶחַ – שְׂאִינוֹ אֵלֶּה בְּנֹתָן לֹא שְׂכַר רַגְלוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילוֹ לֹא הִרְאָה לֹא – כְּמִי שֶׁהִרְאָה לֹא.

מִתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רִישׁ לְקִישׁ! דְּתַנִּי: מִשׁוֹכֵר אֵת הַפּוֹעֵל לְחִבְיָא יוֹן לְחוֹלָה, אוֹ תַפּוּחַ לְחוֹלָה, אִם חִבְיָא – חֵיִב לִיתָן לוֹ. וְאִם לֹא – אֵינֹ חֵיִב לִיתָן לוֹ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: "יוֹן לְחוֹלָה מִמְּקוֹם פְּלוּגִי", "תַּפּוּחַ לְחוֹלָה מִמְּקוֹם פְּלוּגִי", בֵּין שֶׁחִבְיָא בֵּין שְׂלֵא חִבְיָא – חֵיִב לִיתָן לוֹ, שְׂכַר רַגְלֵיו הוּא נֹתָן לוֹ. מִה עֲבִיד לֵה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ? פֶּתֵר לֵה, בְּמִרְאָה לֹא.

מִתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן! דְּתַנִּי: לֹא יֹאמֵר אָדָם לְחִבְרֹו: "הֵא לֵךְ דִּינָר זֶה וְחִבְיָא לִי לְקַט הַיּוֹם!" "חִבְיָא לִי פִּיֵּאֶה הַיּוֹם!" אֵלֶּה אוֹמֵר לוֹ: "בְּלִקְטָא שְׁתַּבְיָא לִי הַיּוֹם!" "כְּפִיֵּאֶה שְׁתַּבְיָא לִי הַיּוֹם!" וְכֵן אֵת מוֹצֵא בְּכֵן לוֹ. וְהָרִי לֹא הִרְאָה לוֹ, וְאֵת אָמַר כְּמִי שֶׁהִרְאָה לוֹ! מִה עֲבִיד לֵה רַבִּי יוֹחָנָן? קַל הִיָּקִילוֹ בְּשְׁבִיעִית שֶׁהִיא מְדַרְבְּנָן.

לְקַח מִן הַנְּהַתוּם בְּפֶרַךְ בְּפוּנְדִיּוֹן, "בְּשֵׁאֲלָקוּט יִרְקוֹת שְׂדֵה אַבִּיָא לְדָ" – מוֹתֵר. תְּנִי: רַבִּי יוֹדֵה וְרַבִּי נְהֻמָּה אוֹסְרִין. מַה נֵּן קְיָמִין? בְּהֵוֵה דְאָמַר: "חֵב לִי, וְכַרְי לִי אֲנָא יְהֵב לְדָ" רַבִּי יוֹדֵה וְרַבִּי נְהֻמָּה אוֹסְרִין, שְׂאֵין יִרְקוֹת שְׂדֵה מְצוּיִין. וְחֻכְמִים מִתִּירִין, מִפְּנֵי שְׂיִרְקוֹת שְׂדֵה מְצוּיִין.

הַלְּבָה ה'

מתני' אֵין נוֹתְנִין לֹא לְבִייר, וְלֹא לְבִלָּן, וְלֹא לְסַפֵּר, וְלֹא לְסַפֵּן. אֲבָל נוֹתְנִין הוּא לְבִייר לְשִׁתּוֹת. וְלִכְוֹלֵם הוּא נוֹתְנִין מִתְּנִית חִינָם.

גמרא תְּנִי, רַבִּי יוֹסִי אָמַר: אִף לֹא לְמַבְייר. מִחֻלְפָּא שְׂיִטְתִּיה דְרַבִּי יוֹסִי! תַּפְּן (לעיל פרק ו) הוּא אָמַר: אֵין לִקְחִין חֵימִינוּ מִים וְמִלַּח. וְהִכָּא הוּא אָמַר הֵכֵן? אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מַה פְּלִגְנִין? בְּשִׁתְשִׁמְשׁוֹ. אֲבָל בְּשִׁתְיָה – אוֹף רַבִּי יוֹסִי מוֹדֵה. הָוִי: מֵאֵן תִּנָּא אֲבָל נוֹתְנִין לְבִייר לְשִׁתּוֹת? רַבִּי יוֹסִי אָמַר רַבִּי יוֹסִי: דְּכַרִּי הַבֵּל הִיא.

[דף כ"ג ע"ב]

פֶּאן – לְאָדָם, וְכֵאֵן – לְבִהֵמָה.

תְּנִי: מְעִינִין שֶׁל בְּנֵי הָעִיר, הֵן וְאַחֲרֵים – קוֹדְמִין הֵן לְאַחֲרֵים. אַחֲרֵים וְבִהֵמָתָן – אַחֲרֵים קוֹדְמִין לְבִהֵמָתָן. בְּבִיטְתָן וְחֵי אַחֲרֵים – בְּבִיטְתָן קוֹדְמִת לְחֵי אַחֲרֵים. אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן: מֵאֵן תִּנָּא בְּבִיטָה – חֵי נִפְשָׁ? רַבִּי יוֹסִי דְתְּנִי: אֵין נוֹתְנִין מֵהֵן לֹא לְמִשְׁרָה וְלֹא לְכַבִּיסָה. וְרַבִּי יוֹסִי מִתִּיר בְּכַבִּיסָה.

מִחֻלְפָּא שְׂיִטְתִּיה דְרַבִּי יוֹסִי! תַּפְּן (נדרים פרק יא משנה א) הוּא אָמַר: אֵין רְחִיצָה חֵי נִפְשָׁ. וְכֵא הוּא אָמַר: הַכַּבִּיסָה – חֵי נִפְשָׁ! אָמַר רַבִּי מְנָא: אֲדָם מְנַלְגַל בְּרְחִיצָה, וְאֵין אֲדָם מְנַלְגַל בְּכַבִּיסָה!

יְהוּדָה אִישׁ הוֹצִי עֶבֶד טְמִיר בְּמַעֲרֵתָא תְּלֵתָא יוֹמִין. בְּעֵי לְמִיקָם עַל הַדִּין טַעְמָא, מְנִיין שְׁחֵי הָעִיר הַזֹּאת קוֹדְמִין לְחֵי עִיר אַחֲרֵת?

אָתָּא לְגַבֵּי רַבִּי יוֹסִי בֶּן חֲלַפְתָּא, אָמַר לֵיהּ: הֵן הוֹיֵתְהָ? אָמַר לֵיהּ, עֲבַדְתָּ טְמִיר בְּמַעֲרֵתָא תְּלֵתָא יוֹמִין, בְּעֵי לְמִיקָם עַל הַדִּין טַעְמָא, מְנִיין שְׁחֵי הָעִיר הַזֹּאת קוֹדְמִין לְחֵי עִיר אַחֲרֵת.

קָרָא לְרַבִּי אַבְרָהָם בְּרִיהּ, אָמַר לֵיהּ: אֲגִיב דְּהֵן טַעְמָא, מְנִיין שְׁחֵי הָעִיר הַזֹּאת קוֹדְמִין לְחֵי עִיר אַחֲרֵת? אָמַר לֵיהּ: (ירושע כא, ט) תְּהִינָה הָעָרִים הָאֵלֶּה, תְּחִינָה עִיר וְעִיר, וְאַחַר כֵּן וּמִגְרָשִׁיהָ סְבִיבוֹתֶיהָ.

אָמַר לֵיהּ: מַה גָּרָם לָךְ? דְּלֹא פִלְתָּה עִם חֲבִירֶיךָ.

הַלְּבָה ו'

מתני' תְּאֵנִים שֶׁל שְׁבִיעִית – אֵין קוֹצִין אוֹתָן בְּפוּקְצָה, אֲבָל קוֹצֵה הוּא אוֹתָם בְּחֻרְבָּה.

וְאֵין דוֹרְכִים עֲנָבִים בְּנֵת, אֲבָל דוֹרְךָ הוּא בְּעֵרִיבָה.

וְאֵין עוֹשִׂין זִיתִים בְּבֵד וּבְקוֹטְבִי, אֲבָל כּוֹתֵשׁ וּמְכַנֵּים לְבוּדִידָא רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר אִף מוֹחֵן הוּא בְּבֵית הַבֵּד וּמְכַנֵּים לְבוּדִידָא.

גמרא כְּתִיב (ויקרא כה, ח): **וְאֵת סְפִיחַ קִצְיֹדֶךָ לֹא תִקְצֹר**, הֵיא קִצְיֹרָה כְּנֶגֶד הַקּוֹצְרִים – לֹא. אָמַר רַבִּי לֹא: אִם אֵינִי עֲנִין לְסַפִּיחֵי אִיסוּר, תְּנִיחוּ עֲנִין לְסַפִּיחֵי הַיֵּתֵר. אָמַר רַבִּי מְנַא: לְכֹה נִצְרָכָה, בְּשַׁעֲלוּ מֵאִילֵיהֶן, שְׁלֵא תֵאמֵר, הוּאִיל וְעָלוּ מֵאִילֵיהֶן – יְהוּ מוֹתֵרִין, לְפָנֵם בֶּן צְרִיד מִימֵר: אִיסוּר.

אֵת סְפִיחַ קִצְיֹדֶךָ לֹא תִקְצֹר, וְאֵת עֲנָבֵי נִזְרֹדֶךָ לֹא תִבְצֹר. מִן הַשְּׂמוּר בְּאַרְצֵי – אִין אֵת בּוֹצֵר, אֲכַל בּוֹצֵר אֵת מִן הַמּוֹבָקֵר.

לֹא תִבְצֹר – בְּדֶרֶךְ הַבּוֹצְרִין. מִיכָן אָמְרוּ: תֵּאנִים שֶׁל שְׁבִיעִית – אִין קוֹצִין אוֹתָן בְּמוֹקָצָה, אֲכַל קוֹצָה הִיא בְּחֶרֶבָה. אִין דּוֹרְכִין עֲנָבִים בְּנֵת, אֲכַל דּוֹרֵךְ הִיא בְּעֶרְיָבָה. אִין עוֹשִׂין זְתִים כְּבֵד וּבְקוֹטְבֵי, וְרַבּוּתֵינוּ הַתִּירוּ לַעֲשׂוֹת בְּקוֹטְבֵי.

רַבִּי יוֹחָנָן הוֹרִי לְאִילֵין דְּרַבִּי יַנָּאי: לְטַחוּן בְּרִיחִים – כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְלַעֲשׂוֹת בְּקוֹטְבֵי – כְּרַבְּנָן.

רַבִּי יוֹחָנָן הוֹרִי לְאִילֵין דְּבֵית רַבִּי יַנָּאי: שְׁלֵא יְהוּ נוֹטְלִין שְׂכַר בְּדִיהֶן שְׁמֹן, אֲלֵא מַעוֹת. כְּרַבִּי יוֹדָה וְכַרְבִּי נַחְמֵיא הוֹרִי לוֹן.

תְּנִי: הַחֶמְרִין וְהַפְתָּפִין, וְכַל הָעוֹשׂוֹת שְׁבִיעִית – שְׂכָרָן שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי זְעִירָא: בְּפִירוֹת הַיֵּתֵר הִיא מוֹתֵנִיתִין.

מַהוּ "שְׂכָרָן שְׁבִיעִית"? שְׂיָהוּ נוֹטְלִין מִמָּה שְׂיָהוּ עוֹשִׂין, שְׂכָרָן שְׁבִיעִית. וְהִיא דְּהוֹרִי רַבִּי יוֹחָנָן לְאִילֵין דְּבֵית רַבִּי יַנָּאי: שְׁלֵא יְהוּ נוֹטְלִין שְׂכַר בְּדִיהֶן שְׁמֹן אֲלֵא מַעוֹת – כְּרַבִּי יוֹדָה וְכַרְבִּי נַחְמֵיא הוֹרִי לוֹן.

רַבִּי הִילָא: בְּמַפְתָּפֵי פִירוֹת עֵבִירָה הִיא מוֹתֵנִיתָא. וְמַה הִיא "שְׂכָרָן שְׁבִיעִית"? כִּי דָאֵמַר רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: יוֹן נָסֹד – קָנָם קָנְסוּהוּ. וְכֵא, קָנָם קָנְסוּהוּ.

הַלְכָה ז'

מתני' אִין מְבַשְׁלִין יֶרֶק שֶׁל שְׁבִיעִית בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, שְׁלֵא יִבְיַאֲנוּ לִידֵי פְסוּל. רַבִּי שְׁמַעוֹן מוֹתֵיר. וְהֵאחֲרוֹן אַחֲרוֹן – נִתְפָּס

[דף כ"ד ע"א]

בְּשְׁבִיעִית, וְהַפִּירִי לַעֲצוּמוֹ – אִיסוּר.

גמרא תַּמָּן תְּנִינָן (ובחים פרק י משנה ז): וּבְכֹלָן – הַכֹּהֲנִים רִשְׁאִין לְשַׁנּוֹת בְּאֲכִילָתָן, וְלֹאֲכֹלָן צִלוּיִן שְׁלוּקִין וּמְבוּשָׁלִים, וְלִיתָן לְתוֹכָן תְּבִילֵי חוּלִין וְתְבִילֵי תְרוּמָה; דְּבַרִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: לֹא יִתֵּן לְתוֹכָן, שְׁלֵא יִבְיֵא אֵת הַתְּרוּמָה לִידֵי פְסוּל. אֲתֵיא דִּיהִידִיָא דְּהִכָּא בְּסַתְמָא דְּתַמָּן וְדִּיהִידִיָּא דְּהִכָּא בְּסַתְמָא דְּתַמָּן? אֲלֵא דְּסַתְמָא דְּהִכָּא – רַבִּי מֵאִיר, דְּתַמָּן – רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲשַׁתְּאֲלִית לְאִילֵין דְּבֵית רַבִּי יַנָּאי, אָמַר: נַהֲיִינָן הוֹינָן מְבַשְׁלִין עַל יַד עַל יַד וְאוֹכְלִין. מִי כְּדוֹן? הַלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר דְּתַמָּן, הִיא רַבְּנָן דְּהִכָּא.

האחרון אחרון נתפש בשביעית, והפירי עצמו אסור. הא כיצד? לקח בפירות שביעית בשר – אלו ואלו מתבערין בשביעית. לקח בכשר דגים, יצא בשר נתפשו דגים. לקח בדגים שמן, יצאו דגים ונכנס שמן. האחרון אחרון – נתפס בשביעית, והפירי עצמו – אסור.

בעי מיניה מרבי יוחנן: שביעית מהו שתצא דרך חילול? אמר ליה: ולמה לא! אמר רבי לעזר: אין שביעית יוצא דרך חילול אלא דרך מכירה.

מתניתא מסייעה לדיו, ומתניתא מסייעה לדיו. מתניתא מסייעא לרבי יוחנן, כל מי שיש לו מעות מדמי שביעית והוא רוצה לחללן על עיסתו – מחללו.

מתניתא מסייעא לרבי לעזר, מי שיש לו סלע מדמי שביעית והוא רוצה ליקח לו חלוק – חולף אצל התנווני הרגיל אצלו ואומר: "תן לי בון פירות!" והוא נותן לו. והוא אומר לו: "הרי פירות האלו נתונים לך במתנה!" והתנווני אומר לו: "הרי סלע זו נתונה לך במתנה!" וחוזר לזקח לו חלוק.

רבי יוחנן שתי חמרא ויהיב פרימוי. עד כדון רבי יוחנן דהוא מתיהמון, הא שאר כל אדם דלא מתיהמון.

רבי יעקב בר אחא בשם רבי אבינא, מחוי לה בהדא ונסיב בהדא. רבי חזקיה הוה אמר, אמר ליה: הב לי מן קומי, מן גזא דו אמר ליה. הב לי מן קומי במאן דלא יחב ליה מדמי שביעית.

הלכה ח'

מתני' אין לזקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית. ואם לקח – יאכל כנגדן. אין מכיאיז קיני זבין וקיני זבות קיני יולדות מדמי שביעית. ואם הכיא – יאכל כנגדן.

אין סכין בלים בשמן של שביעית. ואם סף – יאכל כנגדן.

עזר שפכו בשמן של שביעית, רבי ליעזר אומר: ידלק. וחכמים אומרים: יאכל כנגדן. אמרו לפני רבי עקיבה: אומר היה רבי ליעזר, עזר שפכו בשמן של שביעית – ידלק. אמר להם: שתוקו! לא אמר לכם מה רבי ליעזר אומר בו.

ועוד אמרו לפניו: אומר היה רבי ליעזר, האוכל פת פותי – באוכל בשר חזיר. אמר להם: שתוקו! לא אמר לכם מה רבי ליעזר אומר בו.

מרחין שהוסקה בתבן וכקש של שביעית – מותר לרחוץ בה. אם מתחשב הוא – הרי זה לא ירחוץ.

גמרא אמר רבי יוסי: זאת אומרת, שאסור ליקח לו אשה מדמי שביעית, דלכו, מה בין הקונה אשה מה בין הקונה שפחה!

תני: שמן של שביעית – אין חוסמין בו תנור ופיריים, ולא סכין בו מנעלים וסנדלים. ולא יסוד אדם את רגלו והוא בתוך מנעלו והוא בתוך סנדלו, אבל סף הוא את רגלו ונותנה לתוך מנעלו ולתוך סנדלו. סף שמן ומתעגל על גבי קטבליא ואינו חושש. לא יתננה לא על גבי מבקה של שייש להתעגל בה. רבן שמעון בן גמליאל מתיר.

[דף כ"ד ע"ב]

עזר שִׁסְכוּ בְשִׁמּוֹן מַה אָמַר בּוּ רַבִּי לִיעֲזָרָא? אָמַר רַבִּי יוֹסִי: עֲצֻמוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ יִשְׁרְפוּ. רַבִּי חֲזַקְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אֲחָא אָמַר: מוֹתֵר.

וְעוֹד אָמְרוּ לְפָנָיו: אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֹאת אוֹמְרֵת, שְׁאִסּוֹר לִיקַח בְּתוּ שֶׁל עִם הָאָרֶץ.

רַבִּי חֲזַקְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אֲחָא: מוֹתֵר הָיָה רַבִּי לִיעֲזָרָא חֲמִיצָן שֶׁל כּוֹתֵם לְאַחֵר הַפֶּסַח מִיָּד. הֲדָא דְתַיְמָא בְּאֵילָין דְּיוֹמְסִיָּא. בְּרַם, בְּאֵילָין פְּרִיבְטָה – אָסוּר.

אִם מִתְחַשֵּׁב הוּא – הָרִי זֶה לֹא יִרְחוּץ. וְאִם הָיָה אָדָם שֶׁל צוּרָה – הָרִי זֶה לֹא יִרְחוּץ. כִּהְדָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אָזַל מִן לוֹד לְבֵית גְּבַרְיִן בְּגִין מִיסְחִי.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ הָיָה בְּבוּצָרָה, חֲמָתוֹן מְזוֹלְפִין לְהִדָּא אַפְרוּדִיטִי. אָמַר לוֹן: לִית אָסִיר? אֲתָא שְׁאֵל לְרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לִיה: רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹזָדָק: אֵין דְּכַר שֶׁל רַבִּים אָסוּר.

הַדְרָן עֲלֵךְ כָּלֵל גְּדוּל אָמְרוּ

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

הַלְכָה א' מִתַּנִּי' הַפִּיגָם, וְהַרִיבּוּזִין הַשּׁוֹטִיין, וְהַחֲלוּגְלוּגוֹת, כּוּסְפָר שְׁבִיעָרִים וְכוּסְפָר שְׁבִנְהָרוֹת, וְגַרְגָר שְׁבִנְהָרוֹת שֶׁל אָפֶר – פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם בְּשִׁבְעִיעִית, שְׁאֵין פִּיּוּצָא כְּהֵן נִשְׁמָר.

רַבִּי יְהוֹנָדָה אוֹמַר: סְפִיחֵי חֶרְדֵּל – מוֹתֵרִין, שְׁלֵא נְחַשְׁדוּ עֲלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: כָּל הַסְּפָחִין מוֹתֵרִין, חוּץ מִסְּפָחֵי כְּרוֹב שְׁאֵין פִּיּוּצָא כְּהֵן בִּירְקוֹת שְׂדֵה.

וְחֻקִּים אוֹמְרִים: כָּל הַסְּפָחִין – אָסוּרִין.

גַּמְרָא הַפִּיגָם וְהַרִיבּוּזִין כּו'. אָמַר רַבִּי חֲגַיִי: סִירוּגִין. וְחֲלוּגְלוּגוֹת, וְמִי גְדוּל כְּהַכְמָה וּבְשָׁנִים, אֲצַרְכֵת לְחַבְרִיָּא, אָמְרִין, נִיסוּק וְנִשְׁאֵל לְאֵילָין דְּבֵית רַבִּי. סְקוּן מִיִּשְׂאֹל, וְנִצָּאת שְׁפָחָה מִשֶּׁל בֵּית רַבִּי וְאִמְרָה לְהֵן: "הִיכְנִסוּ לְשָׁנִים!" אָמְרִין: יִיעוּל פְּלָן כְּדִמְאִי, יִיעוּל פְּלָן כְּדִמְאִי. שׁוֹרוֹן עֲלָלִין קְטַעִין קְטַעִין, אִמְרָה לְהֵן: "מִפְּנֵי מַה אַתֶּם נִכְנְסִין סִירוּגִין סִירוּגִין!"

חֵד רַבִּי הוּוֹ טַעִין פֶּרְפָּחִינִיהּ בְּגוּלְתֵיהּ, וְנִפְלוֹן מִינִיהּ. אִמְרָה לִיה: "רַבִּי רַבִּי, נִתְפָּרוּ חֲלוּגְלוּגוֹתֵיךְ!"

מַהוּ פֶּרֶם שְׁבִנְהָרוֹת? רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָה אָמַר: פִּיטְרוֹסְלִינוֹן.

וְלָמָּה לֹא תַנִּינָן הַסִּיאָה וְהָאָזוּב וְהַסְּוֹרְנִית עַמְהוּן? שְׁלֵא תֵאמַר אֵלּוּ נִשְׁמְרִין כְּחֶצֶר וְחִיבִין, וְאֵלּוּ נִשְׁמְרִין כְּחֶצֶר וּפְטוּרִין, אֵלּא אֵלּוּ וְאֵלּוּ אִם הָיוּ נִשְׁמְרִין כְּחֶצֶר – חִיבִין; אֵלּוּ נִשְׁמְרִין כְּגִינָה וְאֵלּוּ נִשְׁמְרִין כְּגִינָה וּפְטוּרִין, אֵלּא אֵלּוּ וְאֵלּוּ אִם נִשְׁמְרִין כְּגִינָה – פְּטוּרִין!

וְלָמָּה לֹא תַנְיִין אֵלָּא אֵילִין? הוּא שְׁלֵא תֵאמַר, הוּאִיל וְרוֹב הַמִּינִין הִלְלוּ נְזַרְעִין וְכֵאִין מִן הָאִיסוּר – יְהוּ אֲסוּרִין, לְפֻם בְּן צְרִידָה מִימֵר: מוֹתְרִין.

[דף כ"ה ע"א]

מַהוּ שְׁיֵהוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם סִפְחִין? נִישְׁמַעִינָה מִן הַדָּא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: סִפְחֵי הַרְדֵּל – מוֹתְרִין, שְׁלֵא נִחְשָׁדוּ עֲלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְאֵלֹו הוּאִיל וְלֹא נִחְשָׁדוּ עֲלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה – יְהוּ מוֹתְרִין.

עַד כִּדּוֹן זֶרְעוֹ, יִרְקוּ? אִיפְשָׁר מִימֵר? זֶרְעוּ מוֹתְרָא, יִרְקוּ לֹא כָּל שְׁבִין!

רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ הָוָה בְּהִיּוֹקָא, חֲמַתּוֹן מִגְּלָגְלִין בְּהַדִּין הַרְדְּלָא, נָפַל מִינֵיהּ וְהוּא לֹא נָסַב לֵיהּ. אָמַר: מֵאֵן דְּמִייתֵי לִי הַרְדְּלָא – אָנָּא מוֹרֵי כְּרַבִּי יְהוּדָה! אָמַר רַבִּי בָּא בַר זְבֵדָא: הוֹרֵי רַבִּי הוֹינָא דְמֵן חוֹרָא, בְּבֵית חוֹרָא בְּהַדִּין דְּרַבִּי יוֹדָה. עֵאל רַבִּי יוֹחָנָן וְדַרְשׁ כְּרַבְּנִין דְּהִכָּא וְכְרַבְּנִין דְּתַמְנָן.

רַבִּי אֶבְרָהָם בְּרַם רַבִּי יִצְחָק: מִן קוּמוֹי אֵילִין תַּרְתִּין מִלִּינְיָא, נַחַת לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן מְצִיפוֹרִין לְמַבְרִיא. אָמַר מַה אֲתִיתוֹן לִי הַדִּין דִּינָא סְבָא, דְּאִי אָנָּא שְׂרִי וְהוּא אָסֵר, אָנָּא אָסֵר וְהוּא שְׂרִי.

אָמַר רַבִּי וּוּא: אֲתָא עוֹבְדָא קוּמֵי רַבִּי יִסָּא וּבְעָא מִיעֲבַד כְּרַבִּי יוֹחָנָן, כִּד שְׁמַע דְּרַב וְרַבִּי הַנִּינָא מִתְפַּלְגִין – שְׂרַע מִינָהּ. דְּאִיתְפַּלְגוּן: שְׂרִי פְתִילָה, שְׂרִי מְדוּרָה, שְׂרִי שְׁמֹן שְׁכָבוּ בְּשֶׁבֶת מַהוּ לְהַדְלִיקוֹן בְּיוֹם מוֹבֵ? רַב וְרַבִּי הַנִּינָה, תַּרְיֵהוּן אֲמַרִין: אָסֵר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מוֹתְרָא. אָמַר רַבִּי יוֹדָן קוּמֵי רַבִּי מְנָא: מִפְּכָא לֵה גְבִי בִיצָה. אָמַר לֵיהּ: מִן מַה דְּאָנָן חֲמִי רַבְּנִין מְדַמְּי לֵה, הַדָּא אֲמַרְהּ: הוּא הַדָּא הוּא הַדָּא.

מִשּׁוּם אַרְבַּע זְקָנִים אָמְרוּ: כָּל הַנְּאָכֵל עִירוּבֵו בְּרֵאשׁוֹן – הָרִי הוּא פְּכֵנִי עִירוֹ בְּשַׁנִּי, רַב הוֹנָא בְּשֵׁם רַב: הִלְכָה בְּאַרְבַּע זְקָנִים.

רַב חֲסֵדָא בְּעֵי: מִחֲלָפָא שְׂיִטְתֵּיהּ דְּרַב! תַּמָּן הוּא עֲבַד לֵה שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת, וְכָא הוּא עֲבַד לֵה קְדוּשָׁה אַחַת. דְּאִיתְפַּלְגוּן: שְׂרִי פְתִילָה, שְׂרִי מְדוּרָה, שְׂרִי שְׁמֹן שְׁכָבוּ בְּשֶׁבֶת מַהוּ לְהַדְלִיקוֹן בְּיוֹם מוֹבֵ? רַב וְרַבִּי הַנִּינָה תַּרְיֵהוּן אֲמַרִין: אָסֵר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מוֹתְרָא.

אָמַר רַבִּי מְנָא קוּמֵי רַבִּי יוֹדָן: מַה אֲפַכְהָ לֵה פְתִילָה גְבִי בִיצָה? אָמַר לֵיהּ: מִן מַה דְּאָנָן חֲמִי רַבְּנִין מְדַמְּי לֵה, הַדָּא אֲמַרְהּ: הוּא הַדָּא הוּא הַדָּא.

שְׂאִין בִּיּוּצָא בְּהֵן בְּנִרְקוֹת הַשְּׂדֵה. וּמִפְּנֵי שְׂאִין בִּיּוּצָא בְּהֵן בְּנִרְקוֹת הַשְּׂדֵה – יְהוּ אֲסוּרִין? רַבִּי חֲמָא בַר עֲזַרְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בַר הַנִּינָא: מִפְּנֵי שְׂדֵרְכֵן לְגַדְלָא אֲמָהוֹת. וּמִפְּנֵי שְׂדֵרְכֵן לְגַדְלָא אֲמָהוֹת יְהוּ אֲסוּרִין? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: כָּל הַיֵּרֶק – אֲתָּי יָכוֹל לְעַמּוּד עֲלֵיו אִם הַדָּשׁ הוּא אִם יִשָּׁן הוּא, בְּרַם חֲכָא – שְׁלֵא יִלְךְ וְיִבִּיא מִן הָאִיסוּר, וְיֵאמַר: "מִן הָאֲמָהוֹת חֲבַתִּי.

אִין מַחֲיִיבִין אוֹתוֹ לְעַקּוֹר אֶת הַחוֹפּ בְּשִׁבְעִיעִית, אֲבָל מַנִּיחוּ כְּמוֹת שְׁהוּא. אִם צִימַח מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית – מוֹתְרָא. אִין מַחֲיִיבִים אוֹתוֹ לְשַׂרְשׁ הַקְּיָנִים בְּשִׁבְעִיעִית, אֲבָל מְשַׁקֵּף בְּעֵלִים, אִם צִמְחוּ מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית – מוֹתְרָא. וְלֹא נִמְצָא מֵאֶבֶד אוֹכְלֵי בְּהֵמָה? מֵאֵילֵיהֶן הֵן אֲבִידִין.

רבי שמעון בן יוחי הוזה עבר בשמיטתא, והמא חד מלקט שביעית. אמר ליה: ולית אסור? ולא ספחין אינון? אמר ליה: ולא אתה הוא מתירן? אמר ליה: ואין חבריי חלוקין עלי? קרא עליו

[דף כ"ה ע"ב]

(קהלת י, ח) ופּוֹרֵץ גְּדֵר וּשְׁכֵנוֹ נָחַשׁ. וכן הוות ליה.

רבי שמעון בן יוחי עבד טמיר במערתא תלת עשר שנין במערת הרובין דתרומה³, עד שהעלה גופו חלודה. לסוף תלת עשר שנין אמר, לינה נפיק חמי מה קלא עלמא? נפק ויתבי ליה על פומא דמערתא.

המא חד צייד צייד ציפריין. פרס מצודתיה, שמע ברית קלא אמרה: "דימוס" ואישתיתובת. אמר: "ציפור, מבלעדי שמיא – לא יבדא, כל שבין בר נשא".

כד המא דשרבן מיליאי, אמר: ניהות ניהמי בהדין דימוסין דטבריא. אמר, צריכין אנו לעשות תקנה כמו שעשו אבותינו הראשונים (בראשית לג, יח) וַיַּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר, שהיו עושים איטליסין ומוכרין בשוק. אמר: "נידבי טיבריא!" והוזה נסב תורמסין ומקצין ומקליק, וכל הן דהוה מיתא – הוזה טייה וסליק ליה מן לעיל.

המתיה חד פותי, אמר: לינא אול מפלי בהדין סבא דיהודאי! נסב חד מית אול ואטמריה הן דדבי. אתא לגביה רבי שמעון בן יוחי, אמר ליה: לא דכית אתר פלן? איתא ואנא מפיק לך מיתא מן תפון. צפה רבי שמעון בן יוחי ברוח הקודש, שנתנו שם. אמר: גוזר אני על העליונים שיירדו, ועל התחתונים שייעלו. וכן הוות ליה.

מי עבר קומי מוגדלא, שמע קליה דספרא אמר, הא בר יוחי מדפי טיבריא! אמר ליה: יבוא עלי אם לא שמעתי שטיבריה עתידה ליטהר! אפילו בן, לא הימנין הייתו! מיך נעשה גל של עצמות.

הַלְכָה ב'

מתני' שלש ארצות לביעור. יהודה, ועבר הירדן, וגליל.

ושלש שלש ארצות לכל אחת ואחת. גליל העליון, וגליל התחתון, והעמק. מכפר חנניא ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין – גליל העליון. ומכפר חנניא ולמתן כל שהוא מגדל שקמין – גליל התחתון. ותחום טבריא, והעמק.

וביהודה, החר השפלה והנגב, ושפילת לוד – בשפילת הדרום. והחר שלה – פתח המלך. מבית חורון ועד תים – מדינה אחת.

ולמה אמרו שלש ארצות? שיהו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האהרון שבה.

³ הגר"א מוחק תיבת "דתרומה".

רבי שמעון אומר: לא אמרו שלש ארצות אלא ביהודה. ושאר כל הארצות – פהר המלך. וכל הארצות באחת לזיתים ולתמרים.

גמרא (ויקרא כה, ז) **וּלְבַהֲמַתְךָ וּלְחֵיהּ אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ** כו'. כל זמן שחיה אוכלת מן השדה – הבהמה אוכלת מן הבית. פלה לחיה מן השדה – פלה לבהמה מן הבית. רבי חמא בר עוקבא בשם רבי יוסי בר חנינא: שיערו לומר, אין החיה שבהר גדילה בעמק, ולא גדילה חיה שבעמק בהר.

דיקלטיאנוס אעיק לבני פגניים. אמרין ליה: אנון אלוני. אמר ליה סופיסטה: לא אלוני לון, ואין אלוני לון, חורון לון. ואי בעית מיבדקא, אייתי טביון ושלחון לארעא דרחיקא, ובסוף אינון חורין לאתריהון. עבד בן, אייתי טביון וחי קרנתהון בכסף, ושלחון לאפריקי, ובסוף תלתין שנין חורון לאתריהון.

תני, רבן שמעון בן גמליאל אומר: סימן להרים – מילין. לעמקים – תמרים. לנחלים – קנים. לשפלה – שקמים. ואף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר, (מלכים א, י, כז) **וְאֵת הָאֲרָזִים נָתַן בְּשָׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה לְרַב. אֵת דְּבָעֵי מִימְרֵי: לְמִידַת הַדִּין אֵיתְמַר. וְאֵת דְּבָעֵי מִימְרֵי: לְעִגְלָה עֲרוּפָה אֵיתְמַר.**

אי זהו עמק בגליל? בגון בקעת גינוסר וחרותיה, וכן פיוצא בהן. אי זהו הר שביהודה? זה הר המלך. ושפלתו – זו שפלת דרום. ועמק שלו – מעין גדי ועד יריחו.

אי זהו הר שבעבר הירדן? תני, רבי שמעון בן אלעזר אומר: בגון הרי מכוור וגדור, וכן פיוצא בהן. ושפלתו – השבון וכל עריה אשר בפישור, דיבון, ובמות בעל, ובית בעל מעון, וכן פיוצא בהן. ועמק שלו – בית הרן ובית נמרה, וכן פיוצא בהן. ובעמק – בית הרן ובית נמרה, וסופות וצפון יתר, ממלכת סהון מלך האמורי אשר מלך בשבון. בית הרם – בית רמתה. בית נמרה בית נמרין. סבות – דרעלה. צפון – עמותו.

שפלה שבהר – פהר? ושפלה – בשפלה? מן מה דתני: הר והרם, עמק ועמק, שפל ושפלתו, הריא אמרה: שפלה שבהר – פהר, והר שבשפלה – בשפלה. אמר רבי יוסי: מתניתא אמר בן! וההר שפלה – פהר המלך.

מבית חורון ועד ים – מדינה אחת. פרא בורין. אמר רבי יוחנן: עוד היא – יש בה הר ושפלה ועמק. מבית חורון ועד אמאום – הר. מאמאום ועד לוד – שפלה. מלוד ועד תים – עמק. ניתני ארבע! מעורבות הן.

תני: אין בסוריא שלש ארצות

[דף כ"ו ע"א]

איתא חמי, אילין עמק שביהודה – אינו אוכל עד הר יהודה. ועמק שבגליל – אוכל עד הר יהודה? **כל הארצות באחת לזיתים ולתמרים.** תני: אף להרובין. תני: אוכלין על התמרים – עד שיכלו מזריחו. ועל הזיתים – עד שיכלו כמרוזן ומגוש חלב.

הִלְכָה ג'

מתני' אוכלין על המופקר אבל לא על השמור. רבי יוסי אומר: אף על השמור.

אוכלין על הטפחין ועל הדיפרא, אבל לא על הסיתונגיות. רבי יהודה מתיר כל זמן שביכרו עד שיכלה תניין.

גמרא מתניתא – דרבי שמעון! כתיב (ויקרא כה, יב): מן השדה תאכלו את תבואתה. כל זמן שאת אוכל מן השדה – את אוכל מן הבית. פלה מן השדה – פלה מן הבית. מה טעמא דרבי שמעון? את הוא שגרמת לך שלא לוכל.

מתניתא – דרבי יוסי! דתני: אין אוכלין על הטפחין שבכפו. רבי יוסי אומר: אוכלין על הטפחין שבכפו. אמר רבי יוסי: תנינן סברין מימר, מה פליגין רבי יוסי ורבני? בסיתונגיות, אבל בדפרין – לא. אשכח תני: רבי יודה מתיר בדפרים, והם שבכרו עד שלא יכלה תניין.

הִלְכָה ד'

מתני' הכובש שלשה ככשים בכבית אחת. רבי ליעזר אומר: אוכלין על הראשון. ורבי יהושע אומר: אף על האחרון. רבן גמליאל אומר: כל שפלה מינו מן השדה – יבער מינו מן הכבית. רבי שמעון אומר: כל ירק אחת לביעור.

אוכלין ברוגזילא עד שיכלו סגריזות מבקעת בית נטופה.

גמרא מה טעמא דרבי ליעזר? הראשון – נותן טעם באחרון. מה טעם דרבי יהושע? האחרון נותן טעם בראשון. וקשיא על דרבי יהושע: אין הראשון נותן טעם באחרון?

רבן גמליאל אומר: כל שפלה מינו בשדה – יבער מינו מן הבית. תני: והלכה כדבריו.

חוקיה אמר: מכיזן שהתחיל באוצר – כמבוער הוא. אתא עובדא קומי רבי יסא והורי כחוקיה. אמר: לא דאנא סבר כוותיה, אלא מן מה דאנן חמיין רבנין עבדין עובדא כוותיה.

רבי יצחק בר רדיפה תוה ליה עובדא, אתא שאל לרבי ירמיה. אמר ליה: מה? אריוותא קמיך ואת שאל לתעלייא! אתא שאל לרבי יאשיה. אמר ליה: חמי לך תלתא רחמיין ואבקררה קומיהון.

קפודקאי דציפורין שאלין לרבי אימי: בגין דלית לאילין עמא רחם ולא שאל שלם איך צורכה מייעבד? אמר לון: בד תחמון רגלא צליא – תהוון ספקין לה לשוקא ומבקרין ליה, והורין וזכייין ביה.

רבי חגיי מפלג לה צלוחיין צלוחיין. רבי אליעזר מפלג לה צלוחיין צלוחיין.

רבי חזקיה סלק גבי רבי ירמיה. אמר ליה: זכיתי בהן אוצרה! אמר ליה: צור לי אילין פריטייא גביד. אמר ליה: הרי מקומן מושפך לוי! אמר ליה: לא כן אפקתה! חור וזכיתת בה.

[דף כ"ז ע"ב]

הִלְכָה ה'

מתני' המלקט עשבים לחים – עד שיכבש המתוק. והמגבב ביבש – עד שתירד רביעה שנייה.

עלי קנים ועלי גפנים – עד שיישרו מאביהן. והמגבב יבש – עד שתירד רביעה שנייה.

ורבי עקיבא אומר: בכלום – עד שתירד רביעה שנייה. ביוצא בו, המשפיר בית לחבירו עד הגשמים – עד שתירד רביעה שנייה.

המוזר הנזיה מחבירו עד הגשמים עד שתירד רביעה שנייה.

עד אימתי נכנסין עניים לפרדיוסות? עד שתירד רביעה שנייה. עד אימתי נהנין ושוזרפים בתבן ובקש של שביעית? עד שתירד רביעה שנייה.

גמרא רבי אבין בשם רבי יוחנן: לית כאן עלי קנים, אלא עלי גפנים. עלי קנים – אין להן ביעור. ותני כן: עלי קנים ועלי האוג ועלי תרוכין – אין להן ביעור, מפני שאין מינן בלה.

רבי זעירא בעי: אמר: "עד הגשם" עד שירד הגשם אחד? תמן תנינן (שקלים פרק ו' משנה ו') האומר: "הרי עלי עצים" – לא יפהות משני גזירין. רבי יוסי בי רבי בון אמר, רבי בא בר ממל בעי: אמר: "הרי עלי עין" מכיא גזיר אחד? אמר רבי ליעזר: מתניתא אמרה כן! שזה קרבן בפני עצמו, וזה קרבן בפני עצמו. דתנינן (יומא פרק ב' משנה ה') שנים בידן שני גזירי עצים.

תני, רבי יוסי אומר: כל דבר שהוא תלוי ברביעה – עד שתירד רביעה שנייה. ושאינו תלוי ברביעה – עד שייגע וזנה של רביעה. תני, רבן שמעון בן גמליאל אומר: שבעת ימים שירדו בהן גשמים ולא פסקו – יש בהן כדי רביעה שנייה. תני רבי הויה בשם רבן שמעון בן גמליאל: ולמה נקרא שמה רביעה? שהיא רובעת את הארץ.

אמר רבי חנינה: מפיון שתמרח מה שבשדה – הותר מה שבבית.

תני רבי הושעיה: אפילו לאחר שלש שנים – אסור עד שיתרח.

תבן של שביעית – אין שורין אותו בטיט. שרייו בטיט – בטל, והוא שגבול.

תבן של שביעית – אין נותנין אותו בפר. נתנו בפר – בטל, והוא שישן עליו.

תבן של שביעית, מה שיהא אסור משום ספיקו? רבי לוי צנפריא שאל לרבי בא בר זבדא, ושרא. אמר רבי זעירא: ואנא דלא סמכית עליה אשתאלת לאילין דבית פרסנה, ואמרין: נהנין הוינא בנשיו תבן מן ערובת שמיטתא, וכד מחכרין, מייתי מן שוריא. אמר רבי ירמיה: מתניתא אמר שהוא מותר. דתני: הצפצפין והפטמין – לוקחין מורסן מפל מקום. ואינן חוששין. רבי ירמיה סבר מימור: אפילו מן החשוד. אמר ליה רבי יוסי: לא אמרו אלא בשאינו יודע אם חשוד הוא אם אינו חשוד, הא דבר ברין שהוא חשוד – אסור.

אמר רבי שמאי, מתניתא אמרה שהוא אסור. דתנינן תמן (תרומות פרק י' משנה ה') ובשביעית, ובכלאי הכרם, והקדש – אם יש בורע ובקעץ כדי ליתן טעם. לא נמצא מאבד אוכלי בהמה? תיפתר באוכלי בהמה לאדם. אמר רבי מנא: תיפתר בקדושת שביעית בביעור, ולית שמע מינה בלום.

[דף כ"ז ע"א]

הלכה ו'

מתני' מי שהיו לו פירות שביעית והגיעה שעת הביעור – מחלקן מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד. והעניים אוכלין אחר הביעור, אבל לא עשירים; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור.

מי שהיו לו פירות שביעית שנפלו לו בירושה או שניתנו לו מתנתו, רבי ליעזר אומר: יניתנו לאוכליהן. והקמים אומרים: אין החוטא נשפר, אלא ימכרו לאוכליהן ודמיהן יתחלקו לכל אדם.

האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה – חייב מיתה.

גמרא מה טעמא דרבי יודה? (שמות כג, יא) ואכלו אביני עמך, ויתרם. מה טעמא דרבי יוסי? ואכלו אביני עמך, ויתרם.

תני, רבי שמעון אומר: עשירין אוכלין מן האוצר אחר הביעור. מה טעמא דרבי שמעון? (שמות כג, יא) ואכלו אביני עמך, עד יתרם.

רבי שמעון בן לקיש אומר: בפירות עבירה היא מתניתין. והתני: המוציא פירות עבירה – אסור ליבע בהן! שנייא היא מציאה, שנייא היא שנפלו לו על פרחו.

רבי יוחנן אומר: בפירות היתר היא מתניתא. בהדא תנינן רבי ליעזר אומר: יניתנו לאוכלי? רבי ליעזר דהוא שמותי. דתנינן, אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה; כדברי בית שמאי. בהדא רבנן מתיבין ליה שאין חוטא נשפר? בשיטתו השיבוהו, בשיטתך שאת אומר יניתנו לאוכליהן שאין החוטא נשפר!

אמר רבי ביבי: הורי רבי יוסי באילין קונדסיא – שילכו מעותיהן לים המלח. רבי מנא שאל לרבי חזקיה: מהו מייכלא בפוגיין לאשקלון? אמר ליה: אסור. רבי חזקיה הוה קאים בשוקא דקיסרין, תמא חד טעין עלל מן איסורא, תפף אפוי דלא מיהמיניה תני פרק. כל כך למה? כדי שיעשה מקומו הזכיה. שמע רבי יעקב בר אחא ואמר:

[דף כ"ז ע"ב] אמה דהן ילדת ברי!

רבי יהושע בן לוי הוה מפקד לתלמידיה: לא תזבון לי ירק אלא מן גינתא דסיסרא!

קם עמיה זכור למוב, אמר ליה: איזיל אמור לרבך, לית הדא גינתא דסיסרא, דיהודיי תוות, וקמלה ונסבה מיניה! אין בעיתא מחמרא על נפשך – אשתוויי לחברך.

חד בר נש הוה חשיד על שמיטתא. אמר לאיתתיה: "אפקין חלתה!" אמרה ליה: ההוא גברא חשיד על שמיטתא ואת אמר אפקין חלתו! אמר לה: חלה – מדבר תורה, שביעית – מדרבן גמליאל וחכירין.

הדרן עלך הפיגם והריבויין

פרק עשירי

הלכה א' מתני' השביעית – משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר.

הקפת החנות – אינה משמטת. ואם עשאה מלוה – הרי זו משמטת. רבי יהודה אומר: הראשון הראשון משמיט.

שכר שכיר – אינו משמט. ואם עשאו מלוה – הרי זו משמיט. רבי יוסי אומר: כל מלאכה שהיא פוסקת בשביעית – משמטת. אינה פוסקת בשביעית – אינה משמטת.

השוחט את הפרה והילקה בראש השנה, אם היה ההודש מעובר – משמיט. ואם לאו – אינו משמיט.

האונם, והמפתה, והמוציא שם רע, וכל מעשה בית דין – אינן משמיטין.

המלוה על המשכון והמוכר שטרותיו לבית דין – אין משמיטין.

גמרא השביעית משמטת כו'. ניהא שלא בשטר. בשטר? ויעשה כמלוה על המשכון ולא יהא משמט! אמר רבי יוחנן: תיפתר בשטר שאין בו אחריות נכסים, וכרבי מאיר. אתא עובדא קומי רבי יוחנן בשטר שיש בו אחריות נכסים, והורי משמט. אומר: מפני שאנו למידין מן ההלכה – אנו עושין אותה?

אמר רבי ירמיה: בשאין לו קרקע. הא אם יש לו קרקע – אינו משמט. אמר רבי יוסי: אפילו יש לו קרקע – משמט. אתיא דרבי יוסי – כרב. דאמר רבי בא בשם רב: ייחד לו קרקע – אינו משמט. לא אמרו אלא ייחד לו, הא אם לא ייחד – אינו משמט.

המשעבד שדה לאשתו, והלך ומכרה, אם רצתה לגבות ממנו משאר נכסים – גובה. אמר רבי הילא: הורי רבי לעזר כהן תנאי.

חברייא בעיין: לא תגבה אלא מנכסים משועבדין! אמר לון רבי יוסי: בני הורין לפניה, ואת אמרת משועבדין? מתניתא – בשלא אמר לה: "לא יהא לך פירעון אלא מזה". אכל אם אמר לה: "לא יהא לך פירעון אלא מזה" – אינה גובה אלא ממנה.

המשעבד שדה לחבירו, והלך ומכרה, רבי אחא אומר: מכורה לשעה. רבי יוסי אומר: אינה מכורה לשעה. תייליה דרבי יוסי מן הדא: שור – מצוי הוא להכריחו, שדה – אינו מצוי להכריחה. הגע עצמך! שהיתה מכורה לבעלי ורוע! אמר רבי יודן אבי דרבי מתניה: מצויין הן

[דף כ"ח ע"א]

בעלי ורוע ליפול.

מִסְכַּת בְּרֻכּוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

א. לא יטעם אדם כלום עד שיברך, שנאמר (תהלים כד, א): "לה' הארץ ומלוואה". הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה - מעל, עד שיתירו לו כל הברכות. לא ירחץ אדם פניו ידיו ורגליו - אלא לכבוד קונוהו, שנאמר (משלי טז, ד): "כל פעל ה' למענהו":

ב. דבש תמרים, ויין תפוחים, וחמץ סתוניות¹ - מברכין עליהם בדרך שמברכין על המוריס²:

ג. יין חי - מברכין עליו: 'בורא פרי העץ', ונוטלין הימנו לידים. נתן לתוכו מים - מברכין עליו: 'בורא פרי הגפן', ונוטלין הימנו לידים; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה - מברכין עליו: 'בורא פרי הגפן', ואין נוטלין הימנו לידים:

ד. הביאו לפני מיני תרגימא³ - מברך עליהן: 'בורא מיני כסנין':

ה. על הזרעים הוא אומר: 'בורא מיני זרעים'. על הדשאים הוא אומר: 'בורא מיני דשאים'. ועל הירקות הוא אומר: 'בורא פרי האדמה'. רבי יהודה אומר: 'ברוך מצמיח האדמה בדרך'. רבי מאיר אומר: אפלו ראה את הפת, ואמר: 'ברוך שברא את הפת זו, כמה נאה פת זו!' - הרי זו ברכתה. אפלו ראה תאנים, ואמר: 'ברוך מי שברא תאנים הללו, כמה נאות הן!' - זו היא ברכתן. רבי יוסי אומר: כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות - לא יצא. רבי יהודה אומר: כל שנשתנה מבריתו ולא שנה ברכתו - לא יצא:

ו. הכוסס את החטים - מברך עליהן: 'בורא מיני זרעים'. אפאן ובשלן, בזמן שהפרוסות קימות - מברך עליהן: 'המוציא לחם מן

הארץ' ושלש ברכות. אין הפרוסות קימות - מברך עליהן: 'בורא מיני מזונות', ומברך ברכה אחת מעין שלש, אחריהן:

ז. הכוסס את הארז - מברך עליהן: 'בורא פרי האדמה'. אפאן ובשלן, אף על פי שהפרוסות קימות - מברך עליהן: 'בורא מיני מזונות'. ואין מברך עליהן כלום אחריו. זה הכלל: כל שתחלתו המוציא - מברך אחריו שלש ברכות:

ח. כיצד סדר הסעודה? אורחין נכנסין ויושבין על גבי ספסלים ועל גבי קתדראות, עד שיכנסו כלן. נכנסו כלן, ונתנו להם לידים - כל אחד ואחד נוטל ידו אחת. מזגו להם את הכוס - כל אחד ואחד מברך לעצמו. הביאו להם פרפריות - כל אחד ואחד מברך לעצמו. עלו והסבו, נתנו להם לידים, אף על פי שנוטל ידו אחת - נותן לשתי ידיו. מזגו להם את הכוס, אף על פי שברך על הראשונה - מברך על השנייה, ואחד מברך לכלם. הביאו לפניהם פרפריות, אף על פי שברך על הראשונה - מברך על השנייה, ואחד מברך לכלן. הביאו לאחר שלש פרפריות - אין לאורחים רשות לכנס. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מנהג גדול היה בירושלים, פורסין מטפחות על גבי פתח, בזמן שהמטפחות פרוסים - אורחין נכנסין. נסתלקו - אין רשות לאורחין לכנס. ועוד מנהג אחר היה בירושלים: מוסר סעודה לטבח, נתקלקל דבר בסעודה - עונשין את הטבח. הכל לפי כבוד בעל הבית, והכל לפי האורחין:

ט. הלכה בסעודה: יוצא להטיל מים - נוטל ידו אחת. יצא לרצות את חברו והפליג - נוטל שתי ידיו. להיכן הוא נוטל? בא ומיסב

² ציר דגים.

³ מאכל העשוי מחמושת המינים.

¹ שאין רגילות להגמר עד הסתיו, ורגילות לעשות

מהם המין.

במקומו ונוטל המטפח, ומחזר על האורחין:

י. שאלו את בן זומא: מפני מה, בא להן יין בתוך המזון - כל אחד ואחד מברך לעצמו? אמר להם: מפני שאין בית הבליעה פנוי. הביאו לו ארז ויין - מברך על הארז ופותר את היין. צנון ונובלות - מברך על הצנון ופותר את הנובלות. מליח ופרוסה - מברך על המליח ופותר את הפרוסה. רבי חנינא בן גמליאל אומר: מליח הבא בתחלה לפני המזון, ופת הבא עם המליח לאחר המזון - טעונה ברכה לפנייה ולאחריה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פרוסות - סימן גדול לאורחין, כל זמן שהאורחין רואין את הפרוסות - יודעין שדבר אחר בא לאחריה. כבר שלם - יודעין שאין דבר אחר בא לאחריה:

יא. דגן וקטניות - מברכין על הדגן שהוא מן המבחר. כיצד? שלמה של גלוסקין⁵ ושלמה של בעל הבית - מברך על שלמה של גלוסקין. פרוסה של גלוסקין ושלמה של בעל הבית - מברך על השלמה של בעל הבית. פת חטין ופת שעורין - מברך על של חטין. פרוסה של חטין ושלמה של שעורים - מברך על פרוסה של חטין. פת כסמין ופת שעורין - מברך על שעורים. והלא כסמין יפין מן השעורין? אלא שהשעורין ממין שבעה, והכסמין אינם ממין שבעה. זה הכלל: כל שהוא מין שבעה ומין דגן - רבן גמליאל אומר: מברך אחריו שלש ברכות. וחקמים אומרים: ברכה אחת מעין שלש:

יב. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו מסבין ביריחו, הביאו לפנייהם כותבות ואכלום, ונתן רבן גמליאל רשות לברך,

קפץ רבי עקיבה, וברך ברכה אחת מעין שלש. אמר לו רבן גמליאל: עקיבה! מה לך אתה מכניס ראשך בין המחלקת? אמר לו: למדתנו רבנו (שמות כג, ב): "אחרי רבים להטות", אף על פי שאתה אומר כך, וחרבך אומרים כך - הלכה כדברי המרבין:

יג. רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל: כל שהוא מין שבעה ואינו מין דגן, או מין דגן ולא עשאו פת - רבן גמליאל אומר: מברך אחריו שלש ברכות. וחקמים אומרים: ברכה אחת מעין שלש. כל שאינו משבעת המינים ולא ממין דגן, כגון פת ארז ופת דחן - רבן גמליאל אומר: ברכה אחת מעין שלש. וחקמים אומרים: אין מברכין כלום:

יד. מעשה ברבי טרפון שהיה יושב בצל של שוכך בשבת במנחה, הביאו לפניו דלי של צונן, אמר להן רבי טרפון לתלמידיו: השותה מים לצמאוי כיצד מברך? אמרו לו: למדתנו רבנו. אמר להם: 'בורא נפשות וחסרונן'. אמר להן: אשאל⁶? אמרו לו: למדנו רבנו. אמר להן: הרי הוא אומר (בראשית לז, כה): "וישב לו לאכל לחם" וגו' - והלא אין דרך לערביים להיות נושאים אלא עורות ריח רע ועטרן? אלא שנתנו את הצדיק שהוא בין דברים החביבין. והלא דברים קל וחמר, ומה אם בשעת כעסן של צדיקים - הקדוש ברוך הוא מרחם עליהן, בשעת הרחמים - על אחת כמה וכמה:

טו. פיוצא בו (ויקרא י, ה): "ויקרבו וישאם בכתנתם". והלא דברים קל וחמר, ומה בשעת כעס של צדיקים - מרחמין עליהן, בשעת הרחמים - על אחת כמה וכמה. פיוצא בו (מלכים א יג, כח): "לא אכל

⁵ פת של נחתום שעושה למכור והיא חשוכה משל בעל הבית.

⁶ אפתה עוד בדבר הלכה?

⁴ יש גורסים 'הטפחית', והוא הפך שיוצקים מפנו על הידים, ומחזירו על האזרחים, ואומר: אוילי יש בכם אחד תראוי לטול הידים, והכל כדי להודיע שנטל זה ידיו.

הָאֵרִיָּה אֶת הַנְּבִלָה וְלֹא שָׁבַר אֶת הַחֲמוֹר׃
וּמָה אִם בִּשְׁעַת כְּעֶסֶן וְכוּ׃

טז. אָמַר לָהֶם: אֲשַׁאל? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְנוּ רַבְנּוּ. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהוּדָה בְּתֵמֶר. מַעֲשֵׂה בְּאַרְבַּעַה זְקָנִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵי בֵּית שַׁעַר שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ; אֲלֵעֲזָר בֶּן מַתִּיָּא, חֲנִינָא בֶן חֲכִינְאִי, וְשִׁמְעוֹן בֶּן עֲזַאִי, וְשִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי. וְהָיוּ עֶסְקִין בְּמָה שֶׁשָּׁנָה לָהֶן רַבִּי טַרְפוּן. אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא: מִפְּנֵי מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי שֶׁהוּדָה בְּתֵמֶר. הוֹסִיפוּ הֵן מַעֲצָמָן (אִיּוֹב טו, יח-ט): ״אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ וְלֹא כַחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם; לָהֶם לְבָדָם נִתְּנָה הָאָרֶץ״: אָמַר לָהֶם: וְכִי נֹתְנִין שָׁכָר עַל הָעֵבֶרָה? אָמְרוּ לוֹ: אֲלֹא מִפְּנֵי מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי שֶׁהֲצִיל אֶת אַחֵיו מִן הַמִּיתָה, שְׁנֵאֲמַר (בְּרֵאשִׁית לז, כו): ״וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אַחֵיו מַה בָּצַע״ וְגוֹ׳. וְכַתִּיב (שָׁם שָׁם כז): ״לָכוּ וְנִמְכְּרוּנוּ לְיִשְׁמַעְעָאִלִים״. אָמַר לָהֶן: דִּיָּה לְהַצִּלָּה שֶׁתִּכְפַּר עַל הַמְכִירָה. אֲלֹא מִפְּנֵי מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי הָעֲנוּה, שְׁנֵאֲמַר (בְּרֵאשִׁית מד, לג): ״וַעֲתָה יֹשֵׁב נָא עַבְדְּךָ״. אָף שָׂאוּל לֹא זָכָה לְמַלְכוּת אֲלֹא מִפְּנֵי הָעֲנוּה, שְׁנֵאֲמַר (שְׁמוּאֵל-א ט, ה): ״פֶּן יַחְדַּל אָבִי מִן הָאֲתוֹנוֹת וְדָאָג לְנוּ״ - שֶׁקָל עַבְדּוֹ בּוּ. אֲבָל שְׁמוּאֵל אִינוּ כֵן, אֲלֹא (שְׁמוּאֵל-א י, ב): ״נִטַּשׁ אָבִיךָ אֶת דְּבָרֵי הָאֲתוֹנוֹת וְדָאָג לָכֶם לֹאמַר מָה אַעֲשֶׂה לְבָנָי״ - שֶׁהוּא בּוֹרַח מִן הַשְּׂרָרָה, שְׁנֵאֲמַר (שְׁמוּאֵל-א י, כב): ״וַיִּשְׁאָלוּ עוֹד בְּה' הֲבָא עוֹד הֵלֶם אִישׁ, וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה הוּא נִחְבָּא אֶל הַפְּלִיִם״, אָמַר לָהֶם: וְלֹא עָרַב הוּא? וְסוֹפּוֹ שֶׁל עָרַב לְצִאת יְדֵי עָרְבוֹתוֹ. אֲלֹא מִפְּנֵי מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְנוּ רַבְנּוּ. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁקִּדְשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּשֶׁעָלוּ שְׁבָטִים וְעָמְדוּ עַל הַיָּם, זֶה אֹמַר: 'אֵין אֲנִי יוֹרֵד. וְזֶה אֹמַר: 'אֵין אֲנִי יוֹרֵד תַּחֲלָה, קִפְץ שְׁבָטוֹ שֶׁל יְהוּדָה וַיִּרְדּוּ בְּתַחֲלָה, וְקִדְשׁוֹ שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְעַל אוֹתָהּ הַשְּׁעָה הוּא אֹמַר (תְּהִלִּים סט, ב): ״הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִים עַד נַפְשׁ״

וְגו', וְכֵן הוּא אֹמַר (תְּהִלִּים קיד, א): ״בְּצִאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְגו' הִיְתָה יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ״, יְהוּדָה קִדְשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַיָּם - לְכַף זָכָה, וְנַעֲשׂוּ 'יִשְׂרָאֵל מִמְשָׁלוֹתֵינוּ׃

יז. עָקְרוּ לְהִבִּיא אֶת הַחֲתָן וְאֶת הַכֻּלָּה, הִנִּיחוּ שֵׁם זָקֵן אוֹ חוּלָה - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וְכִשְׁהֵן חוֹזְרִין - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחֵלָה. לֹא הִנִּיחוּ שֵׁם זָקֵן אוֹ חוּלָה - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וְכִשְׁהֵן חוֹזְרִין - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחֵלָה:

יח. בַּעַל הַבֵּית שֶׁהָיָה מִסָּב וְאוֹכֵל, קִרְאוּ חֲבָרֵי לְדַבֵּר עִמּוֹ - אֵין צְרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וְכִשְׁהוּא חוֹזֵר אֵין צְרִיךְ לְבָרֵךְ לְכַתְּחֵלָה. הַפְּלִיג - צְרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וְכִשְׁהוּא חוֹזֵר - צְרִיךְ לְבָרֵךְ לְכַתְּחֵלָה:

יט. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹדְרִין בְּתַאֲנִים, וְגוֹדְרִין בְּתַמְרִים, וּמוֹסְקִין בְּיָתִיִּם, אָף עַל פִּי שְׁמַפְסִיקִין וְאוֹכְלִין, מִפְּסִיקִין וְאוֹכְלִין - אֵין צְרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וְכִשְׁהֵן חוֹזְרִין - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחֵלָה. הַפְּלִיגו - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וְכִשְׁהֵן חוֹזְרִין - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחֵלָה:

מְסַכַּת בְּרִכוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. לֹא יֹאכֵל אָדָם עָרַב שֶׁבֶת מִן הַמְּנַחָה וְלִמְעַלָּה, כְּדִי שִׁיכְנֵס לְשִׁבְתָּ בְּתַאֲוָה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמַר: אָדָם אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתַּחֲשֹׁף. מִפְּסִיקִין לְשִׁבְתוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמַר: אֵין מִפְּסִיקִין:

ב. מַעֲשֵׂה בְּרַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסִי, שֶׁהָיוּ מְסִבִּין בַּעֲכוּ, וְקִדְשׁ עֲלֵיהֶם הַיּוֹם. אָמַר לוֹ רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי: רְצוּנָךְ וְנִפְסִיק לְשִׁבְתָּ? אָמַר לוֹ: 'בְּכָל יוֹם אֲתָה מְחַבֵּב דְּבָרֵי בְּפִנֵּי יְהוּדָה, עַכְשָׁו אֲתָה מְחַבֵּב דְּבָרֵי יְהוּדָה בְּפִנֵּי; (אֶסְתֵּר ז, ח): ״הִגַּם לְכַבּוֹשׁ אֶת הַמְּלָכָה עִמִּי בְּבֵיתִי?״! אָמַר לוֹ: 'אִם כֵּן, לֹא

נְפֹסֶק, שְׁמָא תְקַבֵּעַ הַלְכָה לְדוֹרוֹת'. אָמְרוּ:
לֹא זָזוּ מִשָּׁם, עַד שֶׁקִּבְּעוּ הַלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי:

ג. הָיוּ מְסַבִּין, וְקִדְשׁ עֲלֵיהֶם הַיּוֹם – עוֹקְרִין
וּמְבִיאִין כּוֹס שֶׁל יַיִן, וְאוֹמְרִין עֲלָיו קִדְשֵׁת
הַיּוֹם; דְּבַרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר:
אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתַּחֲשֹׁף:

ד. גָּמְרוּ מְזַגּוּ לוֹ כּוֹס רֵאשׁוֹן – מִבְּרֵךְ עֲלָיו
בְּרַפְתַּת הַמְּזוֹן, וּמְזַכִּיר שֶׁל שַׁבַּת בְּבִרְכַּת
הַמְּזוֹן. וּבִשְׁנֵי – אוֹמֵר עֲלָיו קִדְשֵׁת הַיּוֹם:

ה. כִּיצַד סֹדֵר הַהֶסְבָּה? בְּזִמְנָן שֶׁהֵן שְׁתֵּי
מִטּוֹת, גְּדוּל – מִסֵּב בְּרֵאשׁ שֶׁל רֵאשׁוֹנָה.
וְשֵׁנִי לוֹ – לְמִטָּה הַיִּמְנּוּ. וּבְזִמְנָן שֶׁהֵן שְׁלֹשׁ
מִטּוֹת, גְּדוּל – מִסֵּב בְּאֲמֻצֵּיֶת. שֵׁנִי לוֹ –
לְמַעַל הַיִּמְנּוּ. שְׁלִישִׁי לוֹ – לְמִטָּה הַיִּמְנּוּ. כִּךְ
הָיוּ מְסַדְּרִין וְהוֹלְכִין:

ו. כִּיצַד סֹדֵר נְטִילָה? עַד חֲמִשָּׁה – מִתַּחֲלִילִין
מִן הַגְּדוּל. מִחֲמִשָּׁה וְאַיִלֶךְ – מִתַּחֲלִילִין מִן
הַקֶּטָן, עַד שֶׁמְגִיעַ לְחֲמִשָּׁה, וְחוֹזֵר וּמִתַּחֲלִיל
מִן הַגְּדוּל. וְלִמְקוֹם שְׁמַיִם אַחֲרוֹנִים חוֹזְרִין –
שֵׁם בְּרַכָּה חוֹרֵרֶת:

ז. סֹדֵר לְמִזְיַגַּת הַכּוֹס: בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן – מִתַּחֲלִיל
מִן הַגְּדוּל. אַחֵר הַמְּזוֹן – מִתַּחֲלִילִין מִן
הַמְּבֹרֵךְ. רְצָה לְחַלֵּק כְּבוֹד לְרַבּוֹ, אוֹ לְמִי
שֶׁגְּדוּל מִמֶּנּוּ – הִרְשׁוֹת בִּידוֹ:

ח. שְׁנַיִם – מִמַּתִּינִין זֶה אֶת זֶה בְּקַעְרָה.
שְׁלֹשָׁה – אֵין מִמַּתִּינִין. הַמְּבֹרֵךְ – פּוֹשֵׁט יָדוֹ
רֵאשׁוֹן. רְצָה לְחַלֵּק כְּבוֹד לְרַבּוֹ, אוֹ לְמִי
שֶׁגְּדוּל מִמֶּנּוּ – הִרְשׁוֹת בִּידוֹ:

ט. לֹא יֵשֶׁף אָדָם מִן הַפְּרוּסָה וְיַחֲזִירָנָה
בְּקַעְרָה, מִפְּנֵי סִכַּנַּת נַפְשׁוֹת:

י. לֹא יֵשֶׁתָּה אָדָם מִן הַכּוֹס וְיִתְנַגּוּ לְחִבְרוֹ,
לְפִי שְׂאִין דַּעַת הַבְּרִיּוֹת שְׁוֹת:

יא. אַחַד מְשַׁמֵּשׂ אֶת הַשְּׁנַיִם – הָרִי זֶה אוֹכֵל
עִמָּהֶן. שְׁלֹשָׁה – אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶן עַד שִׁתְּנּוּ
לוֹ רִשׁוֹת:

יב. בָּא לְהֵם מְתִיקָה בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן – מִבְּרֵךְ עַל
הַמְּזוֹן וּפּוֹטֵר אֶת הַמְּתִיקָה:

יג. רַבִּי מוֹנָא אָמַר מִשׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: פֶּתַח
הַבָּאָה בְּכֶסֶן אַחֵר הַמְּזוֹן – טְעוּנָה בְּרַכָּה
לְפָנֶיהָ וּלְאַחֶרֶיהָ:

יד. מֵיִם רֵאשׁוֹנִים – רִשׁוֹת. אַחֲרוֹנִים –
חוֹבָה. מֵיִם רֵאשׁוֹנִים – מִפְּסִיק. אַחֲרוֹנִים –
אֵינוֹ מִפְּסִיק:

טו. הַכֵּל חִיבִין בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן, כִּהְנִים לוֹיִם
וְיִשְׂרָאֵלִים, וְגֵרִים וְעַבְדִּים מִשְׁחֲרָרִין, חֲלָלִין
וּמְמֻזְרִין, נְתִיבִין, סְרִיס אָדָם, סְרִיס חֲמָה,
פְּצוּעַ דָּבָא וּכְרוֹת שְׁפָכָה – בְּלָן חִיבִין,
וּמוֹצִיאִין אֶת הַרְבִּים יְדֵי חוֹבְתָן. טוֹמְטוֹם
וְאַנְדְּרוּגִינוֹס – חִיבִין, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת
הַרְבִּים יְדֵי חוֹבְתָן:

טז. אַנְדְּרוּגִינוֹס – מוֹצִיא אֶת מִינוֹ, וְאֵינוֹ
מוֹצִיא שְׂאִינוֹ מִינוֹ. טוֹמְטוֹם – אֵינוֹ מוֹצִיא,
לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שְׂאִינוֹ מִינוֹ:

יז. מִי שֶׁחֲצִיו עַבְדַּ וְחֲצִיו בֶּן חוֹרֵין – אֵינוֹ
מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שְׂאִינוֹ מִינוֹ:

יח. נְשִׁים וְעַבְדִּים וּקְטָנִים – פְּטוּרִין, וְאֵין
מוֹצִיאִין אֶת הַרְבִּים יְדֵי חוֹבְתָן. בְּאֻמַּת
אָמְרוּ: אִשָּׁה – מִבְּרַכַּת לְבַעֲלָהּ. וּבֶן – מִבְּרֵךְ
לְאִבּוֹ. עַבְדַּ – לְרַבּוֹ:

יט. קָטָן שֶׁהִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת – מְזַמְּנִים עֲלָיו.
וְשֵׁלֵא הִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת, שִׁיכּוֹל לְאָכֵל כְּזִית
– מְזַמְּנִין עֲלָיו, וְשֵׂאִין יָכוֹל לְאָכֵל כְּזִית – אֵין
מְזַמְּנִין עֲלָיו. וְאֵין מְדַקְדְּקִין בְּקָטָן:

כ. בֵּין שְׂאֵמֶר: 'נִבְרָךְ' בֵּין שְׂאֵמֶר: 'בְּרַכּוֹ'
אֵין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כִּךְ. הַנֶּקְדָּנִין – תּוֹפְסִין
אוֹתוֹ עַל כִּךְ. בְּעֵשְׂרִים – נַחֲלֵקוּ, וּבִלְבַד שְׁלֹשׁ
יָהּ בְּהֵן אַחַד שֶׁמִּפְּטִירִין אוֹתוֹ מִן הַזְּמָן:

כא. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: עֲלוּ
וְהִסְבּוּ, אִפְלוּ לֹא טָבֵל עִמָּהֶם אֲלֵא בְצִיר –
מְזַמְּנִין עֲלָיו:

כב. עוֹבֵד כּוֹכָבִים הַמְּבֹרֵךְ בְּשֵׁם – עוֹנֵין
אַחֲרָיו אָמֵן. כּוֹתֵי הַמְּבֹרֵךְ בְּשֵׁם – אֵין עוֹנֵין
אַחֲרָיו אָמֵן, עַד שִׁישְׁמַע אֶת הַבְּרַכָּה זְלָה:

כג. הִיָּה מְקָרִיב זְבָחִים בִּירוּשָׁלַיִם, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעֵנוּ לְזִמְנָה הַזֶּה'. כִּשֶׁהוּא מְקָרִיב, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִקְרִיב זְבָחִים'. כִּשֶׁהוּא אֹכֵל, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֵאכֹל זְבָחִים':

כד. עֲשֶׂרָה שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין, אָף עַל פִּי שְׂכָלִין אוֹכְלִין מִכֶּפֶר אֶחָד - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּרֵךְ לְעִצְמוֹ. יִשְׁבוּ לֵאכֹל, אָף עַל פִּי שְׂכָל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִכֶּפֶר - אֶחָד מִבְּרֵךְ לְכָלִין:

כה. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת - הָרִי אֵלּוּ מְבָרְכִין לְאַחֲרֵיהֶ שְׁתֵּים. כִּי־צַד? מִבְּרֵךְ בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה כְּתַקְנָה, כּוֹלֵל שְׁנֵיהֶ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם בְּשֵׁל אֶרֶץ, וְחוֹתֵם בְּשֵׁל אֶרֶץ. בְּמָה דְבָרִים אֲמורִים? בְּעוֹשִׂין בְּשִׁכְרָן. אֲכָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמוֹ בְּסַעֲוֵדָה, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת מֵיִסֵּב עִמָּהֶם - הָרִי אֵלּוּ מְבָרְכִין כְּתַקְנָן. אַרְבַּעַה דְבָרִים שְׁבִין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל בְּסַעֲוֵדָה, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מְבָרְךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כֶּךָ מְבָרְךְ עַל הַיַּיִן, שֶׁהַיּוֹם גּוֹרֵם לַיַּיִן שִׁבְא, וְכִבֵּר קִדְשׁ הַיּוֹם וְעַדִּין לֹא בָּא. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: מְבָרְךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כֶּךָ מְבָרְךְ עַל הַיּוֹם, שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקִדְשָׁה שְׁתַּאֲמֵר. דְּבַר אַחַר: בְּרַכַּת הַיַּיִן - תְּדִיר, וּבְרַכַּת הַיּוֹם - אֵינּוּ תְּדִיר, תְּדִיר וְשְׂאִינּוּ תְּדִיר - תְּדִיר קִדְּם. וְהֵלְכָה כִּבֵּית הֵלֵל:

כו. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: נוֹטְלִין לְיָדִים וְאַחַר כֶּךָ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס. שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר מוֹזְגִין תְּחַלָּה אֶת הַכּוֹס, שְׂמָא נְטָמָאוּ מִשְׁקִין שְׂבָאֲחֹרֵי הַכּוֹס מִחֻמַּת יָדָיו, וַיַּחֲזֵרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הַכּוֹס. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֲחֹרֵי הַכּוֹס לְעוֹלָם טְמֵאִין. דְּבַר אַחַר: אֵין נְטִילַת יָדִים אֵלָא סְמוּךְ לְסַעֲוֵדָה:

כז. מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כֶּךָ נוֹטְלִין לְיָדִים. שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר נוֹטְלִין תְּחַלָּה, שְׂמָא יִטְמְאוּ מִשְׁקִין שֶׁל יָדִים מִחֻמַּת הַכּוֹס, וַיַּחֲזֵרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הַיָּדִים. אֵלָא מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כֶּךָ נוֹטְלִין לְיָדִים:

כח. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מְקַנְחֵ יָדוֹ בַּמַּפָּה וּמְנִיחָה עַל הַשֵּׁלֶחָן. שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר עַל הַכֶּסֶת, שְׂמָא נְטָמָאוּ מִשְׁקִין שְׂבַמַּפָּה מִחֻמַּת הַכֶּסֶת, וַיַּחֲזֵרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הַיָּדִים. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: סִפְקָ מִשְׁקִים לְיָדִים - טְהוֹר. דְּבַר אַחַר: אֵין נְטִילָה לְחֻלִּין מִן הַתּוֹרָה, אֵלָא מְקַנְחֵ יָדוֹ בַּמַּפָּה וּמְנִיחָה עַל הַכֶּסֶת, שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר עַל הַשֵּׁלֶחָן, שְׂמָא יִטְמְאוּ מִשְׁקִין שְׂבַמַּפָּה מִחֻמַּת הַשֵּׁלֶחָן, וַיַּחֲזֵרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הָאוֹכְלִין:

כט. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת מִפְּנֵי אַבּוּד אוֹכְלִין, וְאַחַר כֶּךָ נוֹטְלִין לְיָדִים. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: הִיָּה שְׂמֵשׁ תַּלְמִיד חֶכֶם וּמְלַקֵּט פְּרוּרִין שִׁישׁ בְּהֵן פּוֹזִית - נוֹטְלִין לְיָדִים, וְאַחַר כֶּךָ מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת:

ל. הַבֵּיאוּ לְפָנָיו שְׁמֵן וַיַּיִן - בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: כּוֹס וַיַּיִן - בְּשִׁמְאָלוֹ. וְשְׁמֵן עָרֵב - בַּיַּמִּינוֹ. מְבָרְךְ עַל הַשְּׁמֵן, וְאַחַר כֶּךָ מְבָרְךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אוֹחֵז הַיַּיִן - בַּיַּמִּינוֹ. וְהַשְּׁמֵן - בְּשִׁמְאָלוֹ. מְבָרְךְ עַל הַיַּיִן וְשׁוֹתֵהוּ, וְחוֹזֵר וּמְבָרְךְ עַל הַשְּׁמֵן וְשׁוֹתֵהוּ בְּרֵאשׁ שְׂמֵשׁ. אִם הָיָה שְׂמֵשׁ תַּלְמִיד חֶכֶם - טָחוּ בַכֶּתֶל, לְפִי שְׂאִין שְׂבַח לְתַלְמִיד חֶכֶם שְׂעִצָּא לְשׁוּק כִּשֶׁהוּא מְבַשֵּׂם:

לא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נִחְלַקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל עַל בְּרַכַּת הַמְּזוּן שְׂבַתְחָלָה, וְעַל הַבְּדִלָה שְׂבַסּוּף. וְעַל מַה נִּחְלַקוּ? עַל הַמְּאוּר וְעַל הַבְּשָׂמִים, שְׂבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים: עַל הַמְּאוּר וְאַחַר כֶּךָ הַבְּשָׂמִים. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: בְּשָׂמִים וְאַחַר כֶּךָ מְאוּר:

לב. הַנִּכְנַס לְבֵיתוֹ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת - מְבָרְךְ עַל הַיַּיִן וְעַל הַמְּאוּר וְעַל הַבְּשָׂמִים, וְאַחַר כֶּךָ אוֹמֵר הַבְּדִלָה. וְאִם אֵין לוֹ אֵלָא כּוֹס אֶחָד - מְנִיחוֹ אַחַר הַמְּזוּן וּמְשַׁלְּשֵׁן כֶּלֶן לְאַחֲרָיו. וְאוֹמֵר הַבְּדִלָה: בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכְּפוּרִים, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לַיּוֹם טוֹב, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב לְחֻלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. הֶרְגִיל - אוֹמֵר הַבְּדִלּוֹת הַרְבֵּה. וְשְׂאִינּוּ רְגִיל - אוֹמֵר אַחַת אוֹ שְׁתֵּים:

לג. בית המדרש, בית שמאי ואמרים: אַחַד מְבָרַךְ לְכֹל. ובית הלל ואמרים: כָּל אַחַד וְאֶחָד מְבָרַךְ לְעַצְמוֹ:

לד. הִיָּה לוֹ גֵר טְמוֹן בְּחִיקוֹ אוֹ בַּפְּנִים, אוֹ שְׂרָאָה אֶת הַשְּׁלֵהֶבֶת וְלֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה, אוֹ נִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה וְלֹא רָאָה הַשְּׁלֵהֶבֶת - אִינוּ מְבָרַךְ עָלֶיהָ עַד שִׁירָאָה אֶת הַשְּׁלֵהֶבֶת וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה:

לה. עֲשִׂשִׁית שְׁלֹא כָּבַתָּה - מְבָרַךְ עָלֶיהָ. גֵר שֶׁל נְכָרִי - אִינוּ מְבָרַךְ עָלֶיהָ. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִדְלִיק מְנָכְרִי, וְנְכָרִי שֶׁהִדְלִיק מִיִּשְׂרָאֵל - מְבָרַךְ עָלֶיהָ. מֵאִימָתִי מְבָרַךְ? מִשְׁתַּחֲשֵׁף. לֹא בִרְךָ מִשְׁתַּחֲשֵׁף - יְבָרַךְ כָּל הַלֵּילָה. לֹא בִרְךָ כָּל הַלֵּילָה - לֹא יְבָרַךְ מֵעַתָּה:

לו. הָאֵשׁ וְהַכְּלָאִים - אֵינָן מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, אֲבָל עָלוּ בְּמַחֲשָׁבָה מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵשׁ גִּיהֶנֶם שְׁנֹבְרָת בְּיוֹם שְׁנֵי - אֵינָה כָּבַתָּה לְעוֹלָם, שְׁנֹאֲמֵר (יִשְׁעִיָּה טו, כד): "וְאֵשׁם לֹא תִכְבֶּה". הָאֵשׁ וְהַבְּשָׂמִים שְׁבַמְרֻחָן - אִינוּ מְבָרַךְ עָלֵיהֶן:

לז. הִיָּה עוֹמֵד בַּחֲנוּת שֶׁל בְּשָׂמִים כָּל הַיּוֹם - אִינוּ מְבָרַךְ אֶלָּא פַעַם אַחַת. הִיָּה נִכְנֵס וְיוֹצֵא נִכְנֵס וְיוֹצֵא - מְבָרַךְ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם:

מִסְכַּת בְּרֵכוֹת פֶּרֶק שְׁשִׁי

א. בְּרַפְתָּ הַזְּמוּן⁷ מִן הַתּוֹרָה, שְׁנֹאֲמֵר (דְּבָרִים ח, י): "וְאַכְלַתְּ וּשְׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ" - זוֹ בְּרַפְתָּ הַזְּמוּן. וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ - זוֹ בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה. עַל הָאֲרָץ - זוֹ בְּרַפְתָּ הָאֲרָץ. הַטּוֹבָה - זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ג, כה): "הִהָר הַטּוֹב הַזֶּה". אֲשֶׁר נָתַן לָךְ - זֶה הַטּוֹב וְהַמְּטִיב:

ב. וּמִנֵּין שְׁכָשֵׁם שְׂאֵתָה מְבָרַךְ לְאַחֲרָיו, כִּי אֵתָה מְבָרַךְ לְפָנָיו? תִּלְמוּד לומר (דְּבָרִים ח, י): "אֲשֶׁר נָתַן לָךְ" - מִשְׁעָה שֶׁנָּתַן לָךְ. וּמִנֵּין שְׂאֵף עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת? תִּלְמוּד

לומר: "עַל הָאֲרָץ". וּמִנֵּין שְׂאֵף עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַמִּצְוֹת? תִּלְמוּד לומר: אֲשֶׁר נָתַן לָךְ, וְלֵהֲלֵן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת כד, יב): "וְאַתְּנָה לָךְ אֶת לוחֹת הָאֲבָן":

ג. רַבִּי אוֹמֵר: מִנֵּין שְׁכָשֵׁם שְׂאֵתָה מְבָרַךְ עַל הַטּוֹבָה, כִּי אֵתָה מְבָרַךְ עַל הָרָעָה? תִּלְמוּד לומר: "אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֶיךָ". אֲשֶׁר נָתַן לָךְ - דִּינֶיךָ, בְּכָל דֵּין שֶׁדָּנָה, בֵּין בְּמִדַּת הַטּוֹב בֵּין בְּמִדַּת הַפְּרָעוּנוֹת:

ד. הַרוֹאֶה עֲבוּדָה זָרָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַרְךָ אֲפִים'. מִקּוֹם שְׁנֹעֲקָה מִמְּנוּ עֲבוּדָה זָרָה, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ שְׁעָרָה עֲבוּדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ, זֶה־יִרְצוֹן מִלְּפָנֵי ה' שֶׁתַּעֲקֹר עֲבוּדָה זָרָה בְּכָל מְקוֹמוֹת יִשְׂרָאֵל וְתוֹשִׁיב לֵב עוֹבְדֶיהָ לְעַבְדָּךְ'. וּבְחֻצוֹתָהּ לְאֶרֶץ - אֵין צָרִיךְ לומר כֵּן, מִפְּנֵי שְׂרָבָה נְכָרִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף בְּחֻצוֹתָהּ לְאֶרֶץ - צָרִיךְ לומר כֵּן, מִפְּנֵי שְׁעִתִּידִין לְהַתְּגַיֵּר, שְׁנֹאֲמֵר (צְפַנְיָה ג, ט): "אִז אֶהְפֵּךְ" וְגו':

ה. הַרוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין - אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ חֲכָם הַרוֹזִים', שְׂאֵין פְּרָצוּפוֹתֵיהֶן דּוֹמִין זֶה לְזֶה וְאֵין דַּעְתָּם שְׁווֹת זֶה לְזֶה. בֵּן זוֹמָא רָאָה אוֹכְלוֹסִין בְּהַר הַבַּיִת, אָמַר: 'בְּרוּךְ חֲכָם הַרוֹזִים, וּבְרוּךְ שְׂבָרָא כָּל אֱלוֹ לִשְׁמַשְׁנֵי'. כִּמְהָ יֵגַע אֶדָם הַרְאִשׁוֹן, וְלֹא טַעַם מְלוּגְמָא אַחַת, עַד שֶׁחָרַשׁ, וְזָרַע, וְקָצַר, וְעָמַר, וְדָשׁ, וְזָרָה, וּבָרַר, וְטָחַן, וְהִקְיָד, וְלָשׁ, וְאַפָּה, וְאַחַר כֵּן אָכַל. וְאֵנִי, עוֹמֵד שְׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֱלוֹ לְפָנָי. כִּמְהָ יֵגַע אֶדָם הַרְאִשׁוֹן, וְלֹא לְבַשׁ חֲלוּקִים אַחַד, עַד שְׁגָזוּ, וְלָבָן, וּנְפִץ, וְצָבַע, וְטוֹהַ, וְאַרְגַּ, וְתָפַר, וְאַחַר כֵּן לְבַשׁ. וְאֵנִי, עוֹמֵד שְׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֱלוֹ לְפָנָי. כִּמְהָ אֲמִנִּיּוֹת שׁוֹקֵדוֹת וּמִשְׁכִּימוֹת. וְאֵנִי, עוֹמֵד שְׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֱלוֹ לְפָנָי. וְכֵן הִיָּה בֵּן זוֹמָא אוֹמֵר: אוֹרַח טוֹב מַה הוּא אוֹמֵר? זְכוּר בְּעַל הַבַּיִת לְטוֹב, כִּמְהָ מִיָּנִי יֵינּוֹת הַבַּיִת לְפָנֵינוּ, כִּמְהָ מִיָּנִי גְלוּסְקָאוֹת הַבַּיִת לְפָנֵינוּ, כִּמְהָ מִיָּנִי חֲשׁוּבוֹת הַבַּיִת לְפָנֵינוּ, כָּל מַה

⁷ נִסַּח אַחֵר: 'הַזְּמוּן'.

לְבַבְךָ" וגו' - בְּשֵׁנֵי יִצְרָךְ בִּיצֵר טוֹב וּבִיצֵר הָרַע. "בְּכָל נִפְשֶׁךָ" - אֶפְלוּ נוֹטֵל אֶת נִפְשֶׁךָ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים מִד, כג): "עֲלֶיךָ הִרְגַּנוּ כָּל הַיּוֹם". דְּבַר אַחֵר: "בְּכָל נִפְשֶׁךָ" - בְּכָל נֶפֶשׁ וּנְפֶשׁ שֶׁבְּרָא בְךָ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיט, קעה): "תַּחֲי נַפְשֵׁי וְתִהְלְלֶךָ", וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים לה, י): "כָּל עֲצָמוֹתַי תֵּאמְרָנָה". בֵּן עֲזַאי אוֹמֵר: תֵּן נִפְשֶׁךָ עַל מִצְוֹתַי:

יב. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן תְּפִלוֹת שׂוּא. כִּיצַד? כּוֹנֵס מֵאָה כּוֹרֵץ - וְאוֹמֵר: 'הֵי רִצּוֹן שִׁיהוּ מֵאֵתִים'. כּוֹנֵס מֵאָה חֲבִיבוֹת - וְאוֹמֵר: 'הֵי רִצּוֹן שִׁיהוּ מֵאֵתִים' - הֵרִי זֹו תְּפִלַּת שׂוּא. אָבֵל מִתְּפַלֵּל הוּא שֶׁתְּכַנֵּס בְּהֵן בְּרָכָה, וְלֹא שֶׁתְּכַנֵּס בְּהֵן מֵאָרֶה:

יג. דוֹסְתָאֵי בְּרַבִּי יֵנְאִי אֵמֵר מִשׁוּם רַבִּי מֵאִיר: הֵרִי הוּא אוֹמֵר בִּיצְחָק (בְּרֵאשִׁית כו, כד): "וּבִרְכַתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת זְרַעְךָ". דְּרַשׁ יִצְחָק: הוּאִיל וְאִין בְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלְא בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, עֲמַד וְזָרַע, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כו, יב): "וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהֵיבָל וַיִּמְצָא" בְּשָׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים" וגו'. דְּבַר אַחֵר: "מֵאָה שְׁעָרִים" - שֶׁשְׁעָרוֹהוּ, וְנִמְצָא מֵאָה פְּעֻמִּים כְּמוֹ שֶׁשְׁעָרוֹהוּ. [מֵאָה מִנִּין, מֵאָה שְׁעָרִים - מֵאָה דְּגָנִים. וּמֵאָה דְּגָנִים שֶׁשְׁעָרוֹם - מֵאָה פְּעֻמִּים. וְנִמְצָא עַל אַחַת מֵאָה בְּמָה שֶׁשְׁעָרוֹ]:

יד. הַעוֹשֶׂה כָּל הַמִּצְוֹת צְרִיךְ לְבָרֵךְ. הַעוֹשֶׂה סְפָה לְעֲצָמוֹ, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעֵנוּ לְזִמְן הַזֶּה'. נִכְנָס לִישֵׁב בְּהַ, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ לִישֵׁב

שְׁעָשָׂה - לֹא עָשָׂה אֶלְא בְּשִׁבְלִי. אוֹרַח וְכִי הוּא אוֹמֵר? וְכִי מַה אֶכְלָתִי, לֹא פֶת אַחַת אֶכְלָתִי? וְלֹא חֲתִיכָה אַחַת אֶכְלָתִי? לֹא כּוֹס אַחַד שְׁתִּיתִי? כָּל מַה שְׁעָשָׂה - לֹא עָשָׂה אֶלְא בְּשִׁבְלִי אֲשֶׁתּוֹ וּבְנָיו. עַל אוֹרַח טוֹב מַהוּ אוֹמֵר? - "זְכֹר כִּי תִשְׁגִּיא פְּעָלוֹ אֲשֶׁר שָׁרְרוּ אֲנָשִׁים" (אִיּוֹב לו, כד):

ו. הַרוּאָה אֶת הַכּוֹפֵס⁸, וְאֶת הַגִּיחּוֹר⁹, וְאֶת הַלְוִקָן¹⁰, וְאֶת הַקֶּפֶח¹¹, וְאֶת הַנֶּנֶס¹², וְאֶת הַדְּרַגְיָקוּס¹³ - אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ מִשְׁנֵה הַבְּרִיּוֹת'. אֶת הַחֲגֵר, וְאֶת הַקֶּטֶע, וְאֶת הַסּוּמָא, וּמִכֵּי שְׁחִין, וְאֶת פְּתוּנֵי רֵאשׁ¹⁴, וְאֶת הַבְּהֶקְנִין¹⁵ - אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ דִּין הָאֱמֶת':

ז. רָאָה בְּנֵי אָדָם נְאִין, וְאִילָנוֹת נְאִין - אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁבְּרָא בְּרִיּוֹת נְאוֹת':

ח. הַרוּאָה אֶת הַקֶּשֶׁת בְּעַנָן, אוֹמֵר: 'נֶאֱמַן בְּבְרִיתוֹ בְּרוּךְ זוֹכֵר הַבְּרִית':

ט. הֵיָה הוֹלֵךְ בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ יוֹדֵעַ מִסְפֵּר כָּלְכֶם, הוּא יוֹדֵעַ, הוּא עֲתִיד לְדוֹן, הוּא עֲתִיד לְהַקִּימְכֶם, בְּרוּךְ מַחֲיֵה מֵתִים בְּמֵאֲמָרוֹ':

י. אֶת הַחֲמָה וְאֶת הַלְּבָנָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים וְאֶת הַמְּזוֹלוֹת כְּסֻדְרוֹן, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית'. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְּבָרֵךְ עַל הַחֲמָה - זֹו דְּרַךְ אַחֲרָת. וְכֵן הֵיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַרוּאָה אֶת הַיָּם תְּדִיר וְנִשְׁתַּהֲא בּוֹ דְּבַר¹⁶ - צְרִיךְ לְבָרֵךְ:

יא. הֵיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֵרִי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ו, ה): "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל

⁸ שְׁחוֹר בִּיּוֹתֵר.

⁹ אָדָם בִּיּוֹתֵר.

¹⁰ לְבָן בִּיּוֹתֵר.

¹¹ כְּמוֹ עֵבֶה, וּמִתּוֹךְ עֵבִיו נִרְאִית קוֹמָתוֹ מִקְּפַחָת;

¹² וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים אֲרוֹךְ הַרְבֵּה וּפְרָצוּפוֹ שְׁמוּט וּבּוֹלָט

דְּמוֹכֵר הַרְבֵּה.

בסָכָה'. ומִשְׁבְּרָךְ עָלֶיהָ יוֹם רֵאשׁוֹן - שׁוֹב לֹא יִכְרֹךְ:

טו. הָעוֹשֶׂה לֹלֶב לְעִצְמוֹ, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לְזִמְן הַזֶּה'. וְכִשְׁהוּא נוֹטֵל, אֹמֵר: 'עַל נְטִילַת לֹלֶב, וְצָרִיךְ לְכַרֵךְ עָלָיו כֹּל שְׁבָעָה. הָעוֹשֶׂה יְצִיצִית לְעִצְמוֹ, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ. וְכִשְׁהוּא מִתְעַטֵּף, אֹמֵר: 'לְהִתְעַטֵּף בְּיִצִיצִית'. הָעוֹשֶׂה תְּפִלִּין לְעִצְמוֹ, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ. וְכִשְׁהוּא מְנִיחֵן, אֹמֵר: 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין. מֵאִמְתִּי מְנִיחֵן? בְּשַׁחֲרִית. לֹא הַנִּיחֵן בְּשַׁחֲרִית - מְנִיחֵן כֹּל הַיּוֹם:

טז. הַשּׁוֹחֵט, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעִצְמוֹ: 'בְּרוּךְ עַל הַשְּׁחִיטָה'. הַמְּכַסֶּה דָם, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעִצְמוֹ: 'עַל כְּסוּי הַדָּם':

יז. הַמָּל, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעִצְמוֹ: 'עַל הַמִּילָה'. אֲבִי הַבֵּן - צָרִיךְ בְּרָכָה לְעִצְמוֹ: 'בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָוָנוּ לְהַכְנִיסוֹ בְּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְהַעוֹמֵדִין אוֹמְרִים: 'כִּשֶׁם שֶׁנִּכְנַס לְבְרִית כֵּן יִכְנַס לְתוֹרָה לְחֹפֶה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים'. הַמְּבָרָךְ אֹמֵר: 'אֲשֶׁר קִדְּשׁ יָדִיד מִבְּטָן, וְחָק בְּשָׂאוֹ שֶׁם, וְצִאָצְאִיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קִדְּשׁ, עַל כֵּן בְּשִׂכְרָא זֹאת אֵל חַי חֲלַקְנוּ צוּרָנוּ, צִוָּה לְהַצִּיל יְדִידוֹת שְׂאֲרָנוּ מִשַּׁחַת לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שֶׁם בְּבִשְׂרָנוּ, בְּרוּךְ כּוֹרֵת הַבְּרִית':

יח. הַמָּל אֶת הַגֵּרִים, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ עַל הַמִּילָה'. הַמְּבָרָךְ, אֹמֵר: 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָוָנוּ לְמוֹל אֶת הַגֵּרִים לְהִטִּיף מִהֵן דָּם בְּרִית, שְׂאֵלְמָלֵא דָם בְּרִית לֹא נִתְקַיֵּם שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שְׂנֵאֲמַר (יְרֻמָּה לֵג, כה): אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה וְגו', בְּרוּךְ כּוֹרֵת הַבְּרִית. הַמָּל אֶת הָעֶבְדִּים, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ עַל הַמִּילָה'. הַמְּבָרָךְ אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָוָנוּ לְמוֹל אֶת הָעֶבְדִּים, וְלַהֲטִיף מִהֵן דָּם בְּרִית' וְכו':

יט. הִיָּה הוֹלֵךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת, אֹמֵר: 'בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר. מֵאִמְתִּי מְבָרָךְ עָלֶיךָ? מַשְׁעָה שֶׁמְּפָרִישֵׁן:

כ. עֲשֶׂרָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין עֲשָׂר מִצְוֹת - כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרָךְ לְעִצְמוֹ. הָיוּ עוֹשִׂין כֹּל מִצְוָה אַחַת - אֶחָד מְבָרָךְ לְכֹל. יַחֲדֵי שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה עֲשָׂר מִצְוֹת - מְבָרָךְ עַל כֹּל אַחַת וְאַחַת. הִיָּה עוֹשֶׂה מִצְוָה כֹּל הַיּוֹם - אִינוֹ מְבָרָךְ אֶלֶּא אַחַת. הִיָּה מְפָסִיק וְעוֹשֶׂה, מְפָסִיק וְעוֹשֶׂה - צָרִיךְ לְכַרֵךְ עַל כֹּל אַחַת וְאַחַת:

כא. הַנִּכְנָס לְכַרֵךְ - מִתְּפַלֵּל שְׁתִּים, אַחַת בְּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בְּיִצִיאָתוֹ. בֵּן עוֹזֵי אֹמֵר: אַרְבַּע, שְׁתִּים בְּכְנִיסָתוֹ וְשְׁתִּים בְּיִצִיאָתוֹ. בְּכְנִיסָתוֹ מֵהוּ אֹמֵר? - 'יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׂאֲכָנָס בְּשָׁלוֹם'. נִכְנָס בְּשָׁלוֹם, אֹמֵר: 'מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שֶׁהַכְּנַסְתָּנִי בְּשָׁלוֹם, כֵּן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם'. יֵצֵא לְשָׁלוֹם, אֹמֵר: 'מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שֶׁהוֹצֵאתָנִי לְשָׁלוֹם, כֵּךְ יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׂאֲגִיעַ לְמִקוֹמִי לְשָׁלוֹם':

כב. הַנִּכְנָס לְבֵית הַמִּדְרָגָה, מִתְּפַלֵּל שְׁתִּים, אַחַת בְּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בְּיִצִיאָתוֹ. בְּכְנִיסָתוֹ מֵהוּ אֹמֵר? 'יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שֶׁתְּכַנִּסֵנִי לְשָׁלוֹם וְתוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם, וְאַל יֵאָרַע בִּי דָבָר קִלְקָלָה, וְאִם יֵאָרַע בִּי דָבָר קִלְקָלָה, יֵהָא מִיתָתִי כְּפָרְתִי עָלַי. וְהַצִּילֵנִי מִזֶּה וּמִכִּיּוּצָא בְּזֶה לְעֵתִיד לְבוֹא'. יֵצֵא לְשָׁלוֹם, אֹמֵר: 'מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שֶׁיִּצְאָתִי לְשָׁלוֹם, כֵּן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׂאֲגִיעַ לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם':

כג. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת צָרִיךְ לְכַרֵךְ בְּכָל יוֹם: 'בְּרוּךְ שְׁלֵא עֲשֵׂנִי גוֹי'. 'בְּרוּךְ שְׁלֵא עֲשֵׂנִי אִשָּׁה'. 'בְּרוּךְ שְׁלֵא עֲשֵׂנִי בּוֹר'. גוֹי, שְׂנֵאֲמַר (ישעיה מ, יז): 'כֹּל הַגּוֹיִם כִּפְּאֵין נִגְדוּ'. אִשָּׁה - אֵין אִשָּׁה חִיבַת בְּמִצְוֹת. בּוֹר - שְׂאֵין בּוֹר יָרָא חֲטָא, וְלֹא עִם הָאָרֶץ חֲסִיד. מְשַׁל לְמָה הַדְּבָר דּוֹמָה? לְמַלְךְ בְּשָׂר וְדָם שְׂאֲמַר לְעַבְדוֹ לְבַשֵּׁל לוֹ תְּבַשִּׁיל, הוּא לֹא בַשֵּׁל לוֹ תְּבַשִּׁיל מִמִּיּוֹ, סוֹף שְׂמַקְדִּיחַ אֶת הַתְּבַשִּׁיל וּמְקַנֵּיט אֶת רְבוֹ. לְחַפּוֹת לוֹ חֲלוּק, וְהוּא לֹא חֲפַת לוֹ חֲלוּק מִמִּיּוֹ, סוֹף שְׂמַלְכֵלְךָ אֶת הַחֲלוּק וּמְקַנֵּיט אֶת רְבוֹ:

כד. לא יִכְנַס אָדָם בְּהַר הַבַּיִת - לא בְּמַנְעֵלוֹ וְלֹא בְּסַנְדְּלוֹ, וְלֹא בְּאֵבֶק שֶׁעַל גְּבִי רַגְלָיו, וּבְמַעוֹת הַצְּרוּרִים לוֹ בְּסֻדְיָנוּ, וּבְאֶפְנֵדוֹת הַחֲגוּרָה לוֹ מִבְּחוּץ, שְׁנֵאֲמַר (קֹהֶלֶת ד, יז): "שְׁמוֹר רַגְלְךָ כְּאֲשֶׁר תִּלְךָ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים":

כה. וְלֹא יַעֲשֶׂה קִפְנֵדְרִיא וְרִקְיָקָה מִקַּל וּחְמֵר, וּמֵה מְנַעַל שְׂאִין בּוֹ דֶרֶךְ בְּזִיּוֹן - אֲמָרָה תּוֹרָה כָּךְ, רִקְיָקָה שֶׁהוּא דֶרֶךְ בְּזִיּוֹן - עַל אַחַת כְּמֵה וְכִמְהָ. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינּוּ צְרִיךְ, הָרִי הוּא אוֹמֵר (אֶסְתֵּר ד, ב): "כִּי אֵין לְבָא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלִבּוֹשׁ שֶׁק". בֹּא וְרֵא, עַל אַחַת כְּמֵה וְכִמְהָ קִלְיָן וְחִמּוּרִין בְּדִבְרֵךְ, אִם לִפְנֵי מֶלֶךְ בְּשָׂר וְדָם אֵין עוֹשִׂין כֵּן, לֹא כָּל שֶׁכֵּן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

כו. הַפּוֹתַח בְּיו"ד וְה"א, וְחוֹתֵם בְּיו"ד וְה"א - הָרִי זֶה חֹכֵם. בְּאֶלְף לְמ"ד, וְחוֹתֵם בְּיו"ד וְה"א - הָרִי זֶה בִּינוּנִי. בְּאֶלְף לְמ"ד, וְחוֹתֵם בְּאֶלְף לְמ"ד - הָרִי זֶה בּוֹר. בְּיו"ד וְה"א, וְחוֹתֵם בְּאֶלְף לְמ"ד - הָרִי זֶה דֶרֶךְ אַחֲרָת:

כז. כָּל חוֹתְמֵי הַבְּרֻכּוֹת שֶׁבְּמִקְדָּשׁ - הֵיוּ אוֹמְרִים: 'עַד הָעוֹלָם'. מִשֶּׁקֶלְקְלוֹ הַמֵּינִים וְאִמְרוּ אֵין עוֹלָם אֲלֵא אַחַד - הַתְּקִינּוּ שֶׁהוּא אוֹמְרִים: 'מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם'. וּמוֹדִיעֵין: שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה בְּפִנֵּי הָעוֹלָם הַבָּא - כְּפִרוּדוֹר לִפְנֵי הַחֲדָר:

כח. אֵין עוֹנִין אֲמֵן בְּמִקְדָּשׁ, שְׁנֵאֲמַר (נִחְמֵיה ט, ה): "קוּמוּ בְּרַכּוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וּבְרַכּוּ שֵׁם כְּבוֹדְךָ, וּמְרוֹמֵם עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהְיֶה". מִנֵּין עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה? תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "וּמְרוֹמֵם עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהְיֶה" - 'עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה - תֵּן לוֹ תִּהְיֶה':

כט. בְּרֵאשׁוּנָה הֵיְתָה תּוֹרָה מִשְׁתַּכַּחַת מִיִּשְׂרָאֵל, וְזֻקְנִים הִחְזִירוּ אוֹתָהּ, שְׁנֵאֲמַר (רוֹת ב, ד): "וְהִנֵּה בַעַז בְּאֵ מִבֵּית לַחֵם וַיֹּאמֶר לְקוּצְרִים ה' עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִבְרַךְךָ ה'". וְאוֹמֵר (שׁוֹפְטִים ו, יב): "ה' עִמָּךְ גְּבוּר הַחִיל":

ל. הֵלֵל הַזְּקֵן אוֹמֵר: בְּשַׁעַת מְכַנְּסִין - פְּזוֹר. בְּשַׁעַת מְפֹזְרִין - כְּנֵס. בַּעַת שְׂאֵתָהּ רוֹאֶה תּוֹרָה חֲבִיבָה עַל יִשְׂרָאֵל וְהַכֵּל שְׂמֵחִין בָּהּ - הָיִיתָ אֶת מְפֹזֵר, שְׁנֵאֲמַר (מְשִׁלִּי יא, כד): "יֵשׁ מְפֹזֵר וְנוֹסֵף עוֹד". וּבְשַׁעַת שְׂאֵתָהּ רוֹאֶה תּוֹרָה שְׂכוּחָה מִיִּשְׂרָאֵל וְאֵין הַכֵּל מִשְׁגִּיחִין בָּהּ - הָיִיתָ אֶת מְכַנְּס, שְׁנֵאֲמַר (תְּהִלִּים קיט, קכו): "עַת לַעֲשׂוֹת לָהּ הִפְרוּ תוֹרַתְךָ":

לא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין לָךְ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה מְאֵה מְצוֹת בְּכָל יוֹם. קוֹרֵא שְׁמַע - מְבָרֵךְ לִפְנֵיהּ וְלֹא חֲתִירָהּ. אוֹכֵל אֶת פֶּתוֹ - מְבָרֵךְ לִפְנֵיהּ וְלֹא חֲתִירָהּ. מִתְּפַלֵּל שְׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁל שְׂמוֹנָה עֶשְׂרֵה. וְעוֹשֶׂה שְׂאָר מְצוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. וְכֵן הֵיךְ רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין לָךְ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִין שְׁבַע מְצוֹת מְקִיפּוֹת אוֹתוֹ. תְּפַלֵּין בְּרֵאשׁוֹ וְתַפְלִיין בְּזָרוּעוֹ. מְזוֹנָה בְּפִתְחוֹ. אֲרַבַּע צִיצִיּוֹת מְקִיפּוֹת אוֹתוֹ. וְעֲלֵיהֶן אָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים קיט, קסד): "שְׁבַע בְּיוֹם הַלִּלְתִּיךָ". נִכְנַס לְמִרְחֵץ - מִילָה בְּכֶשֶׁרוֹ, שְׁנֵאֲמַר (תְּהִלִּים ח, א): "לִמְנַצַּח עַל הַשְּׂמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד". וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים לד, ח): "חֲנִנָּה מִלְּאֶךְ ה' סֹבִיב לִירְאִיו וַיַּחֲלֹצֵם":

מִסְכַּת פֶּאֶה פְּרָק רֵאשׁוֹן

א. אֵלוֹ דְּבָרִים שְׂאִין לָהֶם שַׁעוֹר: הַפֶּאֶה, וְהַכְּבוֹרִים, וְהַרְּאִיּוֹן, וְגַמְלֵיּוֹת חֹסְדִים, וְתִלְמוּד תּוֹרָה. פֶּאֶה - יֵשׁ לָהּ שַׁעוֹר מִלְּמִטָּה וְאֵין לָהּ שַׁעוֹר מִלְּמַעְלָה. הַעוֹשֶׂה כָּל שְׂדֵהוּ פֶּאֶה - אֵינָהּ פֶּאֶה:

ב. אֵלוֹ הַדְּבָרִים נִפְרָעִין מִן הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קִימָת לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא: עַל עֲבוּדָה זָרָה, וְעַל גְּלוּי עֲרִיּוֹת, וְעַל שְׂפִיכַת דָּמִים. וְעַל לְשׁוֹן הָרֵע - כְּנִגְדַּ בְּלָם:

ג. זְכוּת - יֵשׁ לָהּ קֶרֶן וַיֵּשׁ לָהּ פְּרוּת, שְׁנֵאֲמַר (יִשְׁעִיָּה ג, י): אִמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעֲלִילֵיהֶם יֵאֲכִלוּ. עֲבָרָה - יֵשׁ לָהּ קֶרֶן וְאֵין לָהּ פְּרוּת, שְׁנֵאֲמַר (שֵׁם שֵׁם יא): "אוֹי לְרִשָּׁע רַע כִּי גִמּוֹל יִדְּיוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ". וּמֵה אֲנִי מְקַיֵּם (מְשִׁלִּי א, לא): "וַיֹּאכְלוּ מִפְרֵי דָרְכָם"?

אָלָא: עֲבַרְהָ שְׁעוֹשָׂה פְרוֹת - יֵשׁ לָהּ פְרוֹת, וְשְׂאִינָהּ עוֹשֶׂה פְרוֹת - אֵינן לָהּ פְרוֹת:

ד. מַחְשְׁבָה טוֹבָה - הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה, שְׁנֹאֲמַר (מְלֹאכֵי ג, טז): "אֲזוּ נִדְבָרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיִּקְשַׁב ה' וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתַּב סֵפֶר זְכוֹרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ". מַחְשְׁבָה רָעָה - אֵינן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה, שְׁנֹאֲמַר (תְּהִלִּים טו, יח): "אֲוֹן אִם רְאִיתִי בְלִבִּי לֹא יִשְׁמַע ה'". וּמָה אֲנִי מַקְיִם (יִרְמְיָהּ ו, יט): "הִנֵּה אֲנִי מְבִיא רָעָה פְרִי מַחְשְׁבוֹתֵם?" אָלָא: מַחְשְׁבָה שְׁעוֹשָׂה פְרוֹת - הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה. וְשְׂאִינָהּ עוֹשֶׂה פְרוֹת - אֵינן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְף לְמַעֲשֵׂה:

ה. נוֹתֵן אָדָם פֶּאֶה בַתְּחִלַּת הַשְּׂדֵה, וּבְאֲמִצֵּעַ, וּבְסוּף. וְאִם נִתֵּן בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בְּאֲמִצֵּעַ בֵּין בְּסוּף - יֵצֵא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִם נִתֵּן בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בְּאֲמִצֵּעַ בֵּין בְּסוּף - הָרִי זֶה פֶּאֶה, וְצָרִיךְ שִׁיתֵּן בְּסוּף כְּשַׁעוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם שִׁיר לֹו קָלַח אֶחָד - סוּמָךְ עָלָי וְנוֹתֵן מִשׁוּם פֶּאֶה, וְאִם לֹאוּ - אֵינִי נוֹתֵן בְּסוּף אָלָא מִשׁוּם הַפֶּקֶר. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׁנִיתֵן אֶת הַפֶּאֶה וּמִבְקָשׁ לְהוֹסִיף:

ו. לֹא נִתֵּן מִן הַקֶּמֶה - נוֹתֵן מִן הַעֲמִירִים. לֹא נִתֵּן מִן הַעֲמִירִים - נוֹתֵן מִן הַגְּדִישׁ. לֹא נִתֵּן מִן הַגְּדִישׁ - נוֹתֵן מִן הַכֶּרִי. עַד שְׁלֹא מֵרַח. וְאִם מֵרַח - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן:

ז. אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי אֲרֻבְעָה דְבָרִים אֲמַרְהָ תוֹרָה: ל'א יִתֵּן אָדָם פֶּאֶה אָלָא בְּסוּף שְׂדֵהוּ. מִפְּנֵי גֹזַל עֲנִיִּים. וּמִפְּנֵי בְטוּל עֲנִיִּים. וּמִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינן. מִפְּנֵי הַרְמָאִים. מִפְּנֵי גֹזַל עֲנִיִּים כִּיצַד? שְׁלֹא יִרְאֶה שְׁעָה שְׂאִין שֵׁם אָדָם וַיֹּאמֶר לְקָרוֹבוֹ עֵנִי לְטוּל פֶּאֶה. מִפְּנֵי בְטוּל עֲנִיִּים כִּיצַד? שְׁלֹא יְהִי עֲנִיִּים יוֹשְׁבֵין וּמְשַׁמְרִין כָּל הַיּוֹם וְאוֹמְרִים: "עַכְשָׁו נוֹתֵן פֶּאֶה... אָלָא מֵתוֹךְ שְׁנוֹתֵן בְּסוּף, הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה מְלֹאכְתּוֹ, בָּא וְנוֹטְלָה בְּאַחֲרוֹנָה.

מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינן כִּיצַד? שְׁלֹא יְהִי עוֹבְרִין וְשׁוֹבִין אוֹמְרִין: "רְאוּ שְׁפִלוּנֵי קֶצֶר שְׂדֵהוּ וְלֹא נִתֵּן מִמֶּנָּה פֶּאֶה". וּמִפְּנֵי מָה? שֶׁהִרִי אֲמַרְהָ תוֹרָה (וַיִּקְרָא יט, ט): "לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ". מִפְּנֵי הַרְמָאִין, כִּיצַד? שְׁלֹא יֹאמְרוּ: "כִּכְר נִתְּנָנוּ!" דְּכַר אַחֵר: - שְׁלֹא יִנִּיחַ אֶת הַיֶּפֶה וַיִּתֵּן הָרַע:

ח. הַיִּרְק, אֵף עַל פִּי שְׁלֵקִיטָתוֹ כְּאַחַת - אֵינן מְכַנְּסוּ לְקִיּוּם. הַתְּאֲנִים, אֵף עַל פִּי שְׁמַכְנִיסוֹן לְקִיּוּם - אֵינן לְקִיטָתֵן כְּאַחַת:

ט. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר: רְטִיבוֹת תְּמַרְהָ - פְּטוּרִין מִן הַפֶּאֶה, שְׂאִין רֵאשׁוֹן מִמֵּתִין לְאַחֲרוֹן. רַבִּי אֲלֵעָזָר בַּר צְדוֹק אוֹמֵר: הַסִּיפִין חִכֵּינן בַּחֲלָה. אַחֲרִים אוֹמְרִים: אֵף בְּנוֹת שׁוּחַ:

י. אִלוּ מִפְּסִיקִין לְפֶאֶה: הַנַּחַל, וְהַשְּׁלוּלִית, וְדָרֵךְ הַיַּחֲדִיד, וְדָרֵךְ הַרְבִּים, וְשִׁבְלֵי הַיַּחֲדִיד, וְשִׁבְלֵי הַרְבִּים הַקְּבוּעַ בַּיּוֹם הַחֲמֵשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי. הַבוֹר, וְהַנִּיר, וְהַזֵּרַע אַחֵר, וְקוֹצֵר לַשַּׁחַת שְׁלִשָׁה תְּלָמִים שֶׁל פְּתִיחַ, וְאַמַּת הַמַּיִם שְׂאִינָהּ יְכוּלָה לְהַקְצֵר כְּאַחַת. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם עוֹמֵד בְּאֲמִצֵּעַ וְאֵינִי קוֹצֵר מִכָּאן וּמִכָּאן - מִפְּסִיק, וְאִם לֹאוּ - אֵינִי מִפְּסִיק. אֲכֻלָּה חֲגָב, אֲכֻלָּה גּוֹבְאִי, קֶרְסָמוּהָ נְמִלִּים, וְשִׁבְרֵתָהּ הָרוּחַ אוּ בְהֵמָה - הַכֹּל מוֹרִים: שְׂאִם חֶרֶשׁ - מִפְּסִיק, וְאִם לֹאוּ - אֵינִי מִפְּסִיק:

יא. קֶצֶר חֲצִיָּה וּמְכַר אֶת הַקְּצִיר, קֶצֶר חֲצִיָּה וְהַקְּדִישׁ אֶת הַקְּצִיר - נוֹתֵן מִן הַמְּשִׁיר עַל הַכֹּל:

יב. מִדְּרָגוֹת שְׁגֻבְהֵן עֲשָׂרָה טְפָחִים - נוֹתֵן פֶּאֶה מִכָּל אַחַת וְאַחַת. וְאִם הָיִו רֵאשֵׁי שׁוֹרוֹת מְעַרְבִין - נוֹתְנִין פֶּאֶה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

יג. הַמְּאָרְגִי¹⁷ - חַיֵּב בַּתְּחִלָּתוֹ, חַיֵּב בְּסוּפוֹ. הָיִו לֹו אֲרֻבַּע וְחֲמֵשׁ גִּפְנִים - בּוֹצֵרֵן וּמְכַנְּסוֹן. נִתֵּן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ - פְּטוּר מִן הַפֶּרֶט וּמִן הַשְּׂכָחָה וּמִן הַפֶּאֶה, וְחַיֵּב בְּעוֹלָלוֹת. וְאִם שִׁיר - נוֹתֵן

¹⁷ שִׁמְשֻׁמִּיט בְּצִלִּים מֵתוֹךְ בְּצִלִּים.

מִן הַמְשִׁיר עַל מַה שֶּׁשִּׁיר. הַמּוֹדֵל¹⁸ - נוֹתֵן מִן הַמְשִׁיר עַל מַה שֶּׁשִּׁיר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמַה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּמוֹדֵל בְּשׂוּק, אָבָל בְּמוֹדֵל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - נוֹתֵן מִן הַמְשִׁיר עַל הַכֹּל:

י. הִיָּה מְקַטֵּף וּמְכַנֵּס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֶפְלוּ כָּל שְׂדֵהוּ - פְּטוּר מִן הַלֶּקֶט שֶׁכֶּחָה וּפָאָה, וְחֵיב בְּמַעֲשָׂרוֹת:

טו. הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו, וְהִנִּיחַ לְאִשְׁתּוֹ קִרְקַע כָּל שֶׁהוּא - אֲבָדָה כְּתַבְתָּהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמַה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְנֵן שֶׁקִּבְּלָה עָלֶיהָ לְשֵׁם כְּתַבְתָּהּ, אָבָל לֹא קִבְּלָה עָלֶיהָ לְשֵׁם כְּתַבְתָּהּ - מַה שֶּׁנָּתַן נִתָּן, וּגְזָבָה כְּתַבְתָּהּ מִשְׁאָר נִכְסֵין:

טז. הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ - יֵצֵא בֶּן חוֹרִין. שִׁיר קִרְקַע כָּל שֶׁהוּא - לֹא יֵצֵא בֶּן חוֹרִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָאוֹמֵר: 'כָּל נִכְסֵי נְתוּנִין לְפְלוּנֵי עַבְדֵי חוּץ מֵאֶחָד רַבּוֹא שְׁבָהֵן' - לֹא אָמַר כְּלוּם. 'חוּץ מְעִיר פְּלוּנֵית, חוּץ מְשֻׁדָּה פְּלוּנֵית', אִף עַל פִּי שְׂאִין שֵׁם אֶלָּא אוֹתָהּ שְׂדֵה וְאוֹתָהּ הָעִיר - זָכָה עַבְדּוֹ זֶה בְּנִכְסֵים וְקָנָה עֲצָמוֹ בֶּן חוֹרִין. וְכִשְׁנֵאמְרוּ דְּבָרִים לְפָנָי רַבִּי יוֹסִי, אָמַר (מִשְׁלֵי כֹד, כו): "שִׁפְתֵימִי יִשְׁקוּ מִשֵּׁיב דְּבָרִים נִכְחֵים":

מִסְכַּת פָּאָה פֶּרֶק שְׁנִי

א. נִטַּל מִקְצַת פָּאָה וְזָרַק עַל הַשְּׂאָר - אֵין לוֹ בֵּה כְּלוּם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְנוֹטְלִין הֵימְנוּ זוֹ וְזוֹ:

ב. בְּעַל הַבֵּית שֶׁנָּתַן פָּאָה לְעַנְיִים, וּבָא עֲנִי אֶחָד וְנִטְלָה מֵאֲחוֹרֵיהֶן - הָרִי זֶה זָכָה. שְׁנֵי עַנְיִים שֶׁהָיוּ מְכַתְּשִׁין עַל הָעֵמוּד, וּבָא עֲנִי אֶחָד וְנִטְלוּ מֵאֲחוֹרֵיהֶן - הָרִי זֶה זָכָה, שְׂאִין

עֲנִי זָכָה בְּלֶקֶט, בְּשִׁכְחָה, וּבִפְאָה, וּבִסְלַע שֶׁל מְצִיאָה - עַד שֶׁתִּפְּל לְתוֹךְ יָדוֹ:

ג. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ קוֹצְרִין בְּתוֹךְ קוֹפּוֹתֵיהֶן - הָרִי אֵלוֹ מִעֲבִירִין אוֹתָן:

ד. לֹא יִטוּל בְּעַל הַבֵּית לֶקֶט מִן הָעַנְיִים עַל מְנַת לְלֶקֶט מִן הָעַמְרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁחָרִית - בְּעַל הַבֵּית צָרִיף שִׂיאֵמַר: 'כָּל מַה שֶּׁלִּיקְטוּ הָעַנְיִים מִן הָעַמְרִים - הָרִי זֶה הַפֶּקֶר'. רַבִּי דוֹסָא אוֹמֵר: לְעַתּוֹתֵי עָרֵב, אוֹמֵר: 'כָּל מַה שֶּׁלִּיקְטוּ הָעַנְיִים מִן הָעַמְרִים - הָרִי זֶה הַפֶּקֶר'. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ הַפֶּקֶר, וְאֵין אֵנוֹ אַחֲרָאִין לְרַמְאִין:

ה. בְּעַל הַבֵּית שֶׁהִנִּיחַ פָּאָה מִצַּד זֶה, וּבָאוּ עַנְיִים וְנִטְלוּ מִצַּד אַחֵר - זֶה נוֹזָה פָּאָה.

ו. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין אֶצֶל בְּעַל הַבֵּית - אֵין רִשְׁאִין לְגַמֵּר אֶת כָּל הַשְּׂדֵה, אֶלָּא מִשִּׁירִין כְּדִי פָּאָה. וְאֵינָה פָּאָה עַד שִׁפְרִשְׁנָה בְּעַל הַבֵּית לְשֵׁם פָּאָה:

ז. עֲנִי שְׂרָאָה כְּדִי פָּאָה, בֵּין בְּתַבּוּאָה בֵּין בְּאֵילָן - אֵינוֹ רִשְׁאֵי לִיגַע בָּהּ, וְאִסּוּרָה מִשּׁוּם גֹּזֵל, עַד שֶׁתּוֹדַע לוֹ שֶׁהִיא פָּאָה:

ח. נִכְרֵי שְׂמֵכַר קָמְתוּ לְיִשְׂרָאֵל לְקָצֵר - חֵיב בִּפְאָה. יִשְׂרָאֵל שְׂמֵכַר קָמְתוּ לְנִכְרֵי - פְּטוּר מִן הַפָּאָה:

ט. יִשְׂרָאֵל וְנִכְרֵי שֶׁהָיוּ שֹׁתְפִין בְּקָמָה, חֲלָקוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - חֵיב. וְחֲלָקוּ שֶׁל נִכְרֵי - פְּטוּר. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר: יִשְׂרָאֵל וְנִכְרֵי שֶׁהָיוּ שֹׁתְפִין בְּקָמָה - פְּטוּר מִן הַפָּאָה. אֵימְתִי? בְּזִמְנֵן שֶׁהִנְכְרִי מִמְּחָה. אָבָל אֵין הִנְכְרֵי מִמְּחָה - חֵיב בִּפְאָה:

י. גֵּר שִׁמְתָה וּבְנֻזּוֹ יִשְׂרָאֵל אֶת נִכְסָיו, הַמְחֲזִיק בְּמַחְבֵּר לְקִרְקַע - חֵיב בְּכֹל. בְּתַלוּשׁ מִן הַקִּרְקַע - פְּטוּר מִן הַכֹּל. הַחֲזִיק בְּקָמָה -

¹⁸ השולחן. באשר הירקות רצופים נוטל ושוֹלֵף

מהם מבנתיים כדי שהנשארים יצמחו בְּרִחוֹ ויתעבו ויעשו גֵּפִים.

חַיֵּב בְּלִקּוּט שְׂכָחָה וּפְאָה, וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת:

יא. הִלְקֵט וְהִשְׂכָּחָה וְהִפְאָה שֶׁל נֹכְרִי – חַיֵּב בַּמַּעֲשָׂרוֹת. אֵימְתִי? בְּזִמְן שֶׁהִנְכְּרִי מִמְּחָה. אֲבָל אֵין הַנְּכְרִי מִמְּחָה, הַפֶּקֶר נֹכְרִי – הַפֶּקֶר, וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת:

יב. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנִּתְּן פְּאָה לְעִנְיִים – אֵין רִשְׁאֵי שִׁיאֵמַר לָהֶן: 'טְלוּ זֶרַע וְתִנּוּ פִּשְׁתָּן' – 'טְלוּ תְּמָרִים וְתִנּוּ מִכְּבֹדוֹת'. נִשְׂרוּ וְאַחַר כֵּךְ הַפְרִישָׁן – אֵינוּ חַיֵּב מִשּׁוֹם פְּאָה אֲלֵא זֶרַע בְּלִבָּד:

יג. אַרְבַּע מִתְּנוֹת בְּכֶרֶם: פֶּרֶט, שְׂכָחָה, וּפְאָה, וְעוֹלָלָת. שְׁלֹשׁ בַּתְּבוּאָה: לִקְט, שְׂכָחָה, וּפְאָה. שְׁתֵּים בְּאֵילָן: שְׂכָחָה, וּפְאָה. כָּל אֵלוֹ – אֵין בְּהֵן מִשּׁוֹם טוּבָה. וְאִפְלוּ עִנְי שְׂבִיטָאֵל – מוֹצִיאֵין אֶת שְׁלוֹ מִידוֹ. וְשִׂאֵר מִתְּנוֹת כְּהוֹנָה, כְּגוֹן: הַזְרוּעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקֶּבֶה – יֵשׁ בְּהֵן מִשּׁוֹם טוּבָה, וְנִתְּנִין לְכָל כְּהֵן שִׁירְצָה:

יד. אֵין מוֹצִיאֵין לֹא מִשְׁל כְּהֵן לְכַהֵן, וְלֹא מִשְׁל לְוִי לְלוִי:

טו. אֵיזְהוּ לִקְט? זֶה הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַקְּצִיר וּבְשַׁעַת הַתְּלִישָׁה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵין לִקְט אֲלֵא הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַקְּצִירָה בְּלִבָּד, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יִט, ט): "וְלִקְט קְצִירְךָ לֹא תִלְקַט":

טז. שִׁבְלַת שְׂבֻקְמָה – הֵרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. שְׂבֻקְצִיר – הֵרִי הִיא שֶׁל עִנְיִים. חֲצִיָּה בְּקָמָה וְחֲצִיָּה בְּקְצִיר – נוֹטֵל וּמְשֻׁלְּכָה לְאַחֲרָיו, שֶׁשֶּׁפֶק לִקְט – לִקְט:

יז. חוֹרֵי נְמָלִים – אֲסוּרִין מִשּׁוֹם גְּזֵל. וְאֵם הַפֶּקֶרִין בַּעַל הַבַּיִת – מִתְּרִין מִשּׁוֹם גְּזֵל. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵם הֵיוּ פֶקֶדוֹן – אֲסוּרִין מִשּׁוֹם גְּזֵל:

יח. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנִּתְּן כְּרִיכָה לְעִנְי לְמִלְאוֹת לוֹ מַיִם – אֵין בּוֹ מִשּׁוֹם לִקְט שְׂכָחָה וּפְאָה, וְחַיֵּב בַּמַּעֲשָׂרוֹת:

יט. עִנְיִים הַמְּחֻזְרִין בֵּין הַגְּרָנוֹת – מַעֲשָׂרִין וְנוֹתְנִין לָהֶם. הַצְּנוּעִים – מוֹצִיאֵין בְּיָדָם מַעוֹת בְּדַבְרִים הַנְּאָכְלִים, וְנוֹתְנִים דְּבַר מוֹעֵט בְּדַבְרִים הַנְּאָכְלִים, כְּדִי שִׁיאֲכַלְנוּ עַד שֶׁלֹּא יִגִּיעַ לְעִיר. וְשִׂאֵר כָּל מִתְּנוֹת עִנְיִים שְׂבֻשְׂדוֹת, שִׂאֵין הָעִנְי מִקְפִּיד עֲלֵיהֶן – הֵרִי אֵלוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

כ. מֵאֵימְתִי אֵין שׁוֹרְפִין קֶשֶׁין שְׂבֻשְׂדוֹת? בְּשָׂדֵה הָאֵילָן – עַד עֲצָרָת. בְּשָׂדֵה הֶלְבֶן – עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. בְּשָׂדֵה בֵית הַשְּׁלַחִין – מִיָּד; דְּבַרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בְּשָׂדֵה לָבֶן – עַד הַעֲצָרָת. בְּשָׂדֵה אֵילָן – עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, מִפְּנֵי גְזֵל אָדָם וּבַהֲמָה. בְּשָׂדֵה בֵית הַשְּׁלַחִין – מִתָּר מִיָּד:

כא. הַמְּרַבִּיעַ אֶת שְׂדֵהוּ עַד שֶׁלֹּא נִכְנסוּ עִנְיִים לְתוֹכוֹ, אִם הֵיָה הַזֶּקֶו מְרַבֵּה עַל שְׁל עִנְיִים – מִתָּר. וְאִם הַזֶּק עִנְיִים מְרַבֵּה עַל שְׁלו – אֲסוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף – מִלְּקַט וּמִנִּיחַ עַל גְּבֵי הַגֵּדֵר, וְהָעִנְי בָּא וְנוֹטֵל אֶת שְׁלו:

כב. הַשְּׂבֻלִין שֶׁבִקְשִׁין וְשִׁבְשְׂדוֹת – הֵרִי אֵלוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אֵמַר רַבִּי עֲקִיבָא: בְּזוֹ נִהְגּוּ בְּעַלֵי בַתִּים עֵין יָפָה:

מִסְכַּת פְּאָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לִקְצֹר – יִלְקַט בְּנוֹ אַחֲרָיו. הָאֲרִיסִין¹⁹, וְהַחֲכִירִין²⁰, וְהַמּוֹכֵר קָמְתוֹ לִקְצֹר – לֹא יִלְקַט בְּנוֹ אַחֲרָיו. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף – יִלְקַט בְּנוֹ אַחֲרָיו. הֵיוּ שֵׁם עִנְיִים שִׂאֵין רְאוּיוֹן, אִם יָכוֹל בַּעַל הַבַּיִת לְמַחוֹת בְּיָדָם – מִמְּחָה, וְאִם לֹאוּ – מִנִּיחַן מִפְּנֵי דְרַכֵי שְׁלוֹם:

ב. אֵין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלֵי נֹכְרִים, לְפִי שִׂאֵינָן בְּקִיאֵין בְּלִקְט:

²⁰ בכף וכה בורין ואין לו חלק רק בקציר.

¹⁹ שנוטל שלישי בקציר.

ג. אין נותנין מעשר עני לעניי נכרים. אבל נותנין להן חלין מתקנין לשם טובה:

ד. בעל הבית שהיה עומד בעיר, ואמר: 'יודע אני שהפועלין שוכחים את העמר במקום פלוני', ושכחווהו - הרי זו שכחה. היה עומד בשדה, ואמר: 'יודע אני שהפועלים שוכחים את העמר במקום פלוני', ושכחווהו - אין זה שכחה. רבי שמעון בן יהודה אומר, משום רבי שמעון: אפלו אחרים עוברין בדרך, וראו את העמר ששכחווהו פועלין - אינו שכחה עד שישכחווהו כל אדם:

ה. רבי יהודה אומר: העושה כל שדהו עמרין לעמר בהן לגדיש ולחררה - מודים בית שמאי ובית הלל: שאם הפקיר לאדם ולא לבהמה, לישראל ולא לנכרים - שזה הפקר:

ו. אמר רבי אליעזר: שאלתי את רבי יהושע: על אלו עמרים נחלקו בית שמאי ובית הלל? אמר לי: התורה הזאת! על אלו: העמר הסמוך לגפה ולגדיש, לבקר ולכלים, ושכחו. וכשבאתי, שאלתי את רבי אליעזר, ואמר לי: מודים באלו שהן שכחה. ועל מה נחלקו? על העמר שהחזיקו בו להוליכו לעיר, ונתנו בצד גפה או בצד גדר - שבית שמאי אומרים: אינה שכחה, מפני שזכה בו. ובית הלל אומרים: שכחה. וכשבאתי והרציתי הדברים לפני רבי אלעזר בן עזריה: אמר לי: אלו הדברים שנאמרו למשה מסיני:

ז. העמר שהחזיקו להוליכו לעיר, ונתנו על גבי חבורו, ושכח שניהם, התחתון - שכחה, והעליון - אינו שכחה. רבי שמעון אומר: שניהם - אין שכחה. התחתון, מפני שמכסהו. והעליון, מפני שזכה בו:

ח. שדה שעומרה מערבבין, ועמר ושכח אחד מהם - אין שכחה, עד שיעמר את כל סביבו:

ט. העמר שנגדו מוכיח, כיצד? מי שהיו לו עשר שורות של עשרה עשרה עמרים, ועמר אחד מהם לצפון ולדרום, ושכח - אין שכחה, מפני שגדון כמזרח וכמערב:

י. שתי כריכות המבדלות זו מזו - שכחה. שלש - אין שכחה. שני עמרין המבדלין זה מזה - שכחה. שלשה - אין שכחה. שתי גפנים המבדלות זו מזו - שכחה. שלש - אין שכחה. שני גרגרין - פרט. שלשה - אינן פרט. שתי שבילים המבדלות כדרךן - לקט. שלש - אינן לקט; אלו דברי בית הלל. רבי יוסי אומר: חנינא בן אחי רבי יהושע אומר: כל שבאת רשות עני לאמצע, כגון התבואה והכרם - אין מצטרפין. וכל שלא באת רשות עני לאמצע, כגון פרות האילן - הרי אלו מצטרפין:

יא. אימתי אמרו: 'קמה מצלת את העמר'? בזמן שלא נטלה מבינתים. הא אם נטלה מבינתים - הרי זו אינה מצלת. קמת חבורו - מצלת על שלו. של חטין - על של שעורין. של נכרי - על של ישראל; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין מצלת אלא על שלו, וממין על מינו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כשם שהקמה מצלת את העמר - כך העמר מציל את הקמה. ודין הוא, ומה אם קמה שיפה כח עני בה - הרי היא מצלת את העמר, עמר שהורע כח עני בו - אינו דין שיציל את הקמה? אמר לו רבי: מה אם קמה שיפה כח עני - נצלת, העמר שהורע כח עני - אינו דין שתנצל?

יב. יפה כח עני בקמה יתר מבעמר, ובעמר יתר מבקמה. שהקמה - יש בה לקט שכחה ופאה, מה שאין כן בעמר. ובעמר יותר מבקמה, הקמה שהיא ראויה לעשות סאתים - אינו שכחה. ובעמר - שכחה: רבי חנינא בן אחי רבי יהושע אומר: כל שבאת רשות עני באמצע, כגון התבואה והכרם - אין מצטרפין. וכל שלא באת רשות עני לאמצע, כגון פרות האילן - הרי אלו מצטרפין.

פּסיגין המחברים בשדרה, זו על גבי זו. נטף? הענבים המחברות בשדרה ויורדות:

יז. נכרי שמכר כרמו לישראל לבצר - חיב בעוללות. וישראל שמכר כרמו לנכרי לבצר - פטור מן העוללות:

יח. ישראל ונכרי שהיו שתפין בכרם, חלקו של ישראל - חיב, ושל נכרי - פטור. רפי שמעון אומר: ישראל ונכרי שהיו שתפין בכרם - פטור מן העוללות:

יט. המקדיש את כרמו - לא הקדיש את העוללות, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו:

כ. בן לוי שנתנו לו ענבים והיו בהן עוללות - אין חושש שמא של עניים הן:

כא. הנוטע כרם להקדש - פטור מן הפרט, ומן העוללות, מן הערלה, ומן הרבעי. וחיב בשביעית. המקדיש את כרמו - לא הקדיש את העוללות, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. מאימתי אדם רשאי לבצר כרמו בשביעית? משיודע הפרי, שפכר נתחייב הכרם בגדולי עוללות:

כב. איזהו שכחה בעריסין גדולים²¹? כל שאינו יכול לפשט את ידו ולטלה. בעריסין קטנים - כשיעבר הימנו. בדלית ובדקל - משירד ממנו. ושאר כל האילן - משופנה וילף לו. במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו, אבל אם התחיל בו ושכחו - אין שכחה עד שיבצר את כל סביביו:

מסכת פאה פרק רביעי

א. רבי יהודה אומר: מקום שדורכין את העוללות - נאמן עני לומר: 'זין זה של עוללות הוא'. נאמן לומר: 'לקט זה - לקטתיו אני ואחי, אני וקרובי'. אבל אין נאמן לומר: 'מפלוני נכרי לקחתי'; 'מאיש מפלוני כותי לקחתי'. עניי כותים - כעניי

יג. החותף פריכות ועתיד לעמרן, וכן אגודי השום והבצל - אין להם שכחה. המעמר מפני הדלקה, ומפני אמת המים - אין להם שכחה, מפני שעומד לאבדן. מעשה בחסיד אחד ששכח עמר בתוף שדהו, ואמר לבנו: צא והקרב עלי פר לעולה ופר לשלמים.

אמר לו: אבא! מה ראית לשמוח בשמחת מצוה זו יותר מכל מצות שבתורה? אמר לו: כל מצות שבתורה - נתן לנו הקדוש ברוך הוא לדעתנו, זו - שלא לדעתנו. שאלו לא היה ברצון לפני המקום - לא באת מצוה זו לידינו. אלא הרי הוא אומר (דברים כד, יט): 'כי תקצר וגו' - קבע לו הכתוב ברכה. והלא דברים קל וחמר, מה אדם שלא נתכונן לזכות וזכה - מעלין עליו כאלו זכה. המתכונן לזכות וזכה - על אחת כמה וכמה. כיוצא בו (ויקרא ה, יז-יח): 'ואם נפש כי תחטא ועשתה וגו' והביא איל תמים וגו'. והלא דברים קל וחמר, מה אם מי שלא נתכונן לחטא, וחטא - מעלין עליו כאלו חטא. המתכונן לחטא, וחטא - על אחת כמה וכמה:

יד. כל זית שיש לו שם בשדה כזית נטפה בשעתו ושכחה - אינו שכחה. במה דברים אמורים? בזמן שלא התחיל בו, אבל אם התחיל בו ושכחו - הרי זה שכחה, עד שיהא בו סאתים:

טו. זית שהוא עומד בין שלש שורות של שני מלבנין, ושכחו - אין שכחה. במה דברים אמורים? בזמן שאין מכירו, אבל בזמן שמכירו - רץ אחריו ונוטלו אפלו עד מאה:

טז. המפקיר את כרמו, עשירים - נוטלין את האשכולות, ועניים - נוטלין את האשכולות ואת העוללות. איזהו עוללות? כל שאין בה לא כתף ולא נטף. יש לה כתף ואין לה נטף, נטף ואין לה כתף - הרי היא של בעל הבית. ואם לאו - הרי היא של עניים. איזהו כתף?

²¹ כרם גבוה ומנוח על גבי עצים.

ישראל. אָבֵל עֲנִי נְכָרִים - אֵין מְאֲמִינִים
לָהֶם כָּל דְּבָר:

ב. אֵין פּוֹחֲתִין לְעֲנִי בְּשֵׁנַת מַעֲשֵׁר עֲנִי, מִחֲצִי
קָב חֲטִין אוֹ קָב שְׁעוּרִין. בְּמָה דְבָרִים
אֲמורִים? עַל הַגֵּר, אָבֵל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - נוֹתֵן
לוֹ כָּל שְׁהוּא, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. וְשֹׂאֵר מִתְּנוּת
כְּהוֹנָה וְלוּיָהּ - נוֹתֵן כָּל שְׁהוּא וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.
רְצָה, מְצִיל מִחֲצָה וְנוֹתֵן מִחֲצָה. אָבֵא יוֹסִי
בֵּן דּוֹסְתָאֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֲלִיעֶזֶר: רְצָה,
נוֹתֵן לְפָנֵיהֶם שְׁלִישׁ, וּמַנִּיחַ שְׁתֵּי יוֹדוֹת
לְקִרְוָיו:

ג. כְּהֵנִים וְלוּיִם שְׁהִיו עוֹמְדִין עַל הַגֵּר, וּבָאוּ
כְּהֵנִים אֲחֵרִים וְעָמְדוּ - אֵינָן יוֹלִין לְהוֹצִיא
מִדָּן. אָמַר רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: נִהְגוּ
כְּהֵנִים עֵין יָפָה, שְׁלֵא לְהוֹצִיא אֶת אֲחֵיהֶם
רִיקָנִין. אָבֵל מְקַמְצִין וְנוֹתְנִין לָהֶם. רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם בָּאוּ עַד שְׁלֵא
תַחֲזוֹר חֲלִילָה - עוֹמְדִין עַל הָעֶקֶב²², וְנוֹטְלִין:

ד. נָשִׁים וְעִבְדִים, אֵין חוֹלְקִין לָהֶם עַל הַגֵּר.
אָבֵל נוֹתְנִין לָהֶם מִתְּנוּת כְּהוֹנָה וְלוּיָהּ לְשֵׁם
טוֹבָה:

ה. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כִּשֶׁם
שֶׁהִתְרוּמָה חֲזָקָה לְכַהֲנָה בְּחֵלּוֹק גֵּרְנוֹת - כִּף
מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן חֲזָקָה לְלוּיִם בְּחֵלּוֹק גֵּרְנוֹת.
הַחֹלֵק בְּבֵית דִּין - אֵין לוֹ חֲזָקָה לְכַהֲנָה:

ו. שְׁתֵּי חֲזָקוֹת בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל: נְשִׂאוֹת כְּפִים,
וְחֵלּוֹק גֵּרְנוֹת. וּבְסוּרְיָא, וְעַד מְקוֹם שְׁשִׁלוּחֵי
רְאשֵׁי חֲדָשִׁים מְגִיעִים - נְשִׂאוֹת כְּפִים, אָבֵל
לֹא חֵלּוֹק גֵּרְנוֹת. וּבְכָל - כְּסוּרְיָא. רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִף בְּאֶלְכָּסְנֵי דְרִיָּא
בְּרֵאשׁוֹנָה, כְּשֶׁהָיָה שָׁם בֵּית דִּין:

ז. חֹמֶר בְּקִדְשֵׁי מְקַדָּשׁ שְׂאִין בְּקִדְשֵׁי גְבוּל,
וּבְקִדְשֵׁי הַגְּבוּל שְׂאִין בְּקִדְשֵׁי מְקַדָּשׁ. קִדְשֵׁי
הַגְּבוּל - קִטְנִים חוֹלְקִין בְּהֵן, וְטִמְאִין

חוֹלְקִין בְּהֵן, וְחוֹלְקִין אוֹתָן בְּטַמְאָה,
וְחוֹלְקִין מִנָּה פִּנְגֵּד מִנָּה. קִדְשֵׁי מְקַדָּשׁ -
חִיבִין בְּאַחֲרֵייתָן לְטַפֵּל בְּהֵן, וְלִהְבִּיאַן לְבֵית
הַבְּחִירָה. קִדְשֵׁי הַגְּבוּל - נוֹתְנִין לְכָל חֶבֶר.
קִדְשֵׁי מְקַדָּשׁ - נוֹתֵן לְאֲנָשֵׁי הַמִּשְׁמֵר כָּל כָּבֵד:

ח. אֵין פּוֹחֲתִין לְעֲנִי הַעוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם
- מִכְּפָר בְּפוֹנְדִין מֵאַרְבַּע סְאִין בְּסֵלַע. לָן -
נוֹתְנִין לוֹ פְּרִנְסַת לִינָה, שְׁמֵן וְקִטְנִית. שְׁבַת -
נוֹתְנִין לוֹ מִזֶּן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, שְׁמֵן וְקִטְנִית,
דָּג וְיֶרֶק. בְּמָה דְבָרִים אֲמורִים? בְּזִמְן שְׂאִין
מְכִירִין אוֹתוֹ, אָבֵל בְּזִמְן שְׁמִכִּירִין אוֹתוֹ - אִף
מְכַסִּין אוֹתוֹ. הִיָּה מְסַבֵּב עַל הַפְּתָחִים - אֵין
נִזְקָקִין לוֹ לְכָל דְּבָר:

ט. תְּמַחוּי - כָּל הַיּוֹם. קָפָה - מְעַרְבֵי שְׁבַת
לְעַרְבֵי שְׁבַת. תְּמַחוּי - לְכָל אָדָם. קָפָה -
לְאֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. אִם שָׁהָה שָׁם שְׁלִשִׁים
יּוֹם - הָרִי הוּא כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר. לְקָפָה וְלְתַמְחוּי
- שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים, וְלְכַסּוֹת - שְׁשֶׁה חֲדָשִׁים.
וְלְקַבּוּרָה - תְּשַׁע חֲדָשִׁים. וּלְפָסִי הָעִיר²³ -
שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ:

י. עֲנִי שְׁנַתֵּן פְּרוּטָה לְקָפָה, וּפְרוּסָה לְתַמְחוּי
- מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. אִם לֹא נָתַן - אֵין
מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן. נָתַנוּ לוֹ חֲדָשִׁים וְהַחֲזִיר
לָהֶן שְׁחָקִים²⁴ - מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. אִם לֹא
נָתַן - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן. הִיָּה מְשַׁתְּמֵשׁ
בְּכָלִי מִילַת²⁵ - נוֹתְנִין לוֹ כְּלֵי מִילַת. מִטָּה -
נוֹתְנִין לוֹ מִטָּה. עֶסֶה - נוֹתְנִין לוֹ עֶסֶה. פֶּת -
נוֹתְנִין לוֹ פֶּת. לְהַאֲכִילוֹ בְּתוֹךְ פִּי - מְאֲכִילִין
לוֹ בְּתוֹךְ פִּי, שְׁנֹאמֵר (דְּבָרִים טו, ח): "דִּי
מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יַחְסְרוּ לוֹ" - אָפְלוּ עֶבֶד אָפְלוּ
סוּס. "לוֹ" - זוֹ אִשָּׁה, שְׁנֹאמֵר (בְּרֵאשִׁית ב,
יח): "אֲעֻשֶׂה לוֹ עֵזר כְּנֶגְדּוֹ". מַעֲשֶׂה בְּהַלֵּל
הַזָּקֵן, שְׁנַתֵּן לְעֲנִי בֶּן טוֹבִים סוּס שְׁהָיָה
מִתְעַמֵּל בוֹ, וְעֶבֶד שְׁהָיָה מְשַׁמְשׁוֹ. שׁוּב

²⁴ בְּלוּיִים.

²⁵ בְּגֵדֵי מִשִׁי.

²² בְּסוֹף הַרְאִשׁוֹנִים - בְּסוֹף הַשְּׁעוּרָה, וּכְשֶׁבַעֵל

הַבֵּית מִחֲלָק וְכֹא לְסוֹף הַשְּׁעוּרָה - מִחֲלָק גַּם לָהֶם.

²³ קִרְשֵׁי הָעִיר לְחֹק אֶת שְׁעָרֵי הָעִיר.

מַעֲשֵׂה בְּאֲנָשֵׁי הַגָּלִיל, שֶׁהָיוּ מַעֲלִין לְזֶקֶן אֶחָד לִיטְרָא אֶחָד בְּשָׂר צְפוּרִי בְּכָל יוֹם:

יא. הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׂ בְּכָלֵי זֶהָב - מוֹכְרֵן וּמִשְׁתַּמֵּשׂ בְּכָלֵי כֶסֶף. בְּכָלֵי כֶסֶף - מוֹכְרֵן וּמִשְׁתַּמֵּשׂ בְּכָלֵי נְחֹשֶׁת. בְּכָלֵי נְחֹשֶׁת - מוֹכְרֵן וּמִשְׁתַּמֵּשׂ בְּכָלֵי זְכוּכִית. אָמְרוּ: מִשְׁפַּחַת בֵּית נְבֻלְטָא הָיְתָה בִירוּשָׁלַיִם, וְהָיְתָה מִתִּיחֶסֶת עַל בְּנֵי אַרְנָן הַיְבוּסִי, הָעָלוּ לָהֶם חֲכָמִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁקָלֵי זָהָב, וְלֹא רָצוּ לְהוֹצִיאָן חוּץ מִירוּשָׁלַיִם:

יב. הָאוֹמֵר: אֵינִי מִתְּפַרְנֵס מִשָּׁל אַחֲרִים - שׁוֹקֵדִין עָלָיו וּמִפְרָנְסִין אוֹתוֹ, וְנוֹתְנִין לוֹ לְשׁוֹם מְלוֹה, וְחוֹזְרִין וְנוֹתְנִין לוֹ לְשׁוֹם מִתְּנָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אוֹמְרִין לוֹ: 'הֵבֵא מִשְׁכוֹן', כְּדֵי לְגוֹס אֵת דַּעְתּוֹ²⁶:

יג. הָיָה אוֹמֵר: אֵינִי מִתְּפַרְנֵס מִשָּׁל עֲצָמֵי - שׁוֹקֵדִין עָלָיו וּמִפְרָנְסִין אוֹתוֹ, וְנוֹתְנִין לוֹ לְשׁוֹם מִתְּנָה, וְחוֹזְרִין וְגוֹבִין מִמֶּנּוּ לְשׁוֹם מְלוֹה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אוֹמְרִים לוֹ: 'הֵבֵא מִשְׁכוֹן', כְּדֵי לְגוֹס אֵת דַּעְתּוֹ:

יד. הַמְּסַמָּא אֵת עֵינוֹ, וְהַמְּצַבֵּה אֵת כַּרְסּוֹ, וְהַמְּעַבֵּה אֵת שׁוֹקְיוֹ - אֵין נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שִׁיָּהָא לוֹ כֵּן:

טו. גִּבְאֵי צְדָקָה, אֵין רִשְׁאִין לְפָרֵשׁ זֶה מִזֶּה. אֶפְלוּ תַתָּן לוֹ חִבְרוּ מַעוֹת שֶׁהוּא חִיָּב לוֹ, אֶפְלוּ מִצָּא מַעוֹת בְּדֶרֶךְ - אֵינוֹ רִשְׁאֵי לִיטְלֵן, שְׁנֹאֹמֵר (בַּמִּדְבָּר לֵב, כֵּב): "וְהֵייתֶם נְקִיִּים מִ'וּמִיִּשְׂרָאֵל". אֲבָל פּוֹרְשִׁים זֶה מִזֶּה לְתוֹךְ חִצֵּר אוֹ לְתוֹךְ חֲנוּת, וְגוֹבִין:

טז. מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, אֵין פּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ מְלוֹה וְחוֹב, וְאֵין מְשַׁלְּמִין מִמֶּנּוּ אֵת הַגְּמוּלִים²⁷, וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ שְׁבוּיִם, וְאֵין עוֹשִׂין בּוֹ

שׁוֹשְׁבֵינּוֹת, וְאֵין נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ דְבַר לְצְדָקָה. אֲבָל מִשְׁלַחִין מִמֶּנּוּ דְבַר שֶׁל גְּמִילוּת חֲסִדִים, וְצָרִיף לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ לְחִבְר-עֵיר בְּטוֹבָה:

יז. אָמַר לְתַן, וְנָתַן - נוֹתְנִין לוֹ שְׂכָר אַמְיָרָה וּשְׂכָר מַעֲשֵׂה. אָמַר לְתַן וְלֹא הִסְפִּיק בִּידוֹ לְתַן - נוֹתְנִין לוֹ שְׂכָר אַמְיָרָה כְּשְׂכָר מַעֲשֵׂה. לֹא אָמַר לְתַן, אֲבָל אָמַר לְאַחֲרִים: 'תְּנוּ' - נוֹתְנִין לוֹ שְׂכָר עַל כֶּף, שְׁנֹאֹמֵר (דְּבָרִים טו, י'): "כִּי בְגָלַל הַדְּבָר הַזֶּה לְכַרְכֵּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ" וְגו'. לֹא אָמַר לְאַחֲרִים: 'תְּנוּ', אֲבָל מִנִּיחַ לוֹ בְּדְבָרִים טוֹבִים²⁸, מִנֵּן שְׁנוֹתְנִים לוֹ שְׂכָר עַל כֶּף? שְׁנֹאֹמֵר: "כִּי בְגָלַל הַדְּבָר הַזֶּה" וְגו'.

יח. יֵח מַעֲשֵׂה בְּמוֹנְבוּ הַמְּלָךְ, שְׁעַמַד וּכְזוֹבוֹ אֵת כָּל אוֹצְרוֹתָיו בְּשֵׁנֵי בַצְרַת. אָמְרוּ לוֹ אַחֲרָיו: אֲבוּתֶיךָ גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת וְהוֹסִיפוּ עַל שָׁל אֲבוּתֶם, וְאַתָּה עֲמַדְתָּ וּבְזוֹבַת אֵת כָּל אוֹצְרוֹתֶיךָ שְׁלָךְ וְשָׁל אֲבוּתֶיךָ! אָמַר לָהֶם: אֲבוּתֵי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת לְמִטָּה, וְאֲנִי גָּנְזֵתִי לְמַעַלָּה, שְׁנֹאֹמֵר (תְּהִלִּים פה, יב): "אֲמַת מֵאַרְץ תִּצְמַח" וְגו'. אֲבוּתֵי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת בְּמִקוֹם שֶׁהֵיָד שׁוֹלְטַת בּוֹ, וְאֲנִי גָּנְזֵתִי אוֹצְרוֹת בְּמִקוֹם שֶׁאֵין הֵיָד שׁוֹלְטַת בּוֹ, שְׁנֹאֹמֵר (תְּהִלִּים פט, טו): "צְדָק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כֶּסֶףֶךָ" וְגו'. אֲבוּתֵי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת שֶׁאֵין עוֹשִׂין פְּרוֹת, וְאֲנִי גָּנְזֵתִי אוֹצְרוֹת שְׁעוֹשִׂין פְּרוֹת, שְׁנֹאֹמֵר (ישַׁעְיָה ג, י'): "אֲמַרְוּ צְדִיק כִּי טוֹב כִּי פָרִי" וְגו'. אֲבוּתֵי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת שֶׁל מְמוֹן, וְאֲנִי גָּנְזֵתִי אוֹצְרוֹת שֶׁל נְפְשׁוֹת, שְׁנֹאֹמֵר (מְשָׁלֵי יא, ל): "פְּרִי צְדִיק עֵץ חַיִּים וְלִקְחַת נְפְשׁוֹת חֲכָם". אֲבוּתֵי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת לְאַחֲרִים, וְאֲנִי גָּנְזֵתִי לְעַצְמִי, שְׁנֹאֹמֵר (דְּבָרִים כד, יג): "וְיִלְךְ תְּהִיָּה צְדָקָה לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ". אֲבוּתֵי גָּנְזוּ אוֹצְרוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֲנִי גָּנְזֵתִי לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֹאֹמֵר (ישַׁעְיָה נח, ח): "וְהִלְךְ לְפָנֶיךָ צְדָקָךְ". צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסִדִים -

²⁷ שְׁאֵינוֹ חוֹב גָּמוֹר, רַק רוֹצֵה לְגַמֵּל חֲסֵד לְמִי שְׁגָמַל עִמּוֹ חֲסֵד.

²⁸ מִפְּיִם לְעֵינֵי.

²⁶ כְּדֵי שִׁירְגִישׁ טוֹב, כִּי יִחְשַׁב שְׂוֹו רַק הַלּוֹאָה וְהַרְאִיהַ שְׁלוֹקְהִים מִמֶּנּוּ מִשְׁכוֹן וְעַל יְדֵי זֶה לֹא יִתְבַּיֵּשׂ מִלְּקַחַת.

שְׁקוּלִין כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹת שְׁבִתוֹרָה. אֵלֶּא
שֶׁהֲצִדְקָה – בְּחַיִּים, וְגַמְלֵיּוֹת חֲסָדִים – בְּחַיִּים
וּבְמֵתִים. צְדָקָה – בְּעַנְיִים. גְּמִילוֹת חֲסָדִים –
בְּעַנְיִים וּבְעֵשִׂירִים. צְדָקָה – בְּמָמוֹנוֹ. גְּמִילוֹת
חֲסָדִים – בְּמָמוֹנוֹ וּבְגוּפוֹ:

ט. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה: מִנֵּין שֶׁכָּל
הַמַּעֲלִים אֶת עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה כְּאֵלוֹ עוֹבֵד
עֲבוּדָה זָרָה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, ט):
”הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לְבַבְךָ בְּלִיעַל
לֵאמֹר”. וְלִהְלֹךְ הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יג, יד):
”בְּלִיעַל” הָאֱמֹר לְהֵלֵךְ – עֲבוּדָה זָרָה. אִף
”בְּלִיעַל” הָאֱמֹר כָּאֵן – עֲבוּדָה זָרָה:

כ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּר יוֹסִי: מִנֵּין שֶׁהֲצִדְקָה
וְגַמְלֵיּוֹת חֲסָדִים שְׁלוֹם גְּדוֹל וּפְרָקְלִיט גְּדוֹל
בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים? שֶׁנֶּאֱמַר
(יִרְמְיָה טז, ה): ”כֹּה אָמַר ה' אֵל תְּבֵא בֵּית
מְרוֹחַ” וְגו'. חֶסֶד – זֶה גְּמִילוֹת חֲסָדִים,
וְרַחֲמִים – זֶה צְדָקָה. מְלֻמֵּד: שֶׁהֲצִדְקָה
וְגַמְלֵיּוֹת חֲסָדִים שְׁלוֹם וּפְרָקְלִיט גְּדוֹל בֵּין
יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים:

<p>24</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>יט 19</p>	<p>נץ החמה _____ 6:38 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:23 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 צה"כ לשיטת ר"ת _____ 6:54 נ"ך: איוב כו-כז תוספתא: ברכות ד</p>	<p>עלות השחר _____ 5:26 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:47 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:54 שקיעה _____ 5:41 בבלי: חולין פט ירושלמי: שביעית כא</p>
<p>25</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כ 20</p>	<p>נץ החמה _____ 6:36 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:22 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 צה"כ לשיטת ר"ת _____ 6:55 נ"ך: איוב כח - כט תוספתא: ברכות ה</p>	<p>עלות השחר _____ 5:24 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:46 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:54 שקיעה _____ 5:42 בבלי: חולין צ ירושלמי: שביעית כב</p>
<p>26</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כא 21</p>	<p>נץ החמה _____ 6:35 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:21 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:17 צה"כ לשיטת ר"ת _____ 6:56 נ"ך: איוב ל - לא תוספתא: ברכות ו</p>	<p>עלות השחר _____ 5:23 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:45 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:53 שקיעה _____ 5:43 בבלי: חולין צא ירושלמי: שביעית כג</p>
<p>27</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כב 22</p>	<p>נץ החמה _____ 6:33 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:20 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:16 צה"כ לשיטת ר"ת _____ 6:57 נ"ך: איוב לב - לג תוספתא: פאה א</p>	<p>עלות השחר _____ 5:21 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:44 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:52 שקיעה _____ 5:45 בבלי: חולין צב ירושלמי: שביעית כד</p>
<p>28</p>	<p>חמישי Thursday</p>	<p>כג 23</p>	<p>נץ החמה _____ 6:32 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:20 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:16 צה"כ לשיטת ר"ת _____ 6:58 נ"ך: איוב לד - לה תוספתא: פאה ב</p>	<p>עלות השחר _____ 5:20 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:44 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:52 שקיעה _____ 5:46 בבלי: חולין צג ירושלמי: שביעית כה</p>
<p>1</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כד 24</p>	<p>נץ החמה _____ 6:30 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:19 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:15 צה"כ לשיטת ר"ת _____ 6:59 נ"ך: איוב לו - לז תוספתא: פאה ג</p>	<p>עלות השחר _____ 5:18 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:43 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:51 שקיעה _____ 5:47 בבלי: חולין צד ירושלמי: שביעית כו</p>
<p>2</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>כה 25</p>	<p>Sabbas Shkolim נץ החמה _____ 6:29 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:18 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:15 צה"כ לשיטת ר"ת _____ 7:00 נ"ך: איוב לח - לט תוספתא: פאה ד</p>	<p>ויקהל, שקלים, מבה"ח עלות השחר _____ 5:17 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:42 סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:51 שקיעה _____ 5:48 בבלי: חולין צה ירושלמי: שביעית כז</p>

מבשרים חודש אדר ב המולד: מישוואך נאכמיטאג 41 מינוט און 16 חלקים נאך 12

ווען א איד איז אלעמאל פרייליך, פּרענגט דאס אים הצלחה אין לעבן.

(ספר המדות אות שמחה תלך ב' סימן א')